

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

צורת הבית

70 שנה בשנת 770
ל-770 בית משיח

גבית צורת הבית
ל-770 בית משיח

תשורה מכינוס 'בואכם לשלום'
כ"ח אלול ה'תש"ע. חצרות קודשנו, 770 בית משיח

RABBI I. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 Eastern
Brooklyn

נוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

"וענין זה מודגש עוד יותר כשרואים במוחש שהולך וניתוסף ביתר שאת וביתר עוז במספר בני" שבאים ל"בית רבינו", "ברוב עם הדרת מלך" (כולל גם "מאן מלכי רבנן", ובפרט נשיא (מלך) הדור), ונעשה צורך והכרח להגדיל ולהרחיב עוד יותר את "בית רבינו", ועד להגדלה והרחבה שהיא באופן דפריצת גדר, "פרצת" (בגימטריא 770), כמו בנין בית חדש.

.. ויה"ר שעוד לפני הגדלת והרחבת "בית רבינו שבבבל", יתגלה וירד מן השמים מקדש העתיד, "מקדש אדני-י כוננו ידיך", בית המקדש השלישי והמשולש (שכולל גם המשכן ובית ראשון ובית שני), שיתגלה תחילה ב"בית רבינו שבבבל", שגם הוא "בית משולש", בית הכנסת (תפילה), בית המדרש (תורה), ובית מעשים טובים (גמילות חסדים), ומשם יחזור לירושלים, ביחד עם כל בתי כנסיות ובתי מדרשות שבכל העולם שיקבעו בארץ ישראל ובירושלים, מחובר למקדש, וביחד עם כל בני" שבכל קצוי תבל...

(קונטרס בית רבינו שבבבל, אות ח - מוגה)

לזכות

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

מהרה יגלה אכ"ר

עיקר ענינו של "בית רבינו שבבבל" - הגאולה מבבל

ואולי יש לומר, שמרומז בלשון הרמב"ם (בהלכות מלך המשיח) "ובנה מקדש במקומו" - דלכאורה: מהו הצורך להשמיענו כאן שבנין המקדש הוא במקומו? ולאידך, למה אינו מפרש המקום, "ובנה מקדש בירושלים"? - ש"במקומו" רומז גם על מקומו של מלך המשיח בזמן הגלות (לפני ש"הרי זה משיח בודאי") היינו, שבהיותו בגלות (ששם יושב וממתין ומצפה לגאול את בני"שכנינו עמהן מהגלות) בונה מלך המשיח מקדש (מעט) שהוא מעין ודוגמת המקדש שבירושלים (כמו "בי כנישתא דשף ויתיב", "שנסע מקדש וישב שם"), בתור הכנה למקדש העתיד, שיתגלה תחילה שם, ומשם ישוב (עם הקב"ה ובני"י) לירושלים.

. . ועוד ועיקר - מעלת "בית רבינו שבבבל" בנוגע להגאולה:

"רבינו", נשיא הדור, הוא גם המשיח (גואלן של ישראל) שבדור כמו משה רבינו (הנשיא הראשון), "גואל ראשון הוא גואל אחרון" כידוע שבכל דור ישנו "א' הראוי מצדקתו להיות גואל, ולכשיגיע הזמן יגלה אליו השי"ת וישלחו כו", ומסתבר לומר שהוא נשיא הדור, כמפורש בגמרא בנוגע לרבי יהודה הנשיא: "אמר רב אי מן חייא הוא כגון רבינו הקדוש", "אם משיח מאותן שחיינן עכשיו ודאי היינו רבינו הקדוש", הנשיא שבדור.

ומזה מובן שעיקר ענינו של "בית רבינו שבבבל", הוא, הגאולה מבבל, ע"י הנתינת-כח לכללות עבודתם של ישראל לעשות מבבל (חוץ לארץ) ארץ ישראל, פתגם הידוע "עשה כאן (בחוץ לארץ) ארץ ישראל". . וכיון שעיקר ענינו של "בית רבינו שבבבל" הוא קיבוץ ואסיפת כל הבתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל לקבעם בארץ ישראל, מחובר לבית המקדש - "הרי הוא (לא רק ה"מקדש מעט" העיקרי בבבל "שנסע מקדש וישב שם", אלא גם) מקום המקדש גופי' דלעתיד", שבו יתגלה המקדש דלעתיד, ומשם ישוב לירושלים.

(קונטרס "בית רבינו שבבבל" - מוגה)

המקום הקבוע ד"בית רבינו" עד ביאת גואל צדק

עפ"ז יש לבאר כהנ"ל בנוגע ל"בית רבינו שבבבל" בדורנו זה - ביתו (בית הכנסת ובית המדרש) של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו:

ובהקדים פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר ש"עשר גליות גלתה ליובאוויטש", מליובאוויטש . . לרסטוב, מרסטוב לפטרבורג, ומפטרבורג גלתה מחוץ למדינה ההיא, ללטביא ואח"כ לפולין, ועד לגלות אמריקא, ובאמריקא גופא בכמה מקומות, עד להמקום הקבוע ד"בית רבינו", בית הכנסת ובית המדרש שלו, המרכז של ליובאוויטש במשך עשר שנים (תקופה שלימה) האחרונות ("הכל הולך אחר החיתום") דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בחיים חיותו בעלמא דיין, וגם לאחרי הסתלקותו קדושה לא זזה ממקומה, ואדרבה, באופן ד"מעלין בקודש", "מוסיף והולך", עד ביאת גואל צדק. הערה 92: ולהעיר, ש"בית משיח" בגימטריא "פרצת" (770). ודו"ק.

(קונטרס בית רבינו שבבבל, סי')

יוצא לאור על-ידי

ועד "חיילי בית דוד"

770 בית משיח - בית חיינו

770 איסטערן פארקווין, ברוקלין, נ.י.

להקדשות, תרומות או לקבלת הקובץ השבועי בדוא"ל,

ניתן לפנות לכתובת: vaad770@gmail.com

כמו-כן, ניתן להוריד את הקובץ השבועי באתר:

www.groups.google.co.il/group/vaad770

בסוכה זו, וכעבור שעה-שעתיים היה יוצא אל הסוכה שבחזית 770, שוהה בה זמן קצר, ומוציא את ד' המינים עבור הקהל.

על אנקדוטה שאירעה בסוכה זו בשנת תשמ"ט, מספר הרב שמואל קראוס: "מאז הסתלקות הרבנית, היו בחורים שומרים בלילות על 'גן עדן התחתון'. באחד מלילות חול-המועד, בשעה תשע, יצא הרבי אל הסוכה, כשהוא משאיר את מפתח חדרו בתוך החדר. כאשר יצא הרבי מהסוכה, פנה אל הבחורים וביקשם לאתר את המזכיר הרב גרונו, שברשותו היה מפתח נוסף של החדר, ולבקשו שיבוא לפתוח את החדר. 'מסתמא הוא נמצא כעת בשמחת בית השואבה', אמר הרבי. עד שאיתרו את הרב גרונו, חזר הרבי אל הסוכה, והמשיך בלימודו.

כעבור שנתיים, הוצע לבנות את הסוכה במקום קרוב יותר – בתוך משרדו של הרב גרונו... מסתבר, שמשרדו של הרב גרונו, שממוקם ברווח שבין 770 לבניין הסמוך, הוא המקום הקרוב ביותר לחדרו של הרבי שגגו נמצא תחת כיפת השמים. ההצעה הייתה להסיר את תקרת המשרד, ולסדר שם תיקרה מיוחדת שתוכל להתרומם בשעת הצורך, ותהפוך לסוכה.

ההצעה הוגשה לאישורו וברכתו של הרבי, שהסכים להצעה, בתנאי קודם – ש"מרא דאתרא" של שכונת קראון-הייטס יתנו 'הכשר' לסוכה בחדר זה, ושיקבלו את הסכמתם של גבאי בית-הכנסת לשינוי במשרדו של הרב גרונו, שהיה בעבר חלק מעזרת-הנשים של בית הכנסת.

רבני השכונה בדקו את המקום ופסקו שאפשר לבנות במקום סוכה מהודרת; והגבאים כמובן הסכימו לתוכנית, שנועדה כאמור להקל על הרבי, ולקראת חג הסוכות הוסב חדרו של הרב גרונו לסוכתו הפרטית של הרבי. בסוכה זו אכל הרבי גם בשנת תשנ"ג ונ"ד.

ולסיום, סיפור ששמענו מפי הרב דובער יוניק: באחת השנים ליווה את הרבי לחדרו במוצאי יום הכיפורים, ומיד בכניסתם לחדר, עוד בטרם הוריד את הקיטל, ניגש הרבי לארון הספרים, הוציא משניות מסכת סוכה, והחל ללמוד דיני סוכה – כידוע המנהג, להתחיל בבניית הסוכה מיד במוצאי יום הכיפורים, ולכל הפחות ללמוד מהלכות החג.

בעומדנו בסיימה של שנת תש"ע – 770, ובמלאות 70 שנה לקניין 770 בית משיח, ובקשר עם כינוס "בואכם לשלום" להמוני האורחים שבאו לחצרות קודשנו על-מנת לשהות בחודש השביעי בצילה דמהימנותא – ד' אמות דנשיא דורנו, כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א –

הננו מוציאים לאור תשורה מיוחדת – קובץ "צורת הבית", הכולל תיאור מפורט ומרתק של בניין 770 על כל קומותיו, חדריו ומבואותיו, לצד סיפור בנייתו והרחבותיו של בית המדרש הגדול 770, אפיזודות מעניינות, סיפורים מרתקים, תמונות, מסמכים ועדויות מאלפות על הבית ש"כל פיות פונים בו", ביתו של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א.

אם בכל השנים ידעו החסידים כי ביתו של הרבי הינו קודש הקדשים וכמובא בגיליון "התמים" ח"ב ע' קכו: "מיום שחרב בית המקדש וקדשי קדשים עד אשר ירחם השי"ת וישלח לנו גואל צדק... ויבנה לנו את ירושלים ובית המקדש עם הקדשי קדשים, הנה ליובאוויטש הוא ירושלים שלנו, והבית הכנסת אשר כ"ק אדמו"ר מתפלל בו הוא בית המקדש שלנו כו",

הרי שבקונטרס בית רבינו שבבבל שי"ל מוגה בחותם המלך, נקבע באופן ברור כי 770 – בית רבינו שבבבל "הרי הוא (לא רק ה"מקדש מעט" העיקרי בבבל "שנסע מקדש וישב שם", אלא גם) מקום המקדש גופי' דלעתיד", שבו יתגלה המקדש דלעתיד, ומשם ישוב לירושלים". ובהערה 29 בשיחה: "ולהעיה, ש"בית משיח" בגימטריא "פרצת" (770). ודו"ק".

כהוספה הבאנו יומנים ומכתבי חסידים אודות קניין הבית, וכן סקירה מקיפה על מיקומו של ששת הסוכות של כ"ק אד"ש מלך המשיח, ועל סוכת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע וחתנו הרש"ג, והסוכה הציבורית.

בציפיה ובביטחון גמור אשר תיכף ומי"ד ממ"ש נחזה בהתגלות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א "מלך ביופיו" לעיני כל חי, ונזכה לראות את ביהמ"ק בנוי ומשוכלל יורד מהשמים, ל-770 איסטערן פארקוו, ומכאן, על ענני שמיא, נסע כולנו כהרף עין לירושלים, עם ביהמ"ק השלישי, "ולא עיכבן אפילו כהרף עין" מי"ד ממ"ש, נאו!

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

אש"ל - הכנסת אורחים
 מחלקת הוצאה לאור

ועד "חיילי בית דוד"
 770 בית משיח, בית חיינו

ימות המשיח, יום שלישי, כ"ח אלול ה'תש"ע – שנת 770
 שישים שנה לנשיאות הוד כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א
 70 שנה ל-770 בית משיח, ת"ש-תש"ע
 ברוקלין, נ.י.

הוחלט איפוא, לבנות סוכה קטנה מתחת לחלון חדרו הק' של הרבי, ליד המדרגות המובילות אל משרדו של המזכיר הרב יהודה לייב גרונר, משם הייתה גישה נוחה לחדרו הק' של הרבי. הסוכה הייתה ממש קטנה. היא נבנתה צמוד לדלת חדר המדרגות, וכאשר היו פותחים את הדלת (מבפנים) היו נכנסים מיד לסוכה.

הרב שמשון יוניק מספר, כי לאחר שסיימו לבנות את הסוכה, ביקש הרבי לראות את הסוכה. המספר, יחד עם הרב גרונר ליוו את הרבי, וכאשר הגיעו לסוכה, הזכיר הרבי שבעבר, כאשר בנו את השרלרש, הייתה תוכנית לבנות גג שייפתח בסוכות ויהפוך לסוכה, תוכנית שבסופו של דבר התוכנית לא יצאה אל הפועל. בהקשר לכך אמר הרבי: הרי דובר פעם שכל השטח הזה יהיה סוכה... והוסיף הרבי: אבל אין הכוונה שיעשו זאת עכשיו... אחר־כך שאל הרבי אם גם בסוכה זו התקינו מתקן לכיסוי הסוכה בעת הגשם, וכאשר השיב הרב גרונר בשלילה, הביע הרבי את שביעות רצונו מכך, כיון שכך יוכל להיכנס לסוכה בכל עת, ללא להטריח אף אחד...

גם לאחר שנבנתה סוכה זו, המשיך הרבי להדליק את נרות החג בסוכה שבחזית 770. על ארבעת המינים, לעומת זאת, היה הרבי מברך מפעם לפעם

תמונה משנת תשכ"ו, בה נראית הסוכה הפרטית של הרבי מלך המשיח על גג הקומה השניה בביתו שברחוב פרוזידנט. לאחר האירוע הבריאותי בשמחת תורה תשל"ח, הועברה הסוכה למרפסת בקומה הראשונה, שבשנים מאוחרות יותר אף הורחבה

קומת הכניסה של 770

הקומה הראשונה של 770 - מרכז החיות והחיים החב"דיים בדור השביעי. כאן קיבל כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א את הנשיאות, כאן חילק דולרים לצדקה לאלפי אנשים מידי יום ראשון, כאן התגלגלו ומתגלגלים מופתים מתחת השולחן, כאן - בקומה הזאת - חיה ליובאוויטש!

אתה, קורא יקר, שבודאי הסתובבת רבות ב־770 וחשבת שאתה מכיר כל פינה בבית הקדוש הזה - אם תתבונן שוב, תגלה פינות חדשות שמאחוריהן מסתתרים סיפורים מרתקים ואפיזודות לא מוכרות על התייחסויות מיוחדות מהרבי וכדומה...

הנה לדוגמא: אלפי חסידים רגילים לעלות דרך שיגרה מבית הכנסת הגדול למטה אל הקומה הראשונה. כמה פעמים עברנו ליד הדלת הממוקמת באמצע גרם המדרגות. דלת סגורה וחתומה זה שנים רבות. הדלת הזאת מובילה למקום כלשהו - לא?

כתלמיד ישיבת תות"ל המרכזית, בוודאי נכנסת לא אחת לחדר ההנהלה הרוחנית של הישיבה, עברת דרך חדר המבוא הקטן הממוקם מול הזאל הקטן, וראית שתי דלתות נוספות. חשבת פעם להיכנס הן מובילות?

- ומה לנו ללכת רחוק? עם הכניסה בדלת הראשית של 770 (עוד לפני ה"הול"), ניתן להבחין בשתי דלתות עץ צרות, מימין ומשמאל. האם על החדרונים הללו, שאחד מהם מחובר לחדרו של הרבי, יש לך מושג?

כך למעשה גמלה בליבי ההחלטה לחקור את הנושא, לסייר ב־770 עם אחדים מזקני החסידים, ולאחר מכן לערוך תרשים כללי של קומת הכניסה ולהעלות על הכתב סקירה מקפת על המראות הנגלים לעיניי.

זכרונות אלו, גם אם אינם קשורים ישירות לנושא הכתבה, יוזכרו במהלך הכתבה, כדי להעניק נופך חי ונושם לסיור המרתק ב"בית חיינו" - הבית שכולנו מרגישים שהוא שלנו, אך רק מעטים יודעים את סוד מבואותיו, אולמותיו וחדריו.

בשנת תשל"ז, כאשר נוצר צורך לרכוש כסא מיוחד לסוכת הרבי, הזמין הרב אברהם זקליקובסקי כסא בייצור מיוחד. היה זה הכסא הראשון שיוצר במיוחד לפי דרישותיו של הרבי, ואת סוג הריפוד בחרה הרבנית חיה מושקא ע"ה, מתוך מבחר דוגמאות שהוצג בפניה.

הסוכה של הרבי מלך המשיח שליט"א - בספרייה

לאחרי המאורע בשמחת תורה תשל"ח, החלו הרבי והרבנית לערוך חלק מסעודות השבת והחג בבניין הספרייה הסמוך ל-770. כאשר הגיע חג הסוכות תשל"ט, בנו עבור הרבי סוכה במרפסת שהייתה בקומה השנייה של הבניין, בצדו האחורי של הבניין.

כעבור שנה הוחלט - בכדי להקל על הרבי והרבנית - לבנות מרפסת בקומה הראשונה של הבניין, שם התקיימו הסעודות בדרך כלל. בסוכה זו אכלו הרבי והרבנית משנת תשמ"מ, ועד לשנת תשמ"ח.

הרב דוד אבא זלמנוב מספר, כי בשנת תשמ"ב עבר פעם ליד דלת הספרייה, והרבי, שעמד ליד הדלת, קרא לו ואמר ש"מישהו שואל כאן אם הכיסוי של הסוכה אינו מכסה כעת על הסכך", וביקש ממנו לבדוק זאת, באומרו שאפשר לעלות לקומה השניה של הספרייה ולבדוק, או בדרכים אחרות מחוץ לספרייה. הוא קרא להרב בנימין קליין, ויחד הלכו לבית משפחת איטקין, הגרים בשכנות לספרייה, שם ראו שהכיסוי אינו מכסה על הסכך. הם חזרו במהירות אל הרבי, שעדיין עמד ליד דלת הספרייה, ורק לאחר שהרב קליין אמר לרבי שהכל בסדר, נכנס הרבי לספרייה.

אחד מבני משפחת איטקין מספר, כי בתקופה בה החל הרבי לדבר בקאך מיוחד על הצורך לתבוע מהקב"ה להביא את הגאולה, הוא הטא לרגע את אוזנו לעבר הסוכה - בשעה שהרבי ישב בסוכה וסעד את סעודת החג - ושמע את הרבי מפזם את הניגון הידוע של "ווי וואנט משיח נאו!"...

הסוכה של הרבי מלך המשיח שליט"א - סמוך לגן-עדן התחתון

בשלהי שנות המ"מים, הועלתה הצעה לבנות סוכה קרובה יותר לחדרו של הרבי, שלא תצריך יציאה אל החצר. כאשר הרבנית חיה מושקא שמעה על כך מפי הרב דובער יוניק, קיבלה את הרעיון בשמחה, באומרה, שאם הרבי צריך לצאת לאכול משהו בסוכה - לא כולם צריכים לדעת על כך.

רקע כללי

"יתן השם יתברך שיהיה זה דירת קבע בנפש, לתורה ולעבודה; ודירת עראי, שבקרוב נהיה בארץ הקודש עם משיחנו" - במילים אלו התברך הרבי הריי"צ בביקורו הראשון בבניין 770 שעל שדירת "איסטערן פארקוויי" בברוקלין, ניו-יורק.

הימים ימי מלחמת העולם השנייה. המלחמה, שפרצה שנה קודם לכן, מצאה את הרבי הריי"צ, משפחתו ומזכיריו, בפולין שנכבשה בסערה על-ידי קלגסי הנאצים ימ"ש.

רק בניסי ניסים הצליח הרבי הריי"צ להיחלץ מעמק הבכא האירופאי, ולהגיע - ביום שני ט' אדר א' ת"ש - לחופי ארצות-הברית.

למרות שבאותה תקופה היוותה עדת חסידי חב"ד בארה"ב רק קומץ קטן, בעוד שרוב מניינה ובניינה נשארו בעמק הבכא האירופאי - התקבל הרבי הריי"צ בקבלת פנים מלכותית על-ידי משלחות רבנים ונציגי העיר והממשל.

הרבי קבע את משכנו הזמני בבית המלון "גרייסטאן" שברחוב "בראדוויי" - שם גם קבעה "אגודת חסידי חב"ד בארצות-הברית" את מושבה הזמני. למרות שהיה זה פיתרון זמני בלבד, שהה שם הרבי קרוב לששה חודשים, עד לרכישת בניין מס' 770 שעל שדירת "איסטערן פארקוויי". בששת חודשים אלו עשו חסידי חב"ד מאמצים כבירים למצוא בניין שיענה על כל הצרכים של חסידות חב"ד המתחדשת בארה"ב.

על רכישת הבניין פיקח ועד שהוקם במיוחד למטרה זו - "ועד למען בניין בית חיינו" - ובו היו חברים הרבנים החסידים: ישראל דזשייקובסון, דובער חסקינד (מזכיר), ניסן טעלושקין (יו"ר כבוד באגו"ח), שמואל לויטין, אליהו סימפסון, מנחם מענדל קונין, שלמה אהרן קורנובסקי (יו"ר), אברהם דובער קריימער (גזבר), חיים שניאור זלמן קריימער (יו"ר אגו"ח), ומשה דובער ריבקיין, זכרונם לברכה.

הועד חיפש בית שיענה על הצרכים ההכרחיים של הרבי, כלומר: גם מקום לדירה פרטית עבור הרבי ומשפחתו, גם מקום לבית מדרש, והעיקר שיימצא בסביבה יהודית מתאימה. משימה זו, כתנאי הימים ההם, האפשרויות והאמצעים שהיו אז בידי אגודת חב"ד, לא הייתה קלה כלל.

ביום ראשון כ"ה אייר, בשעה ארבע אחר-הצהריים, התקיימה אסיפת חרום במלון "גרייסטאן", המלון בו שהה הרבי. באסיפה זו השתתפו גדולי העסקנים החב"דים, שדנו בדרכים לאתר את המקום המתאים ביותר עבור הרבי.

“אינך יכול לתאר לעצמך איזו תחושת הקלה הרגשנו כאשר נכנס הרבי בפעם הראשונה לסוכה החדשה. לא ציפינו אפילו למילת תודה”, אומר הרב אברהם זקליקובסקי. “רצינו רק דבר אחד: שהרבי ייכנס לסוכה, ויסכים להשתמש בה למרות הפאר וההדר שכליכך זרים לו”.

על אפיזודה מעניינת שאירעה בחגי הסוכות תשל”ו, מספר הרב שלום בער ברוד: “באותה שנה ירד גשם שוטף החל מכניסת החג ועד לשמיני עצרת – ללא הפסקה! המים הכבידו על הסוכה, והיות ולא יכולנו ליצוק בחצר את משטח הבטון תחת הסוכה, החלה הסוכה לשקוע בבוץ הטובעני שנוצר מהגשם הבלתי־פוסק...”

“באחד הימים נכנס הרבי לסוכה, ולאחר זמן הבחין הרב מאיר הארליג שהרבי מסובב את ידית הדלת בניסיון לפתוח את הדלת, אולם הדלת שהייתה שקועה כבר מספר סנטימטרים בבוץ – לא נפתחה... הרב הארליג היה צריך “להילחם” עם הדלת כדי לפתוח אותה.

“מובן, שכאשר חלפה שנה וביקשנו שוב רשות ליצוק את משטח הבטון – קיבלנו מיד רשות...”.

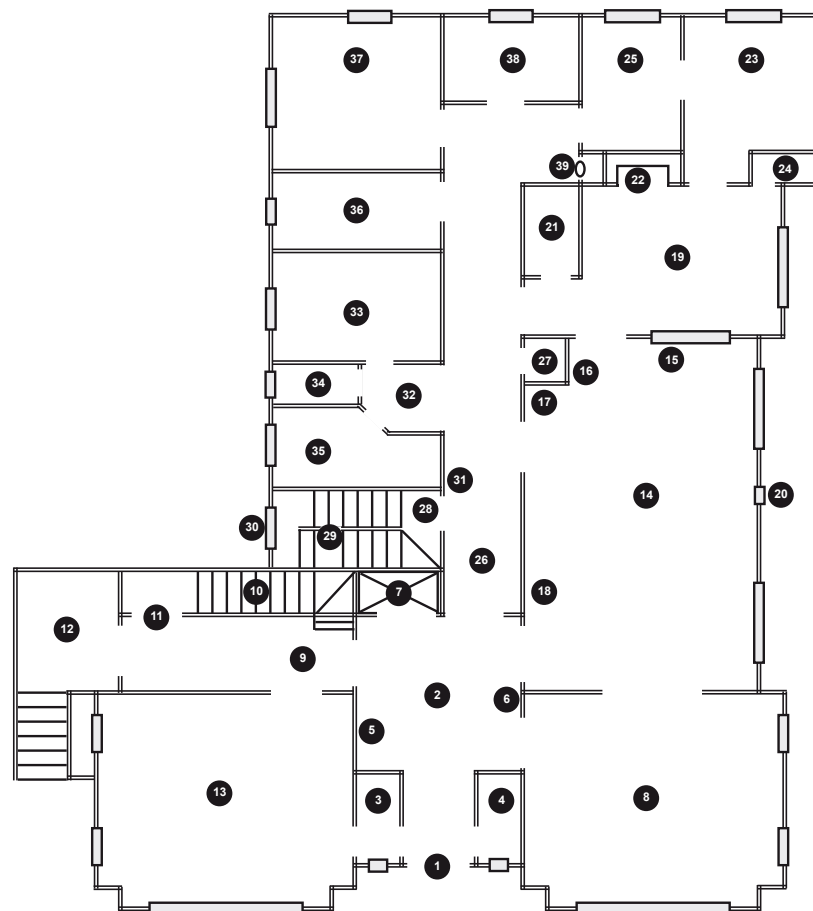
בשנה הראשונה, עקב החשש שהרבי לא יסכים להיכנס לסוכה מפוארת יותר מידי, הוחלט שלא לרכוש גם כיסא ושולחן מיוחדים לסוכה זו, ואל הסוכה הוכנס השולחן ששימש את הרבי בעת קריאת המגילה, והכסא הרגיל בו השתמש הרבי, המרופד בקטיפה אדומה.

הכסא האדום הותיר את רישומו העז על השטיח שנפרש על רצפת הסוכה: היה זה שטיח בצבע בז' שהשתלב בעיצוב הכללי של הסוכה, וכתוצאה מהגשם הכבד שירד באותה שנה, נצבע השטיח כולו בנוזל האדום שנטף מהקטיפה האדומה הספוגה במים...

כעבור שנה רכשו כסא חדש, בצבע בהיר, כדי לשלבו במראה הכללי של הסוכה. רכישת הכסא הייתה סיפור בפני עצמו:

הכיסאות בחנויות הרהיטים עשויים בשני סטנדרטים קבועים: הכיסאות לסלון הם נמוכים ורחבים, ואילו הכיסאות לפינת אוכל הם גבוהים וצרים. כסאו של הרבי, ששימש את הרבי גם בהתעודות שנמשכו שעות ארוכות, היה חייב להיות כיסא רחב, אולם מאותה סיבה עליו היה להיות גבוה מספיק כדי שיהיה נוח לישיבה ממושכת. לכן, כל הכיסאות שהיו קונים עבור הרבי, היו כיסאות רחבים של סלון, וכדי שיהיו גבוהים מספיק, היו מוסיפים חתיכת עץ לרגלי הכסא...

קומת הכניסה של 770 - תרשים כללי

1	כניסה ראשית	15	מקום כסאו של הרבי בשבתות, סמוך לחלון שהפך לספרייה	27	מקום תליתי מעילים
2	מבואה	16	מקום הסטנדר של הרבי שליט"א	28	חדר מדרגות
3	חדרון מחובר לחדר של הרבי שליט"א	17	מקומו של הרבי הריי"צ	29	דלת חדר הכניסה
4	חדר מערכת המיווג	18	מקום הרבי בימות החול	30	חלון שנסתם
5	תצוגת ספרי קה"ת	19	'חדר שני' של הזאל הקטן	31	תיבת חשמל
6	קופת צדקה לבדק הבית	20	בעבר: חלון. היום: דלת	32	חדר מבוא
7	מעלית	21	ארכיון "מרכז לענייני חינוך"	33	משרד צא"ח
8	מזכירות ראשית	22	תאים לשמירת חפצים	34	שירותים
9	"גן עדן התחנות"	23	בעבר: חדר שינה של הר"ש לויטין. היום: ספריית הישיבה	35	ארכיון המזכירות
10	מדרגות לקומה השנייה	24	מחסן לספרים	36	מערכת מיווג כללית
11	מדרגות לקומת המרתף	25	בעבר: סלון דירת הר"ש לויטין.	37	בעבר: חדרו של הרמ"ל רודשטיין. היום: מרכז שידורי חב"ד
12	מרפסת הפונה לחצר	26	היום: המשך הספרייה הפרוודור	38	חדרו של הרב חדקוב
13	"גן עדן העליון"			39	כיוור לנטילת ידיים
14	הזאל הקטן				

העיצוב של אביזרים אלו הותאם לעיצוב הכולל של הסוכה. גם רצפת הסוכה הייתה עשויה לוחות עץ, שהעניקו חיזוק מיוחד לדפנות הסוכה.

בטרם הובאה הסוכה לחצר 770, הוכנה במקום תשתית מתאימה, הן לברז המים והכיוור, והן לחשמל שנועד עבור הנברשת ואמצעי החימום והקירור שהותקנו בסוכה.

המארגנים היו מעוניינים ליצוק במקום המיועד משטח בטון שיחזיק את הסוכה, אולם במזכירות לא הסכימו לשינוי כה יסודי במראה החצר. הסיבה לאי-הסכמתם הייתה נעוצה בחשש – אותו הביעו גם בגלוי – שבסופו של דבר הרבי לא יסכים להיכנס לסוכה מפוארת שכזאת... למען האמת, גם בליבם של המארגנים קינן חשש סמוי, אולם הם הבינו שחייבים לאמץ הנהגה באופן של "לכתחילה אריבער"...

וכך, בין יום הכיפורים לחג הסוכות שנת תשל"ו, הביא הרב יוסף-יצחק ברוד את הסוכה מהמפעל. בזה אחר זה הורדו ממשאית הענק דפנות הסוכה, העטופים בבדים למניעת חיכוך, והונחו בחצר הימנית של 770.

במשך שעה ארוכה עמלו הבחורים המארגנים, יחד עם בחורים נוספים, להקים את הסוכה על תילה. כעבור כמה שעות בירכו על המוגמר: בחצר 770 עמדה סוכה מפוארת, כיאה לדירת מושלים ומלכים. בציפייה דרוכה המתינו לבואו של הרבי, ולתגובתו...

מראה הסוכה הנוכחית בחצר 770. נבנתה לקראת סוכות תשל"ו

בראשית חודש מנחם-אב, לאחר חודשיים של מאמצים קדחתניים, נמצא סוף סוף הבית שענה על כל הדרישות: בית מספר 770 על שדירת "איסטערן פארקוויי", במרכזה של השכונה היהודית המובהקת "קראון-הייטס", בה התגוררו עשרות אלפי יהודים יראים ושלמים.

למרות שבאותם ימים נחשבה השכונה ליוקרית מאוד, ובית מספר 770 נחשב לאחד הבתים היוקרתיים ביותר בשכונה זו – נרכש הבנין במחיר נמוך ביותר, מכיון שבעל הבית, גוי שהיה רופא במקצועו, נעצר בעקבות טיפולים בלתי-חוקיים שביצע במרפאתו, והבנק שעיקל את הבית הציע אותו למכירה במחיר זול במיוחד (\$30,000, כשמתוכם \$10,000 שולמו במזומן).

ביום שישי י"ב מנחם-אב חתמו נציגי הועד על מסמך הרכישה של הבית, ובאותו יום קיבל הרבי הריי"צ לידי את מפתחות הבית. זמן קצר אחר-כך בא הרבי לבקר בבניין החדש, ונתן הוראות איך לסדר את בית הכנסת במקום, והתפלל במקום מנחה וערבית – התפילות הראשונות ב-770. אחרי התפילה התיישב הרבי לומר 'לחיים' עם הקהל המצומצם ששהה בבניין, ואיחל: "יתן השם יתברך שיהיה זה דירת קבע בנפש, לתורה ולעבודה; ודירת עראי, שבקרוב נהיה בארץ הקודש עם משיחנו".

כחודש אחר-כך, ביום ראשון י"ט אלול, עבר הרבי ומשפחתו לדירה החדשה. כאשר הרבי הגיע, הוא נכנס לבית הכנסת שבקומה הראשונה, ואמר: "יהי רצון שהתפילות תהיינה בפנימיות, 'עס זאל זיך דאוונען', עם הנעימות של עבודה פנימית אמיתית".

יומיים אחר-כך, ביום שלישי כ"א אלול, התקיימה החגיגה הרשמית של חנוכת הבית. מבעוד מועד נשלחו הזמנות לחגיגה. את האווירה ששררה בה היטיב לתאר הרה"ח ר' אברהם פאריז ע"ה: "אינני יכול לתאר בכתב את האור, השמחה ושביעות הרצון שהיו נסוכים על פניו של כל אחד מהמשתתפים. על פני כל היה ניכר שזוהי שמחה רוחנית של קדושה". דברי הרבי הריי"צ באותה התועדות נדפסו בספר המאמרים ת"ש ע' 160.

מראה כללי

אל 770 אנו נכנסים מהכניסה הראשית, הפונה לשדירת "איסטערן פארקוויי". גרם המדרגות שלפני הכניסה הראשית, מזכיר למלווי את אותם מעמדים מרגשים של "צאתכם לשלום", כאשר הרבי היה יוצא מחדרו ללוות

את קבוצות האורחים במבטו הק'. כאן, על מדרגות אלו, עמד הרבי ועודד במחיאית כפיים את שירת "כי בשמחה תצאו".

העיניים מתמקדות במספרי המתכת הקבועים מימין דלת הכניסה (1) ומציינים את מספר הבית - 770. המספר שאומר הכל... משם נודד המבט כלפי מעלה, אל תחתית החדר הבולט מהקומה השניה, דירתו של הרבי הרי"צ, שם מצוין שמו המלא של הבית (על-פי הוראת הרבי בשנת תשמ"ה): "בית אגודת חסידי חב"ד, אוהל יוסף יצחק ליובאוויטש".

משם נודד המבט הלאה, אל הקומה השלישית, דירתו של הרש"ג. הרב מרדכי קלמנסון מספר על אותה התועדות קודש באחת משנות היו"דים בה ייחד הרבי שיחה לבניין 770, והסביר כי שלושת קומותיו של הבניין - רומזות לראשי התיבות של חסידות חב"ד: חכמה, בינה ודעת. הרבי אף הסביר בהרחבה את שייכותו של הרבי הרי"צ לקומה השנייה דווקא, בה בחר להתגורר.

מבואת הבית

אנו נכנסים פנימה, אל תוך "בית המקדש שלנו". מבואת הבית (2) קטנה למדי, ותקרתה עשויה קימורים וקישוטים בסגנון עתיק.

על הקימור האמצעי שיורד כלפי מטה ומסתיים בשפיץ מוזהב, אומרים החסידים בבדיחות הדעת שזהו "המגנט" של 770, זה שמושך אל הבית הזה את אלפי החסידים והמקורבים מכל העולם... אגב, הקישוט המקורי היה בולט הרבה יותר, עד שפעם עבר שם אחד הבחורים עם ספסל ושבר את הקישוט. הקימור השבור תוקן חלקית, אבל ה"מגנט" לא איבד מסגולותיו...

רצפת המבואה, לעומת זאת, עשויה בסגנון מודרני - יציקת שיש בגווני חום-אדום בתוך מסגרות מוזהבות היוצרות ריבועים גדולים ומרשימים. באחד הריבועים בולט שוב מספר הבית באותיות מוזהבות. אבל זהו חידוש שנעשה לפני כעשרים וחמש שנה בלבד. עד שנת תשל"ה היתה הרצפה עשויה מרצפות קטנות בסגנון עתיק.

השיפוצים במקום נערכו בקיץ תשל"ה, ביוזמתם והשתדלותם של הרב יצחק שפרינגר, הרב אברהם ליפסקר והרב חיים-ברוך הלברשטאם, כאשר השניים הראשונים ממונים על הצד הכספי והאחרון ממונה על הצד הביצועי.

בטרם החלו בעבודת השיפוצים, פנו אל הרבי ושאלו את דעתו הק' על היוזמה. תשובתו של הרבי (מיום ב' פרשת קורח אדר"ח תמוז) - היתה כדלהלן:

מינים, ונותן לקהל החסידים לברך עליהם (מקומו של הרב הארליג היה בסוכת הקהל, בחלק הפונה לשדירת איסטערן פארקוויי, ורק לאחר כמה שנים, כאשר בנו סוכה קטנה במיוחד לברכה על הד' מינים של הרבי, עבר מקומו אל סוכה זו, הממוקמת ליד בריכת ה'תשליך').

סוכה זו הייתה עשויה לוחות עץ דקות, ומלבד כסא, שולחן ומנורה - לא היו בה אביזרי נוחות כלשהם. הייתה זו סוכה יפה יחסית לאותן שנים, אך גם פשוטה מאוד, מתאים להנהגתו של הרבי, שסלד תמיד מגינוני פאר והדר כלשהם. בסוכה זו, אגב, היה כיור לנטילת ידיים, אולם לא הייתה במקום תשתית ראויה לניקוז המים, כך שהמים יצאו לחצר.

חלפו חמש-עשרה שנה. מראה סוכתו הפשוטה של הרבי נגע לליבם של כמה תלמידי התמימים ב-770, שהחליטו לעשות מעשה. היו אלה התמימים יוסף-יצחק ברוד, אברהם זקליקובסקי ושמואל ליפסקר, שהחלו להתעניין אצל אנשי מקצוע היכן ניתן לבנות סוכה מפוארת, כיאה לנשיא הדור ומנהיגו. "אנחנו, כחסידים, ראינו ברבי מלך. מלך ממש לכל דבר. לכן העובדה שהרבי משתמש בסוכה כל-כך פשוטה, הטרידה אותנו מאוד, והחלטנו שחייבים לבנות לרבי סוכה מלכותית", אומר הרב יוסף-יצחק ברוד.

הרב אברהם זקליקובסקי והרב שמואל ליפסקר נסעו למעצב-פנים מקצועי, אותו הכירו במסגרת "מרכז שליחות", וביקשו ממנו תוכנית לבניית סוכה מלכותית, הכוללת אביזרי-נוחות שונים שיהפכו את הסוכה לדירה של ממש.

כשהתוכנית בידם, ניגשו השניים לנגר מומחה שעבד במפעל ענק לייצור רהיטים, והסבירו לו במה מדובר, תוך שהם מבהירים לו שלא יחסוך בכסף ויבנה את הסוכה מהחומרים המשובחים ביותר שיש בשוק, כדי להפיק יצירת-פאר מלכותית.

כעבור כמה שבועות הייתה הסוכה מוכנה. הייתה זו יצירת-מופת. הסוכה כולה הייתה עשויה מעץ עמיד נגד מים, ששימש בעבר לבניית ספינות איכות, וכל הדפנות נעשו מעץ אחד, שנפרס לפרוסות שוות, ויצר מראה אחיד לכל הדפנות. הדפנות הכפולות, עם מילוי מיוחד, יצרו בידוד מלא מפני קור או חום.

מתקן מיוחד שרכשו, נועד להתחבר לאחת מדפנות הסוכה, ולפרוש יריעת ניילון על הסוכה כאשר יירד גשם והרבי לא יהיה בסוכה.

על הדופן המערבית נקבע מדף יפיפה לספרים, כולל קופת צדקה; ובפינה הצפונית מערבית של הסוכה, הוצב ברז מים לנטילת ידיים עם כיור. הברז והכיור הוסתרו מאחורי דלתות-עץ גבוהות, מהרצפה ועד לגג הסוכה.

סוכת הקהל הייתה ממוקמת בסוף השטח שבין שני הבניינים, ואילו סוכת הרבי הייתה ממוקמת מעט קדימה, באמצע השטח. הסוכה הייתה קטנה מאוד, כמחצית מגודל סוכתו הנוכחית של הרבי.

הרב יהודה לייב גרונר מספר, כי בשנים הראשונות לנשיאות, כאשר ישב הרבי בסוכתו – נכנס מבעד לדלת הפתוחה, יהודי שלא הכיר את הרבי, ושאל "היכן נמצא הליוברויטש'ער רבי?"... השיב לו הרבי: "דער ליוברויטש'ער רבי איז ניטא. סאיז דא זיין איידים" [הרבי מליוברויטש איננו. נמצא כאן חתנו]...

כמה מהחסידיים זוכרים כיצד הרבנית חנה, אמו של הרבי, הייתה מגיעה בערב החג ומבקשת שיתחוו לה את הסוכה על-מנת להדליק שם את הנרות.

בסוכה זו היו החסידיים מברכים על ד' המינים של הרבי, כאשר הרבי יושב מול הדלת, מעיין באחד מספריו של הרבי המהר"ש (בדרך-כלל היה זה המשך "וככה" תרל"ז), ומביט בכל אחד בכניסתו.

אגב, כאשר רכש הרבי את הבית ברחוב 'פרזידנט' ובנו גם שם סוכה, ביקש הרבי שיניחו כמות גדולה של סכך, באומרו, שגם כך אפשר לראות את הכוכבים – כאשר יזיזו את הסכך עם מקל... הרבי עצמו היה משתתף בבניית הסוכה, בזריקת כמה ענפים של סכך.

הסוכה של הרבי מלך המשיח שליט"א - בחצר 770

בתשרי תשכ"א, לאחר שבמהלך השנה שעברה נסגר החצר, ונבנה חלקו הראשון של בית-הכנסת הגדול, עברה סוכתו של הרבי לחצר שבחזית בניין 770, בצד ימין.

מראה סוכת הרבי בחצר שבחזית 770, בשנת תשכ"א

מאז הועברה הסוכה לחזית 770, החלו לברך על ד' המינים של הרבי בסוכה זו. בשנת תשכ"ב הטיל הרבי על הרב מאיר הארליג להיות אחראי על הד' מינים, ומיני אז היה הרב הארליג נכנס אל הרבי, מקבל את הד'

באם יעשו התיקונים ע"י כאלו: 1) שיש להם תעודה רשמית מהממשלה שהם מומחים לזה, 2) ששם טוב להם בכהנ"ל (כולל - שעומדים בדיבורם בנוגע לגמר העבודה), 3) שיתברר בטוב שמחירם אינו מופרז 4) תוגמר העבודה באופן (בזמן) שלא יבלבל להתועדות וכיו"ב 5) יתנהלו חשבונות כדבעי 6) יהיה האחראי(ים) לכ"ז - ובחתימתו(ם)

- יעשו כהנ"ל ויהא בהצלחה. אזכיר עה"צ

אחר שוידאו את כל הפרטים האמורים, חתמו חוזה עם חברה ידועה שהתחייבה לסיים את העבודה בתוך שבועיים. באותם שבועיים, כאשר הרבי היה צריך לעבור, היו הפועלים מניחים שביל מקרשים על המסלול בו אמור הרבי לעבור... תוך כדי עבודה עלה גם הרעיון לקבוע את מספר הבית בתוך היציקה, והספרות 770 עשויות ברזל מוזהב נקבעו במשבצת השיש שבכניסה לבניין.

הראשון שיכנס...

השיפוצים התקדמו במהירות, והם הסתיימו יום לפני המועד שנקבע. מכיון שהאחראים רצו שהרבי יהיה הראשון שיעבור על הרצפה החדשה - פתחו את דלת הכניסה לרווחה, ותלו עליה מודעה בה מתבקשים הבאים שלא להיכנס דרך הכניסה הראשית אלא ללכת מסביב. כאשר הרבי הגיע ל-770, הוא נעצר לרגע, קרא את הכתוב במודעה ואחר פנה אל נהגו, הרב יהודה קרינסקי שעמד לידו, ושאלו אם ההוראה מתייחסת גם אליו... הלה השיב שכמובן הרבי יכול להיכנס, והרבי נכנס בחיוך רחב אל מבואת הבית.

שיפוצים במבואת הכניסה ל-770

ב כ נ י ס ה למבואה קבועות שתי דלתות צרות, מימין ומשמאל. השמאלית (3), היא דלתו של חדרון המחובר לחדרו של הרבי, בו נמצא כיור לנטילת ידיים

לשימושו של הרבי. והימנית (4) היא דלתו של חדרון שנועד לאחסנת חפצים שונים. בשנת תשי"ד, כאשר הותקנה בבניין מערכת מיזוג מרכזית, הותקן בחדרון זה המזגן האחראי על קירור חדרו של הרבי, המבואה והמזכירות.

תצוגת ספרים וקופת צדקה

בחלקה המרכזי של המבואה, קבועות דלתות עץ נוספות: משמאל - הדלת המובילה אל "גן-עדן התחתון", וסמוך לה תצוגה סמלית של ספרי קה"ת. מימין - שתי דלתות, אחת מובילה אל חדר המזכירות והשניה מובילה אל הזאל הקטן. בין שתיהן קבועה קופת צדקה. ממול יש דלת נוספת הנפתחת אל פרוזדור המוביל אל שאר החדרים שבקומת הכניסה, וכמובן גם המעלית המקשרת בין כל קומות הבניין.

תצוגת ספרי קה"ת (5) הנמצאת בתוך מסגרת עץ חטובה עם 'לוגו' של הוצאת הספרים חרוט בעץ, החלה בשנות ה"דים המוקדמות - לאחר שהרבי הורה לדאוג לכך, כדי שהמבקרים במקום יוכלו להתרשם מהפצת מעיינות החסידות של תנועת חב"ד. בשנים מאוחרות יותר הוחלפה מסגרת העץ הפשוטה במסגרת מהודרת ומרשימה עם 'לוגו' של הוצאת הספרים קה"ת.

קופת הצדקה (6) בעבר השני, בין דלת הכניסה למזכירות לבין דלת הכניסה לזאל הקטן, נקבעה לראשונה בשנת תשל"ד, עם הקמת מוסד "בדק הבית" שנועד לדאוג לתחזוקה השוטפת של הבניין. מאוחר יותר, בשנת תשל"ה, הוחלפה הקופה הישנה שהיתה פשוטה יחסית, בקופה חדשה ומהודרת, והיא זו הקבועה שם עד היום הזה.

מאז נקבעה הקופה במקום זה, היה הרבי משלשל לתוכה

ח' אדר תשט"ו, הרבי ליד דלת חדרו הק'. משמאל נראית תצוגת ספרי קה"ת

"רק היום אעמוד בעצמי"

הרב מאיר הארליג, מי שזכה לקבל מידי שנה את ארבעת המינים של הרבי, עלי-מנת לזכות את הציבור כולו לברך עליהם, סיפר ל"בית משיח" על אחד המעמדים אשר ללא ספק נחרטו בלב כל מי שזכה להשתתף בו - מעמד הברכה על ארבעת המינים של הרבי, ביום הראשון של חג הסוכות תשנ"ב:

"במשך השנים קרה שהרבי היה פותח את דלת הסוכה שלו - לא רק כדי להוציא את הלולב לציבור, אלא כדי לבקש לולב או אתרוג אחר.

"ביום טוב ראשון של חג-הסוכות תשנ"ב, פתח הרבי את הדלת, וראיתי שהוא מחזיק בידיו הק' את ד' המינים. סברתי לתומי שגם הפעם רוצה הרבי להחליף את אחד המינים, ושאלתי "האם הרבי רוצה להחליף את האתרוג?", אולם הרבי לא ענה והמשיך ללכת. חשבתי שהרבי רוצה משום-מה ללכת בעצמו לחדרו ולהחליף שם את הדרוש, ואז פנה אלי הרבי ואמר: 'רק היום, היום הראשון, אעמוד בעצמי'..."

את ההמשך כולנו זוכרים: הרבי עמד במשך כשש שעות בסוכה הקטנה, והמתין עד שאחרון החסידים יעבור ויברך על ארבעת המינים.

פעם הבחין אחד מזקני החסידים כיצד הרבי יושב בסוכת הקהל ואוכל חתיכת עוגה לפני התפילה; כאשר הביע את פליאתו לפני הרבי, נענה הרבי ואמר: "אני, אני מתבייש במנהגי חב"ד..."

הרב זושא פויזנר מספר על אפיזודה מעניינת, לה היה עד, שהתרחשה לפני קבלת הנשיאות: כמה מהתמימים, שלא היו ברשותם ד' מינים, ניגשו אל הרבי ('הרמ"ש') שישב אותה עת בסוכת הקהל כשלידו מונח 'תרמוס', ועיין כדרכו באחד מספריו של הרבי המהר"ש - וביקשו לברך על הד' מינים שלו.

הרבי העניק להם - במתנה על-מנת להחזיר - את הד' מינים שלו, והמשיך לשבת ולעיין בספר. אחד מהעוברים נטל את הלולב בידי, החל לבדוק את כשרותו, והפטיר שכמדומה יש בעייה בכשרות הלולב...

- הרבי, בלא להרים את עיניו מהספר, הפטיר: 'אם לא טוב לך - אל תברך'..."

לאחר שהרבי קיבל את נזר הנשיאות, נבנתה עבורו סוכה קטנה בשטח שבין בניין 770 לבניין הסמוך (784), סמוך לסוכת הקהל.

באותה שנה, תשל"א, לא ביטל הרבי את ההתועדות לחלוטין, אלא אמר מאמר חסידות בזאל הגדול – לאחר 'סדר ניגונים' בו ניגנו את ניגוני רבותינו נשיאינו.

שנה אחר־כך, בתשל"ב, כאשר נכנס הרב חדקוב ביום ראשון של סוכות לשאול אודות ההתועדות, אמר לו הרבי בפשטות שאין התועדות, והתפלא על עצם השאלה... כאשר הרב חדקוב הסביר את עצמו ואמר שבשנה שעברה התקיימה התועדות בזאל הגדול – אמר הרבי שהיה זה באופן חד־פעמי.

לא אשאר בעל חוב

למחרת, לאחר תפילת שחרית, ניגשה קבוצת עולים חדשים מרוסיה, וביקשה מהרבי להתועד. כאשר השיב להם הרבי שאי־אפשר להתועד בסוכה משום פיקוח־נפש, ביקשו שהרבי יערוך את ההתועדות בבית־הכנסת הגדול למטה, וענה להם הרבי: הציבור אינו מורגל 'אויף טרוקענעם' [=להתועד 'על יבש', ללא 'לחיים']; אבל לא אשאר בעל־חוב, ותהיה התועדות נוספת. האורחים ביקשו שלפחות יזכו לשמוע מאמר חסידות, אולם הרבי סירב אף לכך, ואמר להם שיתועדו בינם לבין עצמם.

מאז ועד היום התקיימה בסוכה רק התועדות אחת, בשנת תשל"ז. הייתה זו התועדות מיוחדת לילדי 'של"ה', שהתייחדה גם בכך שלפני ההתועדות הוציא הרבי פתק ובו פירוט מלא של סדר ההתועדות.

עם השנים נבנה בסוכה זו חדרון מיוחד שיועד למקום בו יברכו על ארבעת המינים של הרבי (ראה להלן). לפני כעשור שנים, לאחר שבמהלך הרחבת הספרייה נבנה גשר המחבר את בניין 770 עם בניין הספרייה הסמוך לו – נוצרה בעייה הלכתית לאחר שהתברר שהגשר חוצה את הסוכה לרוחבה, ויוצר למעשה שתי סוכות נפרדות. בזמנו פירסמו רבני השכונה גילוי־דעת הקובע כי מבחינה הלכתית מדובר בשתי סוכות לכל דבר.

הסוכה של הרבי מלך המשיח שליט"א - בשאלאש

מאז בוא כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א לארצות־הברית, ועד שנת תשט"ז, התגורר הרבי בבניין מגורים שעל רחוב 'ניו־יורק'. היות ובדירה זו לא הייתה אופצייה לבניית סוכה, השתמש הרבי בסוכת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ.

פעמים רבות מטבעות צדקה. האחראים על "בדק הבית" נהגו לרוקן את הקופה זמן קצר לפני שהרבי מגיע ל־770, במטרה להוציא אחר־כך את המטבעות שהרבי משלשל לקופה. בהתחשב בעובדה שבאותן שנים "מטבע מהרבי" היה דבר נדיר ביותר, נמכרו מטבעות אלו במחירים גבוהים יחסית, וההכנסות כולן היו קודש ל"בדק הבית".

הרבי גם עודד את הילדים לשלשל לקופה זו את מטבעות הצדקה. לפחות פעמיים אירע שילד קטן ניסה לשלשל מטבע לקופה, אך לא הצליח להגיע לחריץ שבראש הקופה והרבי ניגש אליו והגביה אותו עד לגובה החריץ... מאוחר יותר, קדחו חריץ נוסף בקופה, נמוך יותר, בכדי לאפשר גם לילדים קטנים לתת צדקה.

מעלית

מבט על המעלית שממול הכניסה הראשית (7), זו שדרכה יורד הרבי בימות החול לבית־הכנסת הגדול, המחובר לקומת המרתף של הבניין – מזכיר לי נקודה נוספת שאמר הרבי בשיחה שייחד לבניין 770 (כנ"ל בשם הרב מרדכי קלמנסון), שלמרות שהבניין נבנה למטרות אחרות – הרי בהשגחה פרטית הבניין התאים בדיוק לצרכיו של כ"ק אדמו"ר הריי"צ:

בין השאר ציין הרבי את העובדה, ש־770 היה הבניין היחיד בכל הסביבה שמותקנת בו מעלית! הרבי מסביר כי המעלית הותקנה בבניין בכדי לשמש מאוחר יותר את הרבי הריי"צ, שכידוע היה חלש מאוד מבחינה בריאותית, והתקשה לעלות במדרגות מקומה לקומה.

אגב, הרבי עצמו כמעט ולא השתמש במעלית עד שנת תשל"ח, למעט מקרים בודדים, כמו ביקור שז"ר בפורים תשל"א, בו ירד הרבי יחד עם שז"ר במעלית אל בית הכנסת הגדול לקריאת מגילה.

לאחר המאורע שאירע בשמחת־תורה באותה שנה, החל הרבי להשתמש במעלית זו. באותה תקופה עברה המעלית שיפוץ יסודי ששווה לה מראש מרשים ומפואר.

חדר המזכירות

אל חדר המזכירות (8), מובילה דלת הנמצאת מימין המבואה. החדר מחובר גם לזאל הקטן בשתי דלתות רחבות.

במקורו היה חדר זה "חדר ההמתנה" של המרפאה שהיתה ב־770. עם רכישת הבניין הפך החדר לחדר לימודים עבור המתיבתא, המחלקה לצעירים בישיבת תות"ל המרכזית.

לעיתים מזומנות - בעת התועדויות גדולות, כמו גם בתפילות הימים הנוראים - שבשנים הראשונות היו נערכות בזאל הקטן - היו פותחים את הדלתות הרחבות המפרידות בין החדר לזאל הקטן, בכדי לאפשר למאות האנשים להשתתף בהתועדויות ובתפילות עם הרבי. נוהג זה פסק לערך בשנת תש"ז כאשר כיתת הלימודים עברה מחדר זה למבנה אחר על רחוב "אלבני", והפך להיות משרד ה"מל"ח".

על הסיבה להעברת כיתת הלימודים מספר מזכירו האישי של הרבי, הרה"ח ר' יהודה לייב גרונר, שהיה תלמיד במתיבתא:

יום אחד קרא הרבי הריי"צ למנהל המתיבתא, הרב שניאור זלמן גורארי' ז"ל (לימים חבר הנהלת אגו"ח העולמית), ואמר לו שהיום אירעו שלושה דברים שבעקבותיהם הוא מעוניין שיעבירו את כיתת הצעירים למקום אחר:

בשעות הבוקר נשמעה צווחה מכיוון הכיתה, והצעקה היתה כליכך חזקה שהגיעה לאוזניו של הרבי הריי"צ שעסק אותה עת בכתיבת מכתב בחדרו שבקומה השניה, ומרוב בהלה שמא אירע משהו לאחד הילדים - נשמת העיפרון מידו... כעבור כמה שעות נשמע קול ספסל נופל בחוזקה על הארץ. גם נפילה זו נשמעה היטב בחדרו של הרבי, והרבי התמלא דאגה שמא אירע משהו לאחד הילדים... כאשר באותו יום קרה שוב מקרה דומה, החליט הרבי שהגיע הזמן למצוא לצעירים מבנה אחר...

לאחר שמצאו מבנה מתאים עבור כיתת הילדים על רחוב "אלבני", עברו הילדים לשם, ובחדר התמקמו משרדי ה"מרכז לענייני חינוך", ומאוחר יותר - מזכירות הרבי.

בשנות היו"דים בנו במקום קיר נמוך המפריד בין המזכירים לבין קהל המבקרים. פעם נכנס הרבי לחדר ושאל את המזכיר הרב קווינט מה עניינה של המחיצה. הרב קווינט השיב שהמחיצה נועדה "להבדיל בין קודש לחול". הרבי חיך ותיקן אותו: "להבדיל בין קודש לקודש הקודשים".

גן עדן התחנות

אל הדלת המובילה אל "גן עדן התחנות" (9), איננו יכולים להיכנס כמובן.

סוכה זו, בגלגולים שונים, הייתה קיימת למעשה עד תשרי תש"כ. בשנה היא, סגרו את החצר ובנו במקום את חלקו הראשון של בית הכנסת הגדול למטה, ובתשרי תשכ"א עברה הסוכה של קהל החסידים אל החצר שבין בניין 770 לבניין הספרייה.

יחד עם הסוכה עברו גם ההתועדויות של הרבי שהיו נערכות בחג הסוכות בסוכת הקהל. אגב, ההתועדויות של הרבי בסוכת הקהל החלו עוד בטרם קבלת הנשיאות, כאשר היה מתועד עם החסידים בתור חתנא דבי נשיאה.

באחת השנים, בעת ההתועדות של הרבי, ירד הגשם ללא הפוגות. הרבי נכנס עם מעילו לסוכה, כשהוא מונח על כתפיו בלבד, ומיד כשהחל בהתועדות, השיל את מעילו והתועד כרגיל, כאילו לא יורד גשם...

כעבור כמה שעות סיים הרבי את ההתועדות, והחל לחלק לקהל כוס של ברכה. בין ציבור הנשים, שעמדו בתוך הזאל הקטן, הייתה רעייתו של הרב שלמה מיידנצ'יק. היא עמדה ליד החלון, וביקשה מהרבי שילבש את המעיל, באומרה: "אנחנו צריכים רבי בריא". על פניו של הרבי התפשט חיוך רחב, והוא לבש את המעיל...

באותם שנים הייתה בין החצר לספרייה חנייה למכונית, ובאחת משנות הכ"פים, כאשר התעורר צורך להרחיב את הסוכה, כיסו את החנייה במשטח עץ על עמודים, והמשיכו את הסוכה עד לקיר בניין הספרייה. הרב דוד קרץ זוכר שבעת הבנייה הגיע הרבי מביתו, עצר לכמה דקות, והיה נראה כבוחן בעיניו את טיב הבנייה.

עם השנים גדל קהל החסידים שבאו להסתופף בחצרות קודשנו בחודש החגים, והצפיפות בסוכה הייתה ללא נשוא. בשנת תש"ל, עקב הצפיפות האיומה, קרסה פירמידה מאולתרת על רגלו של הרה"ת הרה"ג ר' יהודה קלמן מארלאוו, ובמשך תקופה של כמה חודשים עמלו הרופאים על שיקום כף רגלו, כאשר הרבי מגלה מעורבות אישית בכל החלטה רפואית.

שנה אחר־כך, בתשרי תשל"א, הודיע הרבי למזכירו, הרב חדקוב, כי החל מהשנה לא תתקיים התועדות בסוכה, מחשש לסכנת נפשות.

כאשר נודע עליכך לזקני החסידים, ניגשו כמה מהם אל הקודש פנימה, וביקשו מהרבי שיתועד. הרבי השיב להם במילים חריפות מאוד, ואמר בין השאר שהשולחן־ערוך שלהם הוא גם השולחן־ערוך שלו, והיות ויש בזה משום סכנת נפשות - הרי גם ספק־ספיקא לחומר...

מלווי מספרים שבשנים הראשונות, היתה הדלת פתוחה, וכל מי שרצה היה יכול להיכנס. היו מאנ"ש והתמימים שהיו נוהגים להתפלל שם. פעם התייחס לכך הרבי, כאשר סיפר לאחד מאנ"ש ששמע את תפילת בנו מעבר לקיר, והיתה זו תפילה נעימה...

מזמן לזמן היו עורכים במקום זה קריאת התורה עבור הרבי, כאשר היחידות היתה מסתיימת בשעות הבוקר, והרבי היה חוזר מביתו בשעה שבזאל הקטן התחילו כבר תלמידי הישיבה בלימודם. כמו כן היתה מתקיימת במקום תפילת מעריב מזמן לזמן (בתענית בה"ב, כאשר הרבי מתפלל תפילת ערבית מוקדם מהרגיל, וכדומה).

רק בשנת תשל"ח הוחלט לנעול את הדלת, והכניסה למקום זה התאפשרה רק בשעות בהן קיבל הרבי אנשים ל"יחידות".

כאן, בחדר המבוא לחדרו הק' של הרבי, היו החסידים מחכים ליחידות. כאן היו עומדים שעות עליגבי שעות, חוזרים שוב ושוב על פרקי תהילים או פרקי תניא, וממתינים בחיל וברעדה לרגע בו תיפתח הדלת, והם ייקראו אל הקודש פנימה.

במרכז המבוא תלויה נברשת שמאירה את המקום באור יקר. אגב, סגנון הבנייה של חדר מבוא זה, הוא סגנון איטלקי מובהק, ויודעי-דבר מספרים כי כאשר בנו את הבניין, הובאו אמנים מאיטליה, במיוחד לשם כך!

גם ריצפת המבוא היתה עשויה מעץ (בדומה לריצפת חדרו של הרבי שעד היום מרוצפת באריחי עץ מבהיקים), ורק כמה שנים לאחר שרכשו את הבניין

הוחלפה הריצפה במקום לריצפת אבנים.

בכלל, ניכר כי הרופא שבנה את הבניין השקיע מאמצים מיוחדים לפאר את סביבת העבודה שלו, שהיתה בדיוק במקום זה (חדר היחידות שימש כמושרדו...).

עומד על המרפסת שיוצאת מגן-עדן התחנות, בין בנין 770 לבנין 784, בעת כינוס ילדים בשנת תשי"ז

שיחשבו בטעות כי מדובר על החצר שבחזית הבניין; יהיו שיחשבו כי מדובר במיקומה הנוכחי של סוכת הקהל, בין בניין 770 לבניין הספרייה. האמת היא, שהחצר עליה מדובר בכתבה ההיא – אינה קיימת עוד...

לתועלת הקוראים שאינם זוכרים את מראהו הישן של 770, ננסה לצייר תמונה כללית של המראה: בעת רכישת בניין 770, השטח שבין 770 לבניין הסמוך לו מצד שמאל (בניין מס' 784), היה פנוי. שטח זה, ששימש כחניון עבור האמבולנסים של המרפאה ששכנה בבניין בטרם רכישתו, הפך בבוא חג הסוכות למקום אידיאלי לבניית הסוכה הציבורית עבור קהל החסידים.

הסוכה לא הייתה גדולה במיוחד. לדברי זקני החסידים, גודלה המירבי לא עלה על ארבעים מ"ר; אבל בזמנים ההם הייתה זו בהחלט סוכה 'ענקית', שהיוותה מודל לחיקוי לתושבי השכונה...

באותן שנים היו מתקיימות במקום זה כל ההתועדויות של הרבי, בכל שבתות השנה, וכמובן שההתועדות של שמחת-תורה התקיימה אף היא בסוכה זו. מכיון שהרבי הקפיד שלא להיכנס לחשש של "בל-תוסיף" בישיבה בסוכה גם בשמחת-תורה – בכל שנה היו מביאים גוי שיסיט מספר ענפים מעל מקומו של הרבי, כדי שהרבי לא ישב מתחת ל'סוכה'. בטרם החלה ההתועדות, היה הרבי מרים את ראשו כלפי מעלה, לוודא שהזיזו את הסכך...

מראה החצר שבין 770 לבניין הספרייה, בו נבנתה סוכת הקהל מתשכ"א ואילך. התמונה לפני הרחבת הספרייה

מימין עולה גרם מדרגות פנימיות (10) אל הקומה השניה של הבניין, שם נמצאת דירתו של הרבי הריי"צ. עד תש"י היו אנ"ש והתמימים עומדים על מדרגות אלו שעות ארוכות ומחכים שדלת דירתו של הרבי הריי"צ תיפתח והם יוכלו להיכנס ולראותו מתפלל בחדרו או מתועד בסלון הבית. פעם התבטא הרבי על אחד מאנ"ש שהוא יהודי חסידי, שכן הוא היה עומד שעות ארוכות במדרגות כדי לראות את הרבי הריי"צ.

בהמשך (11), יורדות המדרגות אל קומת המרתף של 770. מעניין לציין כי מנהגו של הרבי היה לרדת בשבתות דרך מדרגות אלו לתפילות, ולעלות דרך המדרגות האחרות, בהם כולם היו משתמשים.

פעם שמעו שהרבי יוצא מחדרו ויורד לתפילת שחרית של שבת, אך לא ראו אותו נכנס לבית הכנסת. רק לאחר כמה דקות אחד הילדים בא מלמטה, וראה את הרבי עומד על המדרגות הפנימיות, ליד הדלת המפרידה בין גן־עדן התחתון למדרגות, ואמר הרבי לילד שילך מסביב לפתוח את הדלת כי היא נסגרה על הטלית...

בשנים האחרונות בנו מחדש את המדרגות הפנימיות, ואף בנו דלת שתחסום את הגישה למדרגות אלו מקומת המרתף.

בשנים הראשונות היתה תיבת הדואר ב"גן עדן התחתון", ועד לשנות ה"ידים המוקדמות היה לרבי את מפתח התיבה ובכל בוקר היה הרבי פותח את התיבה ומוציא את הדואר שהתקבל. בשלהי שנות ה"ידים התחילו להניח את הדואר במבואת הבית, ותיבת הדואר הוסרה ממקומה.

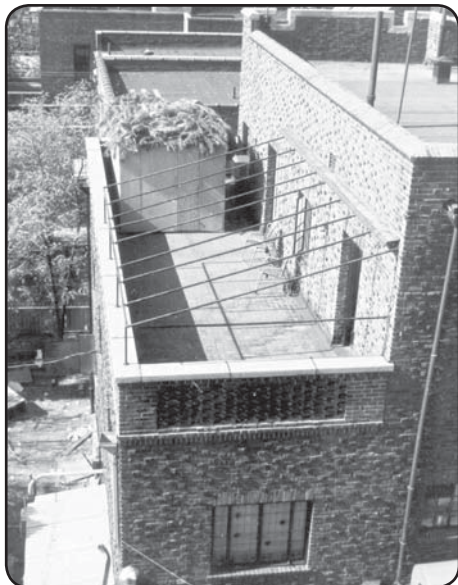
הדלת שבסוף המבוא (12) פנתה בעבר אל מרפסת מחוץ לבניין, שממנה יורד גרם מדרגות אל חצר הבניין. בשנים הראשונות, בטרם נבנה בית הכנסת הגדול למטה, היו מתקיימים כינוסים של "מסיבות שבת" במרווח בין בניין 770 לבניין 784 הסמוך, ועד היום שמורים כמה סטים של תמונות מהזדמנויות שונות, בהם נראה הרבי על מרפסת זו...

גן עדן העליון

מ"גן עדן התחתון" נכנסים ל"גן־עדן העליון", "חדר היחידות" - חדרו של הרבי מלך המשיח שליט"א (13). על חדר זה נהגו החסידים לומר ש"החדר שיושב כ"ק אדמו"ר הוא הקדשי קדשים שלנו, וכ"ק אדמו"ר הוא הארון - אשר בו לוחות תורת השם יתברך - שלנו", ובספר השיחות בתחילתו קורא הרבי הריי"צ לחדר היחידות "היכל משיח".

של הרבי הריי"צ, שם העמידו בעוד מועד מתקן מיוחד לנטילת ידיים. בחדר היחידות היו מונחים גם הנרות שהודלקו לכבוד החג.

הרב דוד קרץ, שהיה ב־770 בסוכות תשכ"ג, מספר כי כאשר התקיים מניין בזאל הקטן, בשעה שהרבי כבר סיים את תפילתו, וסעד בסוכתו של הרבי הריי"צ - נזהרו שלא להרים את קולם יותר מידי בעניית 'אמן יהא שמיא רבה', כדי לא להטריח את הרבי - כיון ששמעו מהנוכחים בסעודות, שכאשר אירע ושמעו בסוכה את המתפללים עונים 'אמן יהא שמיא רבה' - הפסיק הרבי לרגע את סעודתו, התרומם וענה יחד עמם...

מראה סוכת הרש"ג, במרפסת הקומה השלישית של 770 בתשרי תשכ"ו

סוכתו של הרש"ג

בקומה השלישית של 770, בצד הסמוך לבניין ה'כולל' ופונה לרחוב 'יוניון' - נמצאת מרפסת רחבת ידיים, בה הייתה מוצבת סוכתו של הרש"ג. הרבי הריי"צ היה נוהג לעלות למרפסת זו מפעם לפעם, שם היה עובד את עבודתו באוויר הצח. לאחר האירוע הבריאותי בכ"ז אדר ה'תשנ"ב, ביקר הרבי מלך המשיח שליט"א במרפסת זו כמה פעמים, משם ערך 'קידוש לבנה'.

תש"ז. הרבי עומד על מרפסת גן־עדן התחתון ומביט על ילדי ה'מסיבות שבת' שהתאספו ליד הסוכה בשאלאש (בשליש האחרון של המרווח בנין שני הבניינים)

סוכת הקהל

בסקירה שהובאה לעיל מירחון 'הקריאה והקדושה', צוטט שסוכת הקהל ממוקמת בחצר הבית. יהיו

כאשר נרכש הבניין באלול ת"ש, ועד לכואו של הרבי מלך המשיח בשלהי סיון תש"א, נהג הרבי הרי"צ לקבל בחדר זה אנשים ליחידות, ואף אמר שם מאמרים, בכל ליל שלישי. השולחן הנמצא עד היום בחדר זה - הוא השולחן מולו ישב הרבי הרי"צ והתפלל או אמר מאמרים.

בתקופה בה שימש החדר את הרבי הרי"צ, היה השולחן מוצב באלכסון בפנית הצפונית מזרחית של החדר, בדיוק מול הדלת, בצורה כזאת שהרבי היה יכול לראות ממקום מושבו את כל הנכנסים לחדר.

לאחר שהרבי מלך המשיח הגיע לארצות הברית בכ"ח סיון תש"א, הועבר החדר לרשותו, שם התגורר יחד עם הרבנית זמן מה עד ששכר דירה על רחוב "ניו יורק".

כאשר עברו הרבי והרבנית לדירתם החדשה, הפך החדר להיות משרדו של הרבי, ואתו עמו עבדו חברי המל"ח בחדר זה. על-פי הוראת הרבי הועבר השולחן של הרבי הרי"צ מפנית החדר למרכז הצד המזרחי, כנראה כדי שלא לשבת במקומו של הרבי הרי"צ.

כאמור, בשנים ההן עבד הרבי בחדר זה לצד חברי המל"ח. הרבי היה יושב במרכז השולחן, הרב חיים מרדכי אייזיק חדקוב משמאל השולחן והרב ניסן מינדל מימין השולחן. מלבדם ישב בחדר מזכיר נוסף, הרב אליהו קווינט, ואם לא די בזה, הרי שבחדר זה מכרו את הספרים שיצאו לאור על-ידי ה"מרכז לענייני חינוך"...

כך היה המצב עד תש"ז. באותה שנה, כאמור, הועברה כיתת הצעירים ופינתה חדר גדול בקידמת הבניין. חדר זה הועבר לרשות המל"ח, ומאז הפך חדרו של הרבי להיות חדרו הפרטי בלבד.

למרות שחברי המזכירות יצאו מחדרו של הרבי, נותרו בחדר פריטים רבים השייכים למל"ח, ושנתיים לאחר מכן, בשנת תש"ט,

אלול תשכ"א. הרבי עומד ליד השולחן בחדרו הקדוש

בראש השולחן, בצד שמאל, את כסאו של הרבי הרי"צ ומניחים לפניו צלחות וסכו"ם. הרבי מלך המשיח, היה יושב בקצה השולחן, לשמאלו של הרבי הרי"צ. הרבניות, אגב, היו סועדות בסלון שבדירת הרבי הרי"צ.

הצפיפות ומקומו של הרבי, חייבו נהלי כניסה ויציאה, לפיו הרבי נכנס ראשון, ורק אחריו כל המסובים, וביציאה היו יוצאים כל המסובים, ואחריהם הרבי. בדרך כלל, מי שהיה נכנס בתחילת הסעודה, לא היה יכול לצאת משם עד סוף הסעודה.

על אפיזודה מעניינת שאירעה בסוכה זו, מספר הרב אליהו לנדא:

"בסעודת ליל חג הסוכות תשכ"א, זכיתי להימנות על הנוכחים בשולחן הרבי. באמצע הסעודה לחש לי אחד מהבחורים שהיו מגישים לשולחן, כי משום-מה חסרה מנת בשר אחת, ומכיון שמקומינו היה סמוך זה לזה, נסתדר בצלחת אחת... המיקום היה כזה שניתן היה להסתיר את הדבר.

הפינה הדרום-מערבית בחדר היחידות של הרבי הרי"צ. הדלת שממין מובילה אל הסוכה שבמרפסת, והדלת שמשמאל - לחדר השינה

"והנה כל המסובים מחכים, והרבי אינו מתחיל לאכול. הרבי שאל את הבחור "עס פעלט?" [=האם חסר?], והלה השיב שלא; שוב שאל הרבי, והבחור משיב כנ"ל. ואז אמר הרבי בחיך: "עס איז ר סוד?" [=האם זהו סוד?], והבחור השיב שמפני שלא היה מקום להעמיד עוד צלחת - לכן העמידו

אחת עבור שניים. הרבי הגיב: אך העיקר הוא מה שבתוך הצלחת, האם גם זה בשביל שניים? הלה השיב בחיוב.

"הרבי לא הגיב, עשה מספר סיבובים עם המזלג בצלחת, ולאחר-מכן הגיש לי את הצלחת באומרו: "עס איז ריין" [=זה נקי!]."

הרבי, וכמוהו שאר האורחים, היו נוטלים את ידיהם לסעודה בחדר היחידות

ביקש הרבי מהרב גרונר להוציא מהחדר את כל מה ששייך למל"ח, ולהעביר את הכל למשרד המל"ח.

הזאל הקטן

החדר הגדול ביותר בקומת הכניסה, הוא 'הזאל הקטן' (14). בשנים הראשונות שימש המקום כבית הכנסת ובית המדרש המרכזי של חסידות חב"ד בדור זה. כאן היה מקום משכנה של ישיבת תות"ל המרכזית, כאן היו נערכות התפילות במחיצת הרבי, וכאן היו נערכות גם ההתעודות בשבתות ובימים טובים.

תפילות ראש השנה היו ההזדמנות הראשונה של אנ"ש והתמימים לראות מקרוב את הרבי הריי"צ. הרב יהודה לייב גרונר, זוכר את תפילת ערבית של ראש השנה, שהתקיימה בזאל הקטן וארכה ארבע שעות

בחכמה פותח שערים...

הדיבורים על חדרו של הרבי, מזכירים לבניי שיחי כמה מקרים בהם הגיע הרבי ל-770 בשבת או חג, ומפתח חדרו לא היה איתו... אספר כאן את אחד המקרים:

היה זה בשבת מברכים, והרבי נכנס לחדר המזכירות, הניח שם את מעילו וטליתו, ונכנס כך לזאל הקטן. לקח ספר תהילים שהיה מונח על השולחן, והחל לומר תהילים. אחד הבחורים (הרב יהודה לייב רסקין - כיום שליח הרבי במרוקו), מיהר להשיג תהילים "יהל אור", מתוכו נוהג הרבי לומר תהילים בשבת מברכים, והניחו סמוך לרבי. כעבור כמה דקות הניח הרבי את ספר התהילים שבידו על השולחן, ולקח את ספר התהילים "יהל אור".

מזכירו של הרבי, הרב חדקוב, הגיע כעבור זמן ושוחח עם הרבי דקה או שניים (כנראה בהיבטים ההלכתיים של הצעדים שנגקטו...). לאחר מכן יצא אל חצר הבניין ופנה לאחד הילדים (הרב יוסף יצחק גולדמן - כיום שליח הרבי בדרום אפריקה), ואמר לו שאם יפתח את חלון חדרו של הרבי, יקבל סידור מהרבי... הילד ניגש לחלון חדרו של הרבי הפונה לעבר הבניין הסמוך 784, ובבעיטה זהירה ניפץ חלק מזכוכית החלון. אחד מאנ"ש (כנראה הרב בנימין אלטהויז) שהיה במקום, הכניס את ידו מבעד לחלל שנוצר, הסיט את הבריח, פתח את החלון, נכנס פנימה ופתח את הדלת. למחרת, כמובן, קיבל הילד סידור מהרבי.

אגב, באותה הזדמנות או בהזדמנות דומה, התבטא הרבי בחיוך: "בחכמה פותח שערים"...

לסוכה, מלבד עשרה מוזמנים מזקני החסידים. עשרות חסידים צבאו על דלת דירתו של הרבי הריי"צ, בתקווה שאולי יתמזל מזלם ויוכלו להיכנס ולחזות בזיו פניו הטהורות.

בין החסידים היה הרה"ח ר' אברהם מרדכי ישעיהו גרונר ע"ה ושני בניו - משה ע"ה, ויבלחט"א יהודה לייב. כאשר שמעה הרבנית נחמה דינה כי הרב גרונר עומד בחוץ, פתחה את הדלת וביקשה ממנו להיכנס עם שני בניו. הרב גרונר נכנס, נעמד עם ילדיו והביט על הרבי הריי"צ הסועד את סעודתו.

הרבי הריי"צ ביקש להעביר להם כוסיות 'משקה' והורה להם לומר 'לחיים', ואחר כך פנה אל הרב גרונר ואמר לו בחיוך: ר' אברהם, או שתתיישב, או שתחביא את זקנך הלבן... הרב גרונר לא היסס לרגע, והסתיר את זקנו בדש סירטוקו...

כיום, המרפסת ריקה, אולם לא צריך להיות מזקני החסידים כדי לזכור את הסוכה. עד שנת תשל"א שימשה סוכה זו את הרבי מלך המשיח, שסעד שם את סעודות חג הסוכות ושמיני עצרת. הרב מאיר הארליג, מי שזכה להשתתף בסעודות אלו, זוכר כי בכל פעם שהרבי

היה נכנס לסוכה דרך חדר היחידות, היה הרבי מתעכב שניות ארוכות בחדר היחידות, ומעביר את מבטו על פני החדר, כשהוא מתעכב במיוחד על המקום בו הונח הרבי הריי"צ לאחר הסתלקותו...

היות והמרפסת קטנה מאוד, בקושי יכלו להיכנס לסוכה עשרה איש, כולל מגיש הסעודות. אולם, למרות הצפיפות, נשמר גם בסוכה הכלל המקודש, לפיו בראש השולחן מכינים מקום עבור הרבי הריי"צ. דרך קבע היו מציבים

סוכת ההבדלה

בבתי כנסת רבים נהוג לערוך עבור המתפללים הבדלה במוצאי שבת. כך זה בכל השנה, אולם בסוכות, כאשר אי אפשר לשתות את היין ללא סוכה, מתבטל מנהג יפה זה, או שלחילופין יוצאים המתפללים אל סוכת בית הכנסת.

ב-770, נמצא פיתרון מקורי גם לבעייה זו: סוכה קטנה הוצבה מחוץ לבית הכנסת, צמוד לקיר הדרומי של בית הכנסת, ודרך חלון שהיה בקיר זה יכלו אלפי המתפללים לשמוע את קולו של המבדיל...

כל מי ששהה ב-770 באותן שנים זוכר את בת השחוק שהייתה נראית על פניו של הרבי, כל אימת שהמבדיל היה מתחיל בהבדלה...

מאחר שהדרך לסוכה עוברת דרך חדר היחידות, הוא היה בטוח שהרבי נמצא בחדר אחר, כדי שההמולה לא תפריע לו. לכן, כאשר נכנס לחדר היחידות, וראה את הרבי יושב וכותב מכתב - הוא היה בהלם. "מאוד נרעשתי לראות את הרבי יושב ליד השולחן וכותב. הוא היה בכיפה והמזכיר ר"ח ליברמן עמד לצידו", הוא אומר, ומתאר את הרגשתו: "נדבקתי למקומי מרוב התרגשות, להיכנס לא יכולתי, לצאת... לא ידעתי מה לעשות..."

לפתע הרים הרבי את עיניו הקדושות, הביט בו ובסכך, והחל לחייך חיוך רחב מאוד... כעבור שניות אחדות, שנדמו בעיניו לנצח, רמז לו הרבי להמשיך בעבודתו.

לאחר שקלט את הרמז של הרבי, המשיך ללכת בתוך החדר לכיוון הסוכה, תוך שהוא מקפיד שלא להפנות את גבו אל הרבי. כשהגיע סוף סוף למרפסת, הרשה לעצמו לנשום בחופשיות ולהרגע מהחוויה המסעירה שעברה עליו. לאחר שפרק את הסכך, החלה דילמת היציאה לקפוץ מהמרפסת למטה, כדי שלא יאלץ להיכנס שוב לחדר היחידות בלי כובע

וחליפה, והפעם מתוך ידיעה שהרבי נמצא שם... אבל תוכנית זו נדחתה מיד, כיוון שהוא הבין שכאשר יחלפו כמה דקות והוא לא יצא מהמרפסת אל חדר היחידות, יעורר הדבר את חששו של הרבי... בסופו של דבר הוא פתח את הדלת בזהירות, וחמק דרך חדר היחידות, כשהוא נזהר לעשות זאת במהירות מכסימלית וזהירות מירבית.

מפיו של הרב יהודה לייב גרונר, שמענו את הסיפור הבא: בחג הסוכות האחרון בחיים חיותו בעלמא דין של הרבי הריי"צ, לא הורשו החסידים להיכנס

בהן בכה הרבי הריי"צ ללא הפוגות, עד כי נשבר ליבם של כל הנוכחים בקרבם. רק בחצות סיים הרבי את תפילתו, ואז הלך הרבי לחדר היחידות, שם נח זמן מה, ורק אחר כך העלוהו לקומה השניה לסעודת החג.

הרב גרונר זוכר גם את אותו מוצאי יום-כיפור, כאשר הרבי הריי"צ ביקש ממזכירו הרח"ל לסובב את כסאו לעבר הקהל, והחל לעודד את שירת הקהל בידי הקדושות בתנועות עזות במיוחד (תנועות היד היו חזקות, עד שהטלית הוסטה לרגע, וניתן היה לראות את אחת מפאותיו הארוכות של הרבי הריי"צ, שהחליקה אף היא ממקומה מתחת לכיפתו של הרבי...).

לעומת אוירת התשובה וההתעוררות שהיתה מנת חלקם של הנוכחים בימים הנוראים - הרי חג הסוכות ושמחת-תורה היו מעיין של התרוממות הרוח והתרגשות לאלפים מתושבי השכונה, אמריקאים טיפוסיים, שבאו לראות מהי שמחת-תורה בליובאוויטש, ונתרו מרותקים במקום. הם נסחפו למעגלי הריקודים הסוערים, ואחרי-כך נעמדו בתור ארוך שעבר ליד הרבי הריי"צ כדי לראות את פני הצדיק ולקבל את ברכתו.

- כאן, בחדר זה, אירעו אירועים שנחקקו עמוק בהיסטוריה החב"דית של "דור השביעי". כאן נערכה התועדות יו"ד שבט תשי"א, בה קיבל הרבי על עצמו באופן רשמי את נזר הנשיאות החב"דית, כאשר אמר את המאמר "באתי לגני". כאן הגדיר הרבי את תפקיד דורנו, דור השביעי - להמשיך את השכינה למטה בארץ, וכאן רמז לראשונה על תפקידו כמשיח צדקנו, מי שיוריד את השכינה לארץ בבניין בית המקדש השלישי במהרה בימינו.

לאחר שנבנה בית הכנסת הגדול למטה, עברו ההתועדות והתפילות לבית המדרש החדש, אולם בימות החול המשיך הרבי להתפלל בזאל הקטן.

בסוף שנות המ"מים, כאשר הרבי החל לחלק דולרים לצדקה בכל יום ראשון, היה צורך לפתוח ב־770 פתח נוסף עבור תלמידי הישיבה, שהמעברים בהם היו רגילים לעבור, היו חסומים במאות האנשים שהמתינו בתור. הפתח החדש נפתח בקיר המערבי של הזאל הקטן, הפונה אל חצר הבנין. במקום זה באמצע הקיר היה חלון קטן (20), ומאז קבועה במקומו דלת נוספת.

על כסאו לא ישב זר

באותן שנים, מקומו של הרבי היה בפינה דרומית-מזרחית (כהנהגת רבותינו נשיאינו), כאשר הכסא מונח ליד הקיר הדרומי (15), מתחת לחלון

תשרי תשכ"ו. מראה סוכת הרבי הריי"צ, בקומה השניה של 770. תחתיה נראית הסוכה המרכזית של הקהל

מראה עדכני של המרפסת

בוהות, ירדו בחזרה. בתווי פניהם ניתן היה לקרוא כי התרחש משהו בליבם, שגעגועים לא מוכרים מילאו אותם. ואולי היה בהם גם רגש של חרטה על אורח החיים האמריקאי, שמנע מהם את התענוג להיות בעצמם בעלי סוכה שכזו ולחוש באטמוספירה של קדושה בתחומם, בימי החג, כאשר יש לשבת בסוכה.

– שורות אלו, המתארות בלשון ציורית את ימי חג הסוכות אצל הרבי הריי"צ, הן חלק מכתבה נרחבת שהופיעה באידיש בירחון "הקריאה והקדושה", על תשרי הראשון ב-770, בשנת תש"א.

בכתבה שלפנינו ננסה לתת לקוראים מעט מושג על מיקומן של שלוש הסוכות הללו, ובעיקר – על מיקומן של הסוכות השונות ששימשו את כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, מקים סוכת דוד הנופלת.

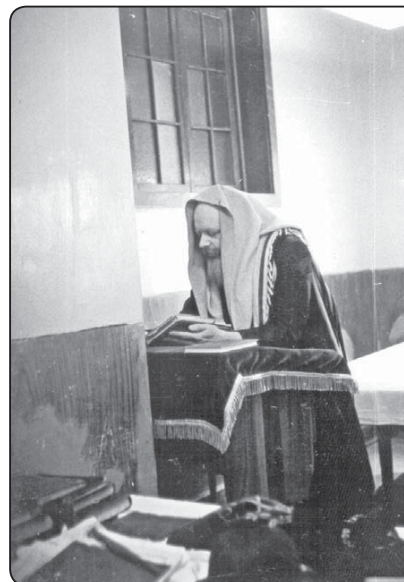
סוכתו של הרבי הריי"צ

את המקום בו הייתה ממוקמת סוכתו של הרבי הריי"צ, ניתן לראות עד היום. מצדו הימני של בניין 770, בינו לבין בניין הספרייה, ניתן להבחין במרפסת הבולטת בקומה השניה של הבניין, המחוברת בדלת שחורה צרה עם חדר היחידות של הרבי הריי"צ. ככל הנראה, מרפסת זו לא הייתה קיימת בעת רכישת הבניין, ובנו אותה (על עמודי ברזל) לקראת תשרי תש"א, התשרי הראשון ב-770.

בחיים חיותו בעלמא דין, היה הרבי הריי"צ יוצא מפעם לפעם למרפסת זו, ולומד שם משניות 'לטהר את האויר'. במרפסת זו, היו בונים את סוכתו של הרבי הריי"צ, ימים ספורים לפני החג (בכל השנה היו העצים מאוחסנים בקומת המרתף של 770).

ב'ספר השיחות' מסופר, כי פעם נפלה חתיכת סכך לתוך צלחת המרק של הרבי הריי"צ, והתבטא עליכך הרבי הריי"צ: "להמשיך את המקיף (סכך) בפנימי (מאכל)".

הרב יוסף גולדשטיין מספר, כי באחת השנים נאלצו להכין את הסוכה בערב החג ממש, עקב גשמים עזים שניתכו עד ערב החג, והרב שלום חסקינד, ניגש אליו וביקש את עזרתו בהבאת הסכך. בטרם נטל את הסכך, הוריד את הכובע והחליפה, כיון שמזג האוויר היה חם מאוד, וכך, כשהסכך על כתפו, עלה במדרגות לדירת הרבי הריי"צ.

חול המועד פסח תשכ"ב.
הרבי במקום התפילה הקבוע

מקום תפילתו של הרבי בשבתות וחגים,
ערבי שבתות וחול המועד

שהיה שם, והסטענדר בסמוך, צמוד לקיר המזרחי (16).

גם מקומו של הרבי הריי"צ היה בפניה דרומית-מזרחית (17), אולם לא במקום בו ישב מאוחר יותר הרבי, אלא משמאל לדלת המחברת את הזאל הקטן עם הפרוזדור. לפני ראש-

השנה תש"א, חובר כעין מעקה לקיר, כדי להקל על הרבי הריי"צ לצעוד את הפסיעות של "עושה שלום" לאחר תפילת שמונה-עשרה.

בימות החול ישב הרבי במקום אחר - בין ארון הקודש לדלת המחברת את הזאל הקטן עם המבואה (18).

במקום זה היו תלמידי הישיבה יושבים בשעת לימודם, ובאחת השנים התערר דיון הלכתי - מעל גבי "הערות התמימים" - האם מותר לתלמידים לשבת על מקומו של רבם. הרבי התייחס לכך בהרחבה בעת ההתועדות, ואמר שאין בעיה הלכתית מכיון שאין זה מקומו הקבוע. מקומו הקבוע, אמר הרבי, הוא בפניה הדרומית-מזרחית - שם אכן היו מכינים לרבי כסא מיוחד, כך שמעולם לא ישבו על מקומו הקבוע של הרבי.

בשנים האחרונות ידוע רק על פעמים בודדות שהרבי אמר שיחה או מאמר בזאל הקטן (לדוגמא: התועדות פורים תשמ"א). במקום זה התקיימו גם ה"יחידויות כלליות" בשנת תשד"מ. כמו כן התקיימו במקום הפגישות הראשונות עם חברי "קרן לפיתוח - מחנה ישראל", במהלכם אמר הרבי שיחה לפני חברי הקרן. התפילות בזאל הקטן נמשכו עד לשנת תשמ"ט, אז החל הרבי להתפלל בקביעות בבית הכנסת הגדול למטה.

מקום תפילתו של הרבי בימות החול
- משמאל לארון קודש

'חדר שני'

כאשר נרכש הבניין, היו במקום זה שלושה חדרים, ואחד השינויים הראשונים שנערכו בבניין, עוד בטרם נכנס הרבי הריי"צ להתגורר בו - היה שבירת הקיר המפריד בין שני החדרים הראשונים, והפיכתם לחדר אחד גדול, שימש כבית הכנסת של הרבי.

- עד לשנת תשל"ה, כאשר הרצפות הישנות הוחלפו ביציקת-שיש אחידה, היה אפשר להבחין בהבדל בין שני חלקי החדר, מכיוון שהמרצפות בחלק הפנימי של החדר היו שונות וגם המפלס היה גבוה יותר.

החדר השלישי (19) היה במקורו חדר הניתוחים של המרפאה שבבניין, ולכן הקירות היו מצופים באריחי קרמיקה, כנהוג בחדרים מעין אלו. אריחים אלו נשאר עד לשיפוץ הגדול בשנת תשל"ו. שאז הוסרו כל האריחים מלבד אריחי הקיר הצפוני שכוסה בארון הספרים. בעת ברכת הבנים, ניתן להבחין - עד היום - באריחים אלו.

חדר זה הפך להיות 'חדר שני', כידוע שחדר זה, בו היו מתפללים ה'עובדים', היה אחד מסימני ההיכר של בתי הכנסת החב"דיים.

בשנים הראשונות, היה חדר זה משמש בשבתות וחגים כ'עזרת נשים' עבור נשות החסידים, אולם לאחר התפילה, כאשר הנשים היו עוזבות את המקום וחוזרות לביתן - היו ה'עובדים' נכנסים לחדר זה ומאריכים בתפילתם.

*

בין הזאל הגדול ל'חדר שני' היה בעבר חלון המחבר בין שני החדרים (15). בשנים הראשונות, כאשר ההתועדויות נערכו בזאל הקטן, היו שנדחקו ליד החלון של ה'חדר שני', שהיה בדיוק מאחורי מקום מושבו של הרבי בהתועדות. בשנים מאוחרות יותר, נבנה ארון קיר במקום החלון, ועל-פי הוראת הרבי עשו חור קטן בתחתית הארון, כידוע המנהג על-פי צוואת רבי יהודה החסיד,

סוכות בית דוד

כל מי ששהה בחג הסוכות ב-770 בעשרים השנים האחרונות, זוכר בוודאי את הסוכה המפוארת הניצבת בחזית הבניין - סוכתו של הרבי מלך המשיח שליט"א • לא רבים יודעים כי במהלך השנים נבנו עבור הרבי עוד חמש סוכות בחמשה מקומות שונים... • סקירה מקיפה על מיקומן של ששת הסוכות של הרבי, וגם על סוכת הרבי הריי"צ וחתנו הרש"ג, והסוכה הציבורית • פרק נוסף בסידרה על "בית רבינו שבבבל"

הם באו במאותיהם, אנשים נשים וטף, יהודים אמריקאים לבושים בהידור ובעשירות. הם גדשו את אולם בית הכנסת, ולא הסתירו את התפעלותם הרעשנית מכל מה שראו עיניהם.

די היה בשלוש הסוכות (זו הגדולה בחצר, אחת קטנה יותר על מרפסת הקומה הראשונה של הבית - עבור הרבי שליט"א, והשלישית - בחזית הקומה השניה - לחתנו של הרבי, הרב גוראריה ומשפחתו) כדי לגרום לפליאה רבתי בעיניהם של האורחים הרבים.

מבט בשלוש הסוכות היפות והמקושטות היה מביא עמו, בהכרח, הדרת-כבוד בפני החג כולו. כך שהאורחים לא התעצלו כלל ללכת, קבוצות קבוצות, ודוקא מתוך יראת כבוד גדולה, לבקר בסוכות. כאן נגלה לעיניהם לראשונה מה משמעותו של חג הסוכות אצל יהודים מקוריים:

באיזו חיבה ובכמה יופי וחנו יהודי נקבעו הסוכות. לא היו אלה הסוכות הרגילות שאינן מרשימות, זה היה משהו אחר. משהו שמעורר הדרת-כבוד ורגש של קדושה! בלב-לבה של איסטערן פארקווי, היאה לדירת מושלים, ניצבות הסוכות בחן, מעוטרות בירק כשהן מפיצות ריח של קדושה. אבות ואמהות התביישו להביט בעיני ילדיהם, כשהם קוראים בהן, על כרחם, את השאלה: "מדוע אין לנו עצמנו סוכה שכזו?"

שמחים ומחייכים עלו האורחים לסקור את הסוכות, וברצינות, בעיניים

שכאשר סותמים פתח בקיר, משאירים חור במקום הפתח. בתחילה היה זה ארון פשוט, ורק בעת השיפוצים שנערכו בבניין בשנת תשל"ו, הביאו למקום ארון מהודר מצופה בלוחות פורמיקה דמוי ריקועי נחושת.

מסתבר שהארון אינו קבוע ממש בקיר, ובעת "ברכת התמימים" המתקיימת בערב יום הכיפורים בזאל הקטן, היו מוציאים את הארון, ושוב שימש החלון את הבחורים הנמצאים ב'חדר שני' שיכלו לראות את הרבי דרך החלון...

*

בכניסה ל'חדר שני' מכיוון הפרוזדור, ניתן להבחין בדלת הקבועה בקיר השמאלי. דלת זו מובילה לחדרון (21) המשמש ארכיון עליו הופקד הרב שלום-מענדל סימפסון, מזכירו של הרבי ומנהל ה'מרכז לענייני חינוך', שבין השאר איחסן במקום זה את "העתק המזכירות" מאגרותיו של הרבי.

בפנים החדר יש שקע בקיר (22), בו נמצאים תאים קטנים המשמשים את תלמידי הישיבה לשמירת התפילין וספרים שימושיים. מימין לו נמצאת דלת הספרייה (23) של הישיבה - עליה נספר בהרחבה בהמשך, וארון קיר (24) המשמש אף הוא לאיחסון ספרים. הספרייה מחוברת לחדר נוסף (25), שגם עליו נרחיב בהמשך.

הפרוזדור

אל הפרוזדור (26), המחבר את אגפי הבית השונים, נכנסנו ממבואת הבית.

גם הפרוזדור עבר שיפוצים ושינויים מרחיקי לכת במשך השנים. עד כדי כך שאומרים שמי שהיה כאן לפני עשרים וחמש שנה לא יכיר את המקום כפי שהוא עכשיו...

שיפוץ עיקרי עבר הפרוזדור בחורף תשל"ד, ביוזמתם והשתדלותם של התמימים אהרן בלעסובסקי ומנשה פרמן.

בטרם החלו בעבודות, הכניסו פתק לרבי, בו כתבו את הצעתם לפתוח מוסד בשם "בדק הבית" שתפקידו יהיה לשפץ את 770.

לאחר שקבלו את הסכמתו וברכתו של הרבי, פנו אל הרב חדקוב, ולאחר דיונים הוחלט שבשלב ראשון ישופץ הפרוזדור.

במסגרת השיפוצים הוחלפו הרצפות הישנות באריחי קרמיקה מרהיבי עין, ונבנה גם מקום מיוחד לתליית המעילים (27).

ההכרזה באה מחו"ל

. . וממשיך, ש"מלך המשיח . . עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם" - כפי שהכריזו ומכריזים במיוחד לאחרונה.

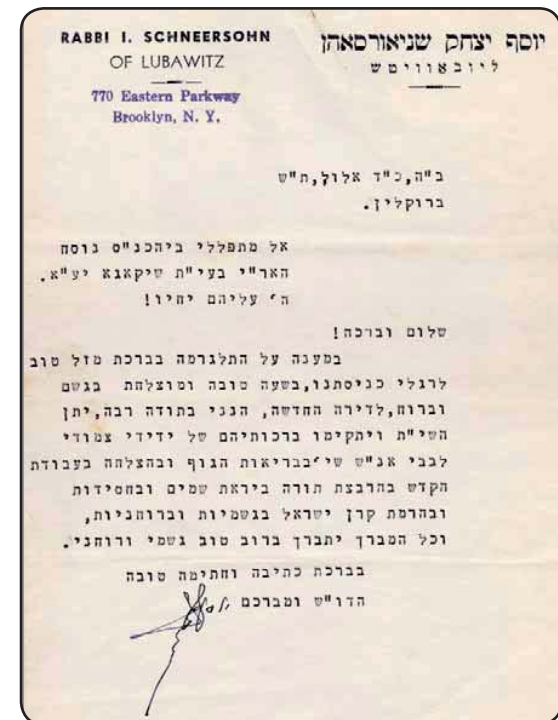
ובהערה: להעיר מדיוק לשון המדרש "עומד על גג בית המקדש" - שגגין לא נתקדשו (פסחים פה, סע"ב. רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ו ה"ז), דיש לומר, שבזה מרומז שההכרזה "ענוים הגיע זמן גאולתכם" באה מחוץ לארץ שלא נתקדשה בקדושת ארץ ישראל, בדוגמת החילוק שבין גג המקדש להתוך דהמקדש עצמו. (משיחת ש"פ חיי-שרה ה'תנש"א)

דוקא במקום וממקום זה נפעלת הגאולה

ויש לומר, שכשם שזה בנוגע לכללות ענין הגלות וגאולה, כך הוא גם בנוגע להמקום פרטי שנמצאים בו ב"חצי כדור התחתון" - שהיות שזה (ה"מקדש מעט") המקום ששם כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו קבע את מקומו, בתור המקור להפצת המעיינות חוצה בכל העולם כולו, הרי דוקא במקום וממקום זה נפעלת הגאולה ובנין בית המקדש השלישי, "מקדש אד' כוננו ידיך", דאף-על-פי שמקומו בארץ הקודש, בירושלים עיר הקודש, על הר הקודש - הרי כיון שזה נפעל על-ידי "מעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות", ובפרט בסיום של זמן הגלות ע"י העבודה ד"פוצו מעיינותיך חוצה" - יש כבר במקום זה, ודוקא במקום הזה, ההכנה בשלימותה לה"מקדש אד' כוננו ידיך".

(משיחת כ"ח סיון ה'תנש"א)

בקשתי להשיב לי על מש"כ מענה מכל הנעשה במחנו בקרב אנ"ש שיחי'. בשבוע העבר הי' כ"ק אד"ש לבקר את הבית החדש אשר קנו לסדר את מקום הביהכנ"ס שיתפללו ובוזה השעה הי' אנשים יחידים עמו התפללו מנחה מעריב והוא ישב על הכסא עם הציבור. אח"ז אמרו אליו לחיים על משקה והי' ברכתו שיתן השי"ת שזהו יהי' דירת קבע בנפש לתורה ולעבודה, ודירת ארעי, שבקרוב נהי' באה"ק עם משיח יחד, אח"כ אמר א' אליו לחיים שהשי"ת ישלח לכ"ק רפו"ש ואמר אמן ואמר הא' הלואי שהשי"ת יעזור שכל מה שחפץ כ"ק שליט"א עלינו בגו"ר שיושלם בנו, אמר הלואי שזה יהי' בקרוב. אח"כ אמר כ"ק הפרשה היא פ' עקב תשמעון. ידוע המעשה של הצ"צ שאמר הפי' עקב אשר שמע אברהם אז בא אברהם האט די פייאטע דערהערט אלוקות אזוי דערהערט דאך דיא אויער אבער בא אברהם האט דערהערט פייאטע ג"כ, זהו עקב תשמעון, אז די פייאטע זאל הערן. מיר זיינען דאך נשמות עקבות דמשיחא זאלן מיר אויך דערהערן עכלה"ק. אתנו אין כל חדש במה להתפאר ב"ב שיחי' נשארו לפי העת תחת הסאוועט ה' ירחם על כלל ישראל ועלינו בתוכם. ידידו הנ"ל.

מענה כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ למתפללי בית הכנסת נוסח האר"י בשיקגו, אודות מברק הברכה ששיגרו לרגל כניסתו למעונו החדש

- עד אז תלו את המעילים על וויס שנקבעו לאורך כל הפרוזדור, והמראה לא היה נלבב במיוחד... לשם כך הוחלט לנצל חדרון קטן בצידו הימני של הפרוזדור, מול חדר המבוא. בחדרון זה היה פתח מיוחד לזריקת אשפה (כנהוג בבניינים בארה"ב, שלאורך כל קומות הבית יש במקום מסוים חלל המגיע עד לקומת המרתף של הבית, משם אוספים את האשפה). חדרון זה עוצב במבנה קימורי מעניין, המאפשר לתלות בו עשרות מעילים.

צירוף נסיבות שונות גרם לכך שהשיפוץ יארך זמן רב מאוד - מחנוכה עד פורים! מה גם שאריחי הקרמיקה שהיו אמנם מאוד יפים, לא היו מספיק חזקים, וכעבור חודשים ספורים החלו להתגלות בקיעים ראשונים...

שנתיים חלפו, ובשנת תשל"ו, לאחר שהחליפו את הריצפה במבואה - והפעם עלידי חברה רשמית הידועה בטיב עבודותיה, שגם התחייבה לסיים את העבודה בתוך שבועיים - נוצלה ההזדמנות להחליף את הרצפה השבורה ביציקת-שיש חזקה ועמידה, שתתאים למקום הומה אנשים כמו 770...

*

הדלת הראשונה מצד שמאל פונה אל מדרגות (28) דרכן עולים לקומה השניה או יורדים לבית-הכנסת הגדול. מדרגות אלו, שהיו המעבר העיקרי בין בית הכנסת הגדול למטה לבין קומת הכניסה, שופצו כמה פעמים במהלך השנים, עקב השחיקה המואצת.

גם המדרגות היורד למטה, מחולק לשני חלקים, וביניהם ניתן להבחין בדלת שסגורה וחתומה מזה שנים, ולאחר שנצבעה בצבע הקיר, נראה כי הפכה לחלק אינטגרלי מהקיר... דלת זו (29) מובילה אל חדר הכביסה של הבניין, ובני-שיחי זוכרים עדיין את המשרתת הגויה יורדת לכבס את בגדי משפחת הרבי הריי"צ בחדר זה, שהיה מצופה מבפנים באריחי קרמיקה, ובו היו ממוקמות מכונות הכביסה.

המדרגות המובילות למעלה, לדירת הרבי הריי"צ, חסומות בשער ברזל. שער זה נבנה בעקבות "פרשת הספרים" (בשנים תשמ"ה-ז), ורק בימים הנוראים יכול הציבור להיכנס לדירתו של הרבי הריי"צ לתפלה ואמירת תהילים - זאת, לפי הוראת הרבי.

במקום זה היה גם חלון (30) הפונה אל המרווח בין 770 לבניין הסמוך, אולם בשנות הכ"פים, לאחר שנבנה חלקו הראשון של בית הכנסת הגדול, וגם המבנה החדש נשק לתחתית החלון, היו הילדים עולים על הגג דרך חלון זה, ובעקבות כך הוחלט על סתימת החלון בקיר אבנים.

מחדר המדרגות יוצאים שוב אל הפרוזדור, וזוכים לשמוע עוד אפיזודה מעניינת, והפעם על תיבת החשמל הקטנה שקבועה בקיר הפרוזדור (31), מימין לדלת:

פעם היו צריכים לתקן משהו במערכת החשמל, והחשמלאי שהסיר את מכסה הקופסה - שכח לסוגרה... שנה שלימה היתה הקופסה ללא כיסוי, עד שבהתועדות התייחס לכך הרבי, ואמר: שנה שלימה חיכיתי לראות אם מישהו ישים לב, אולם עד עתה אף אחד לא דאג לכסות את התיבה... כמוכן שמיד למחרת ההתועדות תוקן הדבר ומכסה התיבה שב למקומו.

*

בהמשך הפרוזדור נמצא חדר מבוא קטן (32) הפונה לשלושה חדרים: מימין (33), חדר המשמש כיום את ההנהלה הרוחנית של ישיבת תורת"ל המרכזית. בעבר שימש החדר כחדר שינה עבור התלמידים ששמרו על הבניין בשעות הלילה.

הדלת שבמרכז המבוא פונה לחדר השירותים של הקומה (34), והדלת שבצד שמאל פונה לחדר (35) ששימש בעבר כמשרד של הרב שלמה אהרן קזרנובסקי ע"ה, ויבלחט"א הרב יהודה לייב גרונו, שהיה מתקתק שם את מכתבי הרבי. חדר זה שימש גם כחדר ארכיון של מזכירות הרבי. אגב, בארון הקיר שבחדר זה היה מונח הסירטוק בו עשה הרבי 'קריעה' לאחר הסתלקות הרבי הריי"צ נ"ע.

בעבר היה חדר המבוא פתוח לחלוטין, וכאשר הדלת המובילה מהפרוזדור אל הזאל הקטן היתה פתוחה - נוצר קו ישיר בין בימת הקריאה ודלת חדר השירותים, ופעמים רבות היה הרבי מסיט את מבטו לכיוון זה, לבדוק אם דלתו של חדר השירותים סגורה...

- בתשל"ו, במסגרת השיפוצים בפרוזדור, קבעו בפתח המבוא דלת צרה, ובצד ימין בנו קיר שיצר חייץ בין חדר השירותים לזאל הקטן...

*

דלת ברזל מרושתת סוגרת על החדר הבא (36), שהחל משנת תשי"ד, נמצאת בו מערכת המיזוג המרכזית של הבניין. בחדר זה היו מניחים את החלות, היין, הכוסות והמפיות הנצרכים להתועדויות של הרבי. בשנים מאוחרות יותר היה החדר תחת אחריותו של הרב מאיר הארליג.

*

בסוף הפרוזדור ישנם שלושה חדרים, שעברו גלגולים רבים במשך השנים: החדר שמצד שמאל (37), שימש בתחילה כמשרדו של מזכיר האדמו"ר הריי"צ,

ומרווח במקום מוכשר וטוב (שם הרחוב: איסטערן פארקוויי), חדרים רבים שיספיק לכל ההצטרפות מה שנחוץ לדירת כ"ק הרבי שליט"א, המשרדים (אפיסעס) והביבליותריקה של הספרים שלו שמקוים בע"ה שיבא בקרוב, כן מתקנים ובונים שם ביהכנ"ס גדול להתפלל כמו שהי' בליובאוויטש הזאל הי' נקרא בפי אנ"ש החסידים, שיספיק להכיל בע"ה כל אנ"ש שיבואו בע"ה על ימי נוראים וכל חודש תשרי. הביהכנ"ס בחצר הרבי שליט"א. מקוים אנו כי בע"ה בעוד שבועות אחדות יהי' מהמוכן בשעה טובה ומוצלחת שכ"ק אדמו"ר שליט"א יכנס לדירה החדשה הזאת צלחה.

מהסדר ששורר בבית חיינו שליט"א עד כה הי' שהאורחים שהי' באים להכנס על יחידות לכ"ק אדמו"ר שליט"א לשאול עצתו הקדש וברכתו ולמסור פ"נ הי' סדר הקבוע, שלושה פעמים בשבוע - יום א', יום שלישי, יום חמישי, משעה רביעית עד עת המנחה. רק לפעמים הי' מוכרחים לקבל האורחים גם בשאר הימים בשעות הנ"ל

בש"ק כמעט בכל העת כ"ק אומר חסידות, מאמרים עמוקים, טיפע מאמרים השכלה און עבודה, עבודת החסידות. עד ש"ק שאחר י"ב תמוז הי' חסידות בכל ש"ק ואח"ז הי' הפסקה עד שבת נחמו. בשבת נחמו התחיל עוד לאמר חסידות במשך העת הי' מזדמן שבש"ק הי' כ"ק הרבי שליט"א יוצא לסעודת שבת ביום בהחדרים שהי' מתאכסן כ"ק אדמו"ר שליט"א בהאטעל, והי' יושב יחד עם האורחים שבאו על ש"ק בסעודה והי' נשמע מפיו הקדוש ענינים כללים בחסידות ודרכי החסידים, שיחות קדושות וספורים מרבותינו הקדושים, און פון אלטע חסידים אשר מלהיבים ומעוררים את לב כל השומעים אפלעבען זיך בטל תחי' של טל תורה מחי'.

הודעתי במכ' הזה, תכן קצרי בקיצור נמרץ מכל אשר עבר במשך העבר עד כה. עתה ידידי שיחי' הנני מצדי מוכן לבא תמיד בחליפות מכ' עם כל ידידינו ואנ"ש ולהודיע להם מכל אשר ידרשו ממני להודיעם מכל הפרטים אשר בחפצם לידע מבית חיינו כ"ק אדמו"ר שליט"א, ובכלל זה, ג"כ חפץ ורצון כ"ק אדמו"ר שליט"א שיהי' כל אנ"ש מאוגדים בקישור תמידי ולהיודע מכל אשר יעשה בקרב אנ"ש ועדת החסידים שיחי' בכל עניני' בגו"ר.

וע"כ מצדי מוכן אני להשלים רצון וחפץ כ"ק שליט"א ולמלאות דרישת כל אנ"ש וידידינו שיחיו בכל הדברים הנאמרים לעיל.

דידו דו"ש מלונ"ח תכ"ה, מצפה לתשובתו בקרב הימים,

ברגשי ידידות וברכה, שמואל הלוי לויטין

מכתב אותנטי ששיגר הרה"ח ר' שמואל לויטין ע"ה לידידו הרה"ח ר' שלום פוינזר ע"ה ימים אחדים לאחר חנוכת הבית של בניין 770 - כ"א אלול ה'ש"ת:

בעז"ה. יום לחדש ת"ש. ניו יארק

כבוד ידידינו הנכבד אי"א וו"ח וכו' מו"פ התמים הנכבד

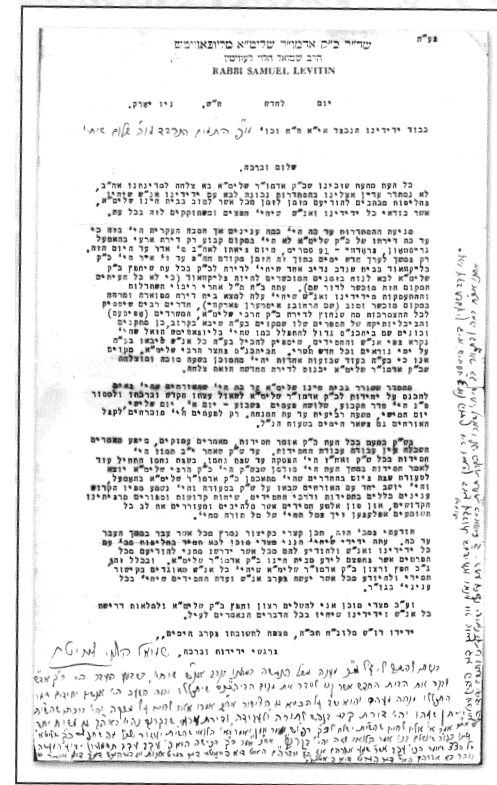
מו"ה שלום שיחי'

שלום וברכה.

כל העת מהעת שזכינו שכ"ק אדמו"ר שליט"א בא צלחה למדינתנו אה"ב, לא נסתדר עדיין אצלנו בהסתדרות נכונה לבא עם ידידינו אנ"ש שיחיו בחליפות מכתבים להודיעם מזמן לזמן מכל אשר לטוב בבית חיינו שליט"א, אשר בודאי כל ידידינו ואנ"ש שיחי' חפצים ומשתוקקים לזה בכל עת.

מניעת ההסתדרות עד כה הי' כמה ענינים אך הסבה העקרית הי' בזה כי עד כה דירתו של כ"ק שליט"א לא הי' במקום קבוע רק דירת ארעי בהאטעל גרייסטאון בראדוויי - 91 סטריט, מיום ביאתו לאה"ב ט' אדר עד היום הזה. רק במשך לערך חדש ימים בתוך זה הזמן מקודם חה"פ עד ז' אייר הי' כ"ק בלייקוואוד בבית שנדב נדיב אחד שיחי' לדירה לכ"ק בכל עת שיחפץ כ"ק שליט"א לבא לנוח בזמנים המוכשרים להיות בלייקוואוד (כי לא כל העיתים המקום הזה מוכשר לדור שם).

עתה ב"ה ת"ל אחרי ריבוי השתדלות וההתעסקות מידידינו ואנ"ש שיחי' עלה למצא בית דירה מפוארה

הר"ח ליברמן. החדר האמצעי שימש ככיתת לימוד עבור תלמידי הישיבה הצעירים, ובשעות הלילה שימש כמשרדו של מזכיר הרבי הרי"צ, הרב אליהו סימפסון. החדר שמצד ימין (25) שימש כדירתו של הרב שמואל לויטין.

- חדר זה, האחרון, מתחבר לחדר נוסף (23) (המחובר גם ל'חדר שני'), המשמש היום כספריית הישיבה. עם רכישת הבניין שימש החדר כמשרדו של הרב דוד שיפרין, מזכיר "כולל חב"ד", ולאחר פטירתו בשנת תש"ג מונה הרב אליהו נחום שקלאר למזכיר במקומו. הוא עבד בחדר זה עד לשנת תש"ו, אז הועבר משרד הכולל למקום אחר, והחדר שהתפנה הפך להיות דירה עבור הרב שמואל לויטין.

כאשר עבר הרב לויטין לחדר הגדול, התפנה החדר הקטן הסמוך, והרב סימפסון העביר את משרדו לחדר זה (לאחר תש"י, כאשר בנו, הרב שלום מענדל, התמנה למזכיר הרבי, עבד אף הוא בחדר זה).

בשנים האחרונות לחייו של הרב לויטין, העתיק את דירתו לבית קרוביו, והחדרים הנ"ל הפכו להיות ספריית הישיבה. כאשר החדר הקטן (25) משמש גם כ'חדר ייחוד'.

במשך השנים, עד לשנים האחרונות, נשמר בחדר הקטן - בארון מיוחד - "ספר תורה של משיח" וספר התורה הקטן של הרבי, עמו רקד הרבי בהקפות.

לאחר שהרב סימפסון פינה את משרדו, (שבנתיים התפנה גם מכיתת הצעירים), הועבר החדר לשימוש של הרב משה לייב רודשטיין, ממזכירי הרבי הרי"צ, ומאוחר יותר מזכירו של הרבי מלך המשיח.

בראשית שנות ה'ד"ים, כאשר העבודה במזכירות הלכה וגדלה, והרב חזקוני לא יכל לנהל את ענייניו מחדר המזכירות ההומה ממזכירים ומבקרים - פנה אל הרב רודשטיין, וביקש ממנו שיתן לו את חדרו, ואת עבודתו יעשה בחדרו של הרח"ל (37). לאחר שהרח"ל הסכים לבקשתו של הרב רודשטיין, התחיל הרב רודשטיין לעבוד בחדרו של הרח"ל.

לאחר פטירת הרב רודשטיין בשנת תשכ"ח, נכנס לחדר זה ר' חיים ברוך הלברשטם, שהפעיל במקום את מרכז שידורי חב"ד (w.l.c.c.) - מפעל ההפצה הגדול שבאמצעות מערכת טלפונים משוכללת הביא את שיחותיו של הרבי למאות נקודות על פני הגלובוס.

מסופר, שבשנת תשל"ח, כאשר סייר הרבי בפרוודור יחד עם הרופאים והגיע מול חדר זה, התבטא הרבי ואמר: "מכאן יוצאים רק דברים טובים..."

*

בסוף הפרוזדור, בתוך גומחא קטנה בקיר, קבוע כיור לנטילת ידיים (39). עד שנת תשל"ח השתמש הרבי בכיור זה כאשר חזר מהאוהל: הרבי היה נכנס מהדלת הראשית, מניח את חבילות הפ"נים על שולחן קטן שהיה מונח ליד תצוגת הספרים של קה"ת, הולך עד סוף הפרוזדור, נוטל את ידיו ושב לחדרו כשמזכירו האישי, הרב גרונר, נכנס אחריו עם החבילות.

קרוב לכיור היה קבוע גם הטלפון הציבורי שכליכך הרבה סיפורים נקשרו בו...

דרך טלפון זה יכלו חסידי חב"ד ברחבי העולם לעמוד בקשר עם בית חיינו ועם הרבי הריי"צ.

בדרך-כלל, כאשר היו רוצים להשיג את מזכירות הרבי, לא התקשרו לטלפון שבדירתו של הרבי - מחשש שצלצול הטלפון יפריע למנוחתו - אלא היו מתקשרים לטלפון זה, ותלמידי הישיבה שהיו עונים לטלפון היו קוראים לרב סימפסון או לרב לויטין שהיה מעביר את בקשת הברכה לרבי.

בית חיינו דכל הדור כולו

כולל ובמיוחד ומתחיל מאלו הנמצאים כאן בבית הכנסת ובית המדרש ובית מעשים טובים דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, ה"מקדש מעט".
 "בית רבינו שבבבל", שהוא ה"בית חיינו" דכל בני ישראל הנמצאים במקום זה וכל בני ישראל בכל הדור כולו, שכן "הנשיא הוא הכל", ממנו נמשכת השפעת החיות לכל הדור כולו בכל קצוי תבל, ובמילא מובן שביהכנ"ס ובימה"ד ובית מעשים טובים שלו הוא "בית חיינו" ובפרט ע"י השפעתו מתורת חיים ומצוות (שעליהן נאמר "וחי בהם"), ש"הם חיינו ואורך ימינו".

ועי"ז שבני ישראל הנמצאים כאן מראים דוגמא חיה איך יש לנהוג לפי הוראות נשיא דורנו - נמשכת ההשפעה והחיות מבית זה [ובפרט שמוסיפים כעת סיפורים ושיפוצים בבית - עד כמה ששייך בעולם הזה התחתון] עד לבני ישראל בכל קצוי תבל, עד - לכל העולם כולו.

(תרגום משיחת ש"פ יתרו, כ"ף שבט ה'תשנ"ב)

היו עוד שירים ושיחות קודש. ואז הרבי הורד לאט מהכימה, התיישב בכסא הגלגלים ועלה באמצעות המעלית לדירת המגורים.

הפעם הבאה הזכורה לי שראיתי את הרבי הריי"צ, הייתה בבוקר יום א' דראש השנה. הרבי נכנס לאולם כאשר המניין אחז ב'נשמת'.

מקומו היה בפנינה הדרומית. סטנדר מיוחד נבנה ערב יום טוב, והרבי ישב על כסא רגיל עליו הונחה כרית אוויר. הרבי נעמד לתפילת שמונה עשרה, נשען על הסטנדר, שעליו הורכבו שתי ידיעות עליהם ניתן היה להחזיק משני הצדדים. היה זה סטנדר מהגוני מרהיב.

ליברמן והנכד נעמדו מאחור להבטיח שח"ו... הרבי התפלל תפילת שמונה עשרה ארוכה. לא היו נוכחים רבים, והצלחתי להתקרב יחסית הרבה, להבחין היטב. (דומני שכבר כתבתי על זה בעבר).

הרבי עלה למפטיר, ואמר את ה'למנצח' ופסוקי ההקדמה לתקיעת שופר. הרבי בכה בדמעות שלישי משך שבעת הפעמים של אמירת ה'למנצח' כשהוא מכוסה לגמרי בטלית (לא יכולתי להבין כיצד אדם במצבו של הרבי יוכל לנשום - שם ללא אויר). כל גופו רעד, עלה וירד. הדבר המדהים היה שהבנו כל כל מילה מהפסוקים והברכות.

הרבי הקריא את הברכות. הרב דובער רבין ע"ה תקע בשופר, והרבי הראה בידו על התקיעה שברים תרועה. לאחר מכן הקריא הרבי את הפסוקים שלאחר התקיעה. הרבי נעמד לכל תפילת שמונה-עשרה של מוסף, כשהוא נשען על הסטנדר. כאשר בעל התפילה התקרב ל"עלינו" בחזרת הש"ץ, הרבי הורה שברצונו לנפול אפיים ב"כורעים". היה זה מאמץ יוצא מן הכלל. כמובן שהאנשים האמורים סייעו לו, ולאחר מכן לקום. (הרש"ג וחסיד מבוגר נוסף העירו לרבי כי יהיה זה מאמץ מתיש, אך הרבי התעקש לעשות "כורעים" ככל הקהל).

לאחר התפילה איחל הרבי "גוט יום טוב" לכולם. לאחר מכן, ארבעה אנשים סייעו לרבי לעלות לביתו בקומה השניה. היה קשה מאד להביט. בערב, הביאו כסא מחדר המגורים, וארבעה אנשים נשאו את הרבי למטה, ולאחר מכן למעלה - כשהרבי יושב על הכסא. ביום השני של ראש השנה. הרבי הביט לכל הצדדים לראות מי נושאו בכל פעם. החסידים בחרו 4 בחורים ואברכים חסונים.

בליל יום כיפור, לן הרבי הריי"צ בחדרו של הרמ"ש (שעדיין היה בצרפת). במוצאי יום כיפור השתמשו במעלית.

(מיומן הרה"ח ר' משה גרונר ע"ה, תרגום חופשי מאנגלית)

770 של מעלה

הקומה השניה (והשלישית) של 770 הינן אפופות סוד משהו. עד שנת תש"י היתה הקומה השניה מרכזו של 770, כיום הקומות סגורות ומסגורות - מלבד בזמנים מיוחדים - ע"פ הוראת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א. רק מתי מעט מזקני החסידים יודעים את סוד מוצאיהם ומובאיהם. ע"פ ומפי כתבם מוגש הכתוב כאן.

זה היה לפני כמה שנים, בראש השנה אחר-צהריים. בעיצומה של אמירת תהילים באחת המשמרות שמתקיימות ב-770 מליל התקדש ראש השנה ועד מוצאי החג, ניגש אלי אחד מידדי ולחש באזני: "כעת זה הזמן הטוב ביותר לבקר למעלה". לא הבנתי למה הוא מתכוון ב"למעלה", אך טרם הספקתי לשאול, הוא המשיך בשטף דיבורו: "כעת ריק שם למעלה, וזה הזמן לעלות ולומר תהילים במקום הקדוש, בדירתו של אדמו"ר הריי"צ, במקום בו הרבי ערך את הסעודות במשך כמה עשרות שנים". כעת הבנתי שהוא מתכוון לדירה של אדמו"ר הריי"צ הממוקמת בקומה השנייה של 770, והזדרזתי לעלות בעקבותיו.

"מעניין", חשבתי לעצמי בעודי גומע את שלושת גרמי המדרגות המפרידים בין בית הכנסת הגדול לקומה השניה של 770, "זה מספר שנים שאני מגיע ל-770, ועד היום לא ידעתי שדירתו של אדמו"ר הריי"צ פתוחה לציבור בזמן כלשהו בשנה..."

לפני שעברתי את מפתן הדלת, עצרתי לרגע. במוחי חלף הפתגם הידוע שהרבי ציטט אותו בהקשר ל-770, ש"מיום שחרב בית המקדש וקדשי הקדשים עד אשר ירחם השי"ת וישלח לנו גואל צדק... ויבנה לנו את ירושלים ובית המקדש עם הקדשי הקדשים, הנה ליובאוויטש הוא ירושלים שלנו, והבית כנסת אשר כ"ק אדמו"ר מתפלל בו הוא בית המקדש שלנו כו". הנה אני עומד להיכנס לאחד המדורים ב"בית המקדש שלנו" שבדרך כלל אינו נגיש לקהל הרחב, וכעת, דווקא בעת רצון של ראש השנה, אפשר להיכנס גם לכאן ולומר תהילים.

נכנסתי לפרוזדור צר, שמראהו הכללי מעניק את התחושה שהזמן עצר מלכת. דלת העץ החדשה שחסמה את צידו הימני של הפרוזדור, היא ככל הנראה הפריט היחידי שהתחדש כאן בעשרות השנים האחרונות... לתמיהתי על מיקומה המוזר של דלת העץ, הסביר לי אחד האברכים כי מעבר

היכרותי הראשונה עם הרבי הריי"צ הייתה בכ"א אלול ת"ש. באותו יום התקיים טקס חנוכת הבית - רכישת בניין 770, והפיכתו לביתו של הרבי. החגיגה התקיימה בחדר הגדול של 770.

מקום מושבו של הרבי הוכשר על ידי הפיכת זוג ספסלים, עליהם הונח שולחן, היתה זו מעין בימה מאולתרת.

כאשר נכנס הרב שמואל לוויטין ע"ה, שזקנו הארוך ופאותיו, בלטו למרחוק, שאלתי את העומד לצידי באם זהו הרבי? הוא ענה לי כי זהו המשפיע של התלמידים.

לפתע השתררה דממה. "הרבי נכנס". מהקומה השנייה, ירד הרבי לקומת הכניסה באמצעות המעלית; לאחר מכן חצה את המסדרון הארוך, והחדר שעל-ידו עד לדלת האולם, באמצעות כסא-גלגלים.

הרבי הגיע עם הכסא-גלגלים עד לבימה המאולתרת, שם הוכן עבורו כסא רגיל עם משענות ליד. על הכסא הונחה כרית אוויר, שהפכה את הכסא לנוח יותר. שלושה אנשים הגביהו את הרבי מהכסא-גלגלים לכסא שעל הבימה: חיים ליברמן ע"ה, מזכירו האישי של הרבי; נכדו; והרש"ג ע"ה. עקב המצב, נאלץ מר חיים ליברמן להרים באיטיות כל רגל, עד שהרבי עלה על הבימה. הרבי התיישב על הכסא, והרש"ג ישב לימינו.

על השולחן הונחה עוגה, ברכון, ויין. דומני שהיה גם בקבוק וויסקי 'שנפס'. לאחר אמירת לחיים לקהל החל הרבי לדבר. היה קשה מאד להבין עקב המצב הבריאותי. הרבי הורה לחלק 'לחיים' לקהל, ונענע בראשו לכל אחד ואחד. ניתן היה לקרוא על שפתי הרבי את המילים 'לחיים ולברכה'. הניחו כוס מים קרים. החלו לשיר. הרבי שלף מטפחת גדולה מאד, בגוון צהוב-אדום. נראית מטפחת אירופאית. הרבי קשר אותה סביב אצבעו האמצעית, בדומה לקשירת היוד' בתפילין, והחל לומר מאמר חסידות על המשנה בפרקי אבות "על שלושה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים".

עיניו הקדושות היו פקוחות, והוא הביט היישר קדימה. לא על אדם מסויים (-אדמו"ר הרש"ב היה מביט על הרבי הריי"צ בעת אמירת החסידות).

באמצע אמירת המאמר, התיר הרבי את המטפחת, הניח אותה על השולחן והורה להקריב אליו את הכוס. הרבי בירך ברכה, שתה מספיק לברכה אחרונה (הרבי שתה לאט מאד, טיפה אחר טיפה), ובירך ברכה אחרונה. הכוס הוסטה הצידה, הרבי שב וכרך את המטפחת, והחל "והנה...", עד שסיים את אמירת מאמר החסידות (המאמר נדפס בספר המאמרים ת"ש).

לדלת שוכנים החדרים הפרטיים של הרבי הרי"צ, כולל חדר היחידות, אליהם חסומה הגישה לציבור גם בראש השנה. חציתי את המסדרון הארוך, חלפתי על פני דלתות סגורות נוספות, עברתי תחת קימור קטן, וחדר האוכל הגדול נגלה לעיני במלוא הדרו. במרכז החדר עמד שולחן ארוך מכוסה במפה לבנה, וסביבו שני כיסאות בלבד - אחד בראש השולחן והשני לשמאלו. אחר-כך התברר לי שהכסא בראש השולחן הוא של אדמו"ר הרי"צ, ועל הכסא לשמאלו היה הרבי יושב בעת הסעודות. בשנים האחרונות הוצאו מהחדר כל הכיסאות האחרים, ורק שני כיסאות אלו נשארו עומדים על מקומם, בבחינת "קדושה לא זזה ממקומה". אווירת הוד וקדושה אופפת את החדר. במקום זה נהג כ"ק אדמו"ר שליט"א לערוך את סעודות החגים במשך יותר מעשרים שנה. בחדר זה התבררו והתלבנו רבים ממנהגי חב"ד ואנ"ש על פי תשובות כ"ק אדמו"ר שליט"א לשואלים אותו, או לפי הנהגותיו הקדושות בעת הסעודה, ליל הסדר וכו'. כאן זכו החסידים לראות את המלך 'במסיבו' - בהנהגה 'ביתית' יותר כביכול, של כ"ק אדמו"ר שליט"א.

על רקע השאון הרב העולה ובוקע מבית הכנסת הגדול למטה, השקט ששרר בקומה השניה היה עמוק במיוחד ונתן השראה מצוינת לאמירת תהילים ביישוב הדעת. משך שעה ארוכה ישבתי ואמרתי תהילים ברגש רב, ורק קרני השמש האחרונות שחדרו מבעד לחלונות הפתוחים, הזכירו לי שהגיע הזמן לרדת לבית הכנסת למטה, להתועדות הגדולה של הרבי מלך המשיח שליט"א.

*

היתה זו חוויה רוחנית מיוחדת, במהלכה התוודעתי לפן נוסף של "בית רבינו שבבבל". לאחר ששוחחתי על כך עם חברים ונוכחתי לדעת שרבים מהם כלל לא ביקרו במקום, וגם אלה שביקרו אינם מכירים את המקום - גמלה בלבי ההחלטה לחקור את הנושא, לדלות מזקני החסידים את הידוע להם על הקומות העליונות של 770, ולהעלות על הכתב סקירה מקיפה על צורת הבית.

מכיוון שלא ניתן לערוך סיור אמיתי בדירתו של הרבי הרי"צ - נאלצתי להסתפק בסיור ווירטואלי, על מפות אדריכלים, עם כמה מתושביה הוותיקים של שכונת קראון הייסט, וחסידים נוספים שזכו לבקר פעמים רבות בקומות העליונות של 770. במהלך הסיור הווירטואלי שמעתי על תפקידו של כל חדר וכל פינה, לצד סיפורים על מאורעות שהתרחשו במקום. זכרונות אלו, גם אם אינם קשורים ישירות לנושא הכתבה, יוזכרו במהלך הכתבה, כדי להעניק נופך חי ונושם לסיור המרתק בקומות העליונות של "בית חיינו" - הבית שכולנו מרגישים שהוא שלנו, אך רק מעטים יודעים את סוד מבואותיו, אולמותיו וחדריו.

ב"יומנו של אחד הנוסעים" שהצטרפו אל הרבי נ"ע מאירופה לארה"ב - המופיע בספר המאמרים ובספר השיחות ה'ת"ש - מסופר על יום שישי י"ב מנחם אב: "היום נגמר קנין הבית מספר שבע מאות ושבעים ברחוב איסטערן פארקוויי, ברוקלין נ.י. ומסרו את המפתחות לכ"ק אדמו"ר שליט"א".

מיד אחר-כך - מספר הרב שמואל לויטין במכתב - בא הרבי נ"ע לבקר בבית החדש ונתן הוראות כיצד לארגן את בית הכנסת במקום. באותה הזדמנות נכחו בבניין מנין אנשים, התפללו מנחה וערבית, ואחרי התפילה התיישב הרבי נ"ע לומר "לחיים" עם הציבור, הרבי נ"ע איחל "שהשי"ת יתן והבית יהיה דירת קבע בנפש - לתורה ולעבודה, ודירת עראי - כי בקרוב נהיה בארץ הקודש עם משיחנו".

מספר שבועות לאחר מכן, ביום ראשון לפרשת נצבים, עבר הרבי נ"ע והגיע, הוא נכנס תחילה לבית הכנסת שנקבע בקומה הראשונה ואמר: "הי רצון שהתפילות תהיינה בפנימיות, עס זאָל זיך דאָוונען, עם הנעימות של עבודה פנימית אמיתית" (המשך השיחה - ראה בספר השיחות ת"ש, ע' 175).

יומיים אחר כך, ביום שלישי, כ"א באלול, התקיימה החגיגה הרשמית על חנוכת הבית. מבעוד מועד נשלחו הזמנות לחגיגה, ועל האווירה ששררה בה סיפרנו לעיל - היא היתה מורכבת מאור, שמחה, שביעות רצון ורוחניות קדושה.

הרבי נ"ע התועד באותו מעמד, ודבריו הק' שנאמרו בהזדמנות היסטורית זו - הלוא הם כתובים בספר השיחות. באותה התועדות אמר הרבי נ"ע גם מאמר דא"ח, ד"ה "על שלשה דברים העולם עומד" (נדפס אח"כ בספר המאמרים ת"ש ע' 160).

(מתוך "כפר חב"ד" גליון 770)

מראה הבניין זמן קצר לאחר קנייתו

הקומה השניה - סקירה כללית:

ה'היסטוריה' של הקומה השניה מתחלקת באופן כללי לשלש תקופות:

- א. משלהי שנת ת"ש - אז נכנס אדמו"ר הריי"צ נ"ע לדור ב-770 ועד להסתלקותו ביו"ד שבט תש"י.
- ב. משנת תש"י ועד להסתלקותה של הרבנית נחמה דינה ע"ה - אשת כ"ק אדמו"ר הריי"צ - בעשרה בטבת תשל"א.
- ג. משנת תשל"א עד היום הזה.

בתקופה הראשונה שימשה הקומה השניה כדירת מגורים הפרטית של הרבי הריי"צ. בתקופה זו היתה הקומה השניה ה'מרכז' של 770, מאחר שכ"ק אדמו"ר הריי"צ שהיה רוב הזמן בדירתו הפרטית (עקב מצב הבריאות) - שם התפלל, שם התועד ושם קיבל אנשים ליחידות.

בתקופה השניה, לאחר הסתלקות כ"ק אדמו"ר הריי"צ נ"ע, נשארה הקומה השניה כדירת המגורים של הרבנית נחמה דינה, אשת אדמו"ר הריי"צ.

החל מתקופה זו נסגרה הקומה השנייה לכלל החסידים, ורק משפחת בית רבי והמשב"קים הורשו להיכנס לקומה זו. בכל יומא דפגרא, כמו י"ט כסלו ויו"ד שבט, היה הרבי מקיים התועדות מיוחדת עם אחדים מזקני החסידים לפני ההתועדות הגדולה. בהתועדות מיוחדות אלו, אמרו 'לחיים' ושרו כמה ניגונים, ולאחר כמה דקות היה הרבי יורד להתועד עם הציבור הרחב. גם בסעודות החגים היו כמה מזקני החסידים זוכים לקבל אישור מיוחד להשתתף בסעודה ביחד עם כ"ק אדמו"ר מלך המשיח. בשנים הראשונות כאשר קהל החסידים

תשכ"ח. הרבי שליט"א יושב להתועדות עם זקני החסידים בדירת הרבי הריי"צ. בראש השולחן: כסאו של הרבי הריי"צ

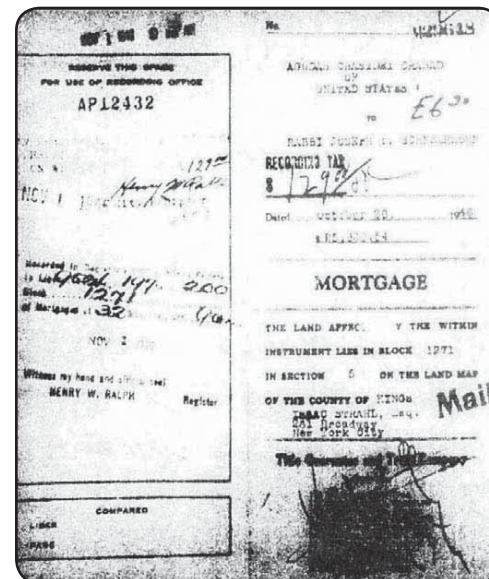
היה קטן יותר, הורשו כולם לעמוד בחדר ולהשתתף בהתועדות, אולם השמועה אמרה כי הרבי אינו שבע רצון מכך שאנשים זרים - מלבד המוזמנים - יהיו נוכחים בשעת הסעודות, מלבד בסדרים של פסח.

בשנים המאוחרות

אשר כל אחד יקח על עצמו חלק מהעבודה, שמן ההכרח לארגנה תוך מספר שבועות.

אי לזאת, מבקשים אנו מכב' להשתתף באסיפה דחופה שתתקיים אי"ה ביום ראשון, יום א' ל'ס' נשא, 2 ביולי 1940, בשעה ארבע אחה"צ במלון גרייסטאון, ברודוויי פינת רחוב 91, ניו-יורק - בה ישתתפו רק יחידים סגולה.

למותר להדגיש את חשיבותה של אסיפה זו, ולכן, בטוחים אנו שלא כל ספק, וללא כל מניעות, יגיע כב'

תשלומי המשכנתא של הבניין

בזמן "ותשועה רוב יועץ".

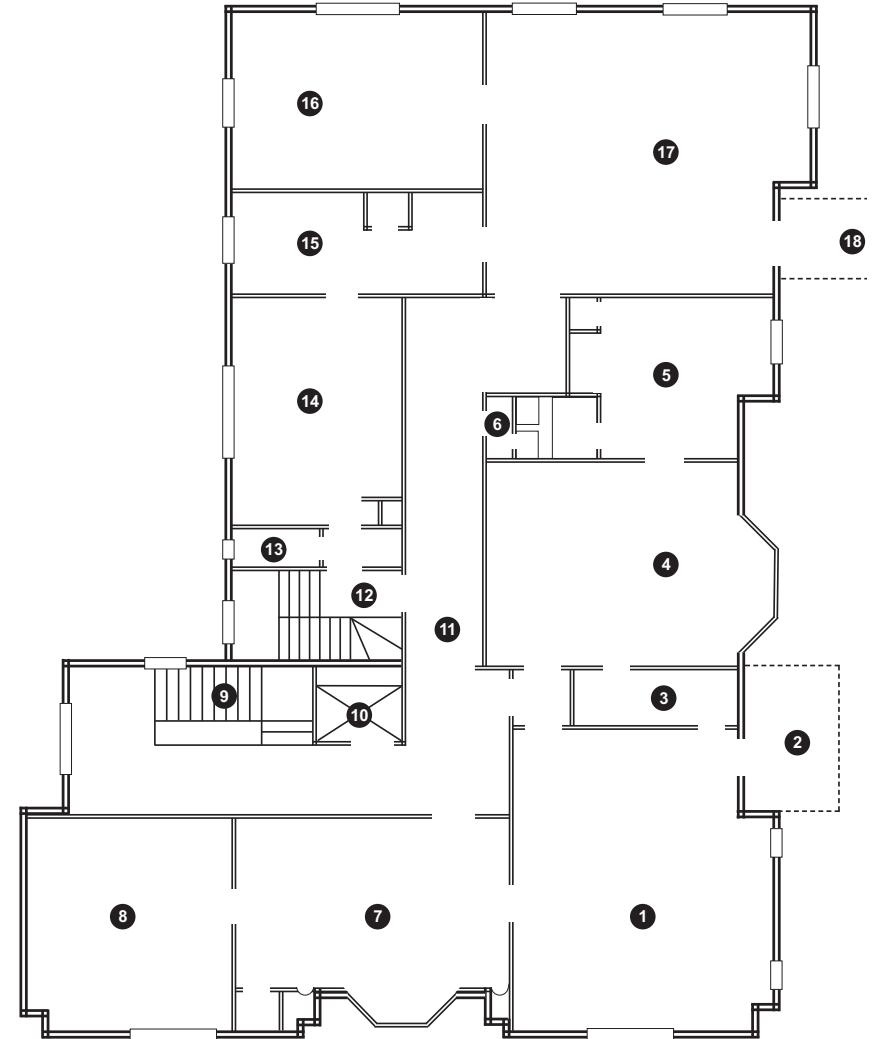
על המכתב חתומים ר' חיים שניאור זלמן קרעמער, נשיאי אגודת חב"ד, הרב שלמה אהרן קורנובסקי, יו"ר הועד, ור' דובער חסקינד המזכיר.

הפעילות הנמרצת של הועד נשאה פרי, ובחודש מנחם-אב אכן נקנה הבית. מאז מהווה הכתובת 770 איסטערן פארקוויי מעין שם נרדף ל"חב"ד" ו"ליובאוויטש", כל מי שנטל חלק במבצע זה הרגיש, כי מדובר במשהו נעלה ביותר. הרבה מעבר לסידור מגורים "טכני". הם חשו שבקניית הבית לבית חיינו הם נוטעים את כרם החסידות על אדמת ארה"ב.

וכך נאמר בין השאר, במכתב נוסף של הועד "למען בניין בית חיינו". הפעם - מיום ה' מנחם-אב, כאשר עסקת קניית הבניין עמדה לפני סיומה (שם ע' קעד):

מקווים אנו בעזהש"ת שעוד ימים טובים יבואו על כלל ישראל, ובתוכם אנ"ש חב"ד, שיכונן ויבנה בניין הקודש - בית חיינו דליובאוויטש פה באמריקא, אשר כל אנ"ש ומגזע אנ"ש זוכרים וחקוק בנפשם, היוקר והקדושה שהיה מלפנים אצל החסידים, החיים הרוחניים ואור החסידות, אצל רבותינו הקדושים בליובאוויטש.

הקומה השנייה של 770 - תרשים כללי

- 1) חדר היחידות של הרבי הריי"צ
- 2) סוכה (נבנתה - על עמודים עשויים מצנורות ברזל - לאחר רכישת הבית)
- 3) פרוודור המקשר בין חדר היחידות לחדר השינה
- 4) חדר השינה של הרבי הריי"צ
- 5) שירותים, אמבטיה ומקלחת
- 6) ארון קיר
- 7) חדר השינה של הרבנית שטערנא
- 8) שירותים, אמבטיה ומקלחת
- 9) מדרגות פנימיות
- 10) מעלית
- 11) מסדרון
- 12) מדרגות חיצוניות
- 13) שירותים
- 14) שרה (אמו של הרבי הריי"צ).
- 15) חדר שירות
- 16) חדר האוכל של הרבניות
- 17) חדר האוכל של הרבי הריי"צ (מתשי" עד תשל"א - היה הרבי עורך בחדר זה את סעודות החגים) גשר שנבנה לפני כשמונה עשרה שנים בין 770 לספריית אגודת חסידי חב"ד הנמצאת בבניין הסמוך.

בבית מספר 319 בשדרת פורעסט, למרות שלכולם היה ברור שמלון אינו בית דירה, וצריך למצוא בהקדם בית שיענה על הצרכים ההכרחיים של הרבי; גם מקום לדירה פרטית לרבי ולבני ביתו, גם מקום לבית-מדרש, ובעיקר שיימצא בסביבה יהודית מתאימה. דבר זה, בתנאי הימים ההם ובהתאם לאפשרויות והאמצעים שהיו אז בידי אגודת חב"ד, לא היה בגדר משימה קלה כלל.

לצורך ביצוע המשימה הוקם ועד מיוחד - "ועד למען בניין בית חיינו". יו"ר הועד היה הרב ר' שלמה אהרן קזרנובסקי, המזכיר - הרב דובער חסקינד, וחברי הועד היו הרב ר' שמואל לויטין, הרב ר' משה דובער ריבקיין, הרב ר' אליהו סימפסון, הרב ר' ישראל דזייקאבסאן והרב מנחם מענדל קונין. זאת, בנוסף לפעילות הכללית של אגודת חסידי חב"ד, בראשה עמד הר' חיים שניאור זלמן קרעמער, וכיו"ר נכבד כיהן הרב ר' ניסן טעלושקיין. זכר כולם לברכה.

אחרי חג הפסח חלה התקדמות רצינית במשימה שהוטלה על הועד. אנו לומדים על כך ממכתב מיוחד שהועד שיגר ליחידי סגולה מאנ"ש בכ"ב באייר (להלן תרגום מהמקור באדיש, המופיע ב"תולדות חב"ד בארה"ב" ע' קעג).

דיד יקר, בעזרת השי"ת והודות לסיוע של ידידי כ"ק אדמו"ר שליט"א, שכב' הוא אחד החשובים שבהם, עלה בידינו להציל את הרבי שליט"א מהסכנה הנאצית, ולהביא את הרבי שליט"א ואת בית חיינו למדינה זו, לחיים ולהצלחה.

מכתב על נייר המכתבים של ועד הבניין

הרבי שליט"א ובית חיינו נמצאים כאן מעל לתשעה שבועות, ועדין אין להם מקום מנוחה והם מתגוררים במלון גרייסטאון. מובן מאליו, כי תפקידנו טרם הסתיים. השתדלנו במאמץ רב לשכור עבור בית חיינו דירה מתאימה, אך למרבה הצער - ללא הצלחה. כעת הזדמן, בעזרת השי"ת, בית מתאים באזור מעולה ביותר, שניתן להשיג אותו עבור בית חיינו בתנאים טובים ביותר, אלא שעלינו להזדקק לעזרתם של ידידנו, אנ"ש,

כאשר קהל החסידים גדל בלע"ה, החלו להגביל את הכניסה לקהל החסידים, ואפילו ב'סדרים' של חג הפסח הורשו להיכנס רק תלמידי ה'קבוצה' - שנמצאים ב־770 רק שנה אחת.

בשנת תשכ"ט, כאשר חזרו השלוחים הראשונים לאוסטרליה, הורשו גם הם להשתתף ב'סדר' של הרבי. אחד מהשלוחים, הרב שלמה מאיעסקי, מספר שבליה הראשון פנה הרבי לכמה מהשלוחים ושאל אם אכלו אפיקומן. הם השיבו בחיוב, אך הבינו שלמחרת כדאי שימתינו עם אכילת האפיקומן. בלילה השני הגיעו שוב השלוחים, הפעם לפני אכילת אפיקומן, וכאשר הרבי שאל אותם אם אכלו אפיקומן, השיבו הפעם בשלילה. הרבי לקח את האפיקומן שלו, וחילק לכל אחד מהשלוחים שתי חתיכות קטנות. אחר־כך ביקש מהמשרתים בקודש לדאוג עבורם למקום ישיבה ליד השולחן. למחרת, בסעודת היום, שאל הרש"ג את הרבי מהיכן המקור למנהג שהנהיג הרבי לחלק לבחורים מהאפיקומן שלו. הרבי השיב שכתוב מפורש שמחלקים את האפיקומן לבני הבית, והרש"ג הקשה: אם כך, הרי כל התמימים הם 'בני בית'. ענה הרבי: 'כֹּון, כל התמימים הם 'בני בית', אבל הם נדדו למרחקים'...

לאחר פטירת הרבנית נחמה דינה - בשנת תשל"א - הפסיק הרבי לאכול בקומה זו את סעודת ה'יו"ט והחל לערוך אותם בביתו שברח' פרזידנט. מאז ועד היום נשארה הקומה כפי שהיא, ואין נכנסים אליה כי אם עובדי הספרייה של אגו"ת. בר"ה פותחים את הקומה השניה לציבור הרחב כדי שיוכל להתפלל בחדר האוכל של אדמו"ר הרי"צ - זאת לפי הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א.

שלא כמו הקומה הראשונה, הקומה השניה ב־770 כמעט ולא עברה שיפוץ ושינויים בחדרים וקירות הבית, מלבד מספר שינויים בודדים, כך שהיא נשארה כמעט באותה צורה מאז נכנסו ל־770 בשנת ת"ש.

כסאו של הרבי הרי"צ בחדר היחידות

חדר היחידות
 את סוורנו
 הווירטואלי בקומה
 השניה נתחיל במדרגות
 העולות מהקומה
 הראשונה מול הזאל

קנין וחבוכת בית חיינו, 770

יומנים ומכתבי חסידים אודות קנין הבית

"אינני יכול לתאר בכתב את האור, השמחה ושביעות הרצון שהיו נסוכים על פניו של כל אחד מהמשתתפים, על הכל היה ניכר שזוהי שמחה רוחנית של קדושה".

במלים אלו (בתרגום מאידיש) תיאר החסיד הנודע רבי אברהם פריז ע"ה את מעמד חבוכת הבית מספר 770 ברחוב איסטערן פאָרקוויי, ביום שלישי כ"א באלול ה'ת"ש.

סיבות רבות היו לאור ולשמחה: ראשית, באותה הזדמנות של חבוכת הבית, ערך כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע התועדות־קודש, במהלכה הוא גם השמיע מאמר חסידות. אך בנוסף לכך - חשו חסידי חב"ד בארה"ב וידעו היטב, כי באותו יום נפל דבר בתולדות חסידות חב"ד.

יש לזכור את התקופה בה אירע מאורע זה: כשנה לפני כן פרצה מלחמת העולם השניה, אשר מצאה את הרבי נ"ע, משפחתו, מזכיריו ואת תלמידי הישיבה "תומכי תמימים" בפולין, שנכבשה בסערה ע"י קלגסי הנאצים ימ"ש. הרבי נ"ע והמתלווים אליו היו נתונים במצור ובמצוק.

בהגיע הרבי נ"ע לארה"ב, ביום השני ט' אדר ב' ת"ש, היוותה עדת חסידי חב"ד בארה"ב רק קומץ קטן, בעוד שרוב מנינה ורוב בניינה נשארו בעמקי הבכא של רוסיה ופולין. מכל מקום, כ"ק אדמו"ר הרי"צ נ"ע התקבל בכבוד מלכים ע"י משלחות רבנים ונציגי העיר והשלטון. אגודת חסידי חב"ד קבעה אכסניה זמנית במלון "גרייסטאון" שברחוב ברודווי פינת רחוב 91 במנהטן, ניו־יורק.

לכולם ברור היה שמדובר באכסניה זמנית בלבד, אך למעשה התגורר הרבי נ"ע במלון זה חודשים ארוכים, כמעט עד סוף השנה. רק למשך תקופת חג הפסח נסע הרבי נ"ע ללייקוואד, שם העמיד לרשותו הנדיב ר' כלב פוסטון דירה

הקטן והמסומנות במפה במספר 12. מדרגות אלו נקראו כפי אנשי הבית 'מדרגות של ברזל', להבדיל מה'מדרגות של עץ' שיתוארו בהמשך.

אנו עומדים מול דלת הכניסה לקומה השניה. לשמאלנו דלת נוספת, המובילה ישירות למטבח (14). נכנס דרך הדלת הראשית, לפרוזדור ארוך (11) המתמשך מימיננו ומשמאלנו. נפנה ימינה בפרוזדור ונגיע למבואה גדולה המחברת מספר חדרים. ממול, חדרה של הרבנית שטערנא שרה - אם כ"ק אדמו"ר הריי"צ (7). מימין, המעלית (10) והמדרגות של עץ (9), ומשמאל - מבואה קטנה, המובילה מימין לחדר היחידות של הוד כ"ק אדמו"ר הריי"צ נ"ע (1) ומשמאל לחדר השינה (4).

מלבד דלת הכניסה לחדר היחידות, יש בחדר עוד שלוש דלתות: האחת

פונה לסוכה (2). השניה לפרוזדור פנימי המקשר את חדר היחידות עם חדר השינה (3) והשלישית לחדרה של הרבנית שטערנא שרה (7), שלאחר פטירתה - בשנת תש"ב - התקיים בו המניין עבור הרבי הריי"צ כפי שסופר בהמשך.

*

חדר היחידות הוא החדר הגדול ביותר בבית (מלבד הסלון). כשנכנס נמצא עצמנו מוקפים בארונות עמוסים בספרים הצמודים אל ארבעת כתליו של החדר. על הארונות הותקנו דלתות זכוכית לאחר הסתלקותו של הרבי הריי"צ. זקני החסידים שזכו להיכנס ליחידות אצל אדמו"ר הריי"צ זוכרים את כוננית הספרים המיוחדת שהיתה מונחת בחדר לנוחיותו של הרבי הריי"צ.

מבט אל הפינה הצפון-מערבית (החלון פונה לשדירת איסטערן פארקוויי)

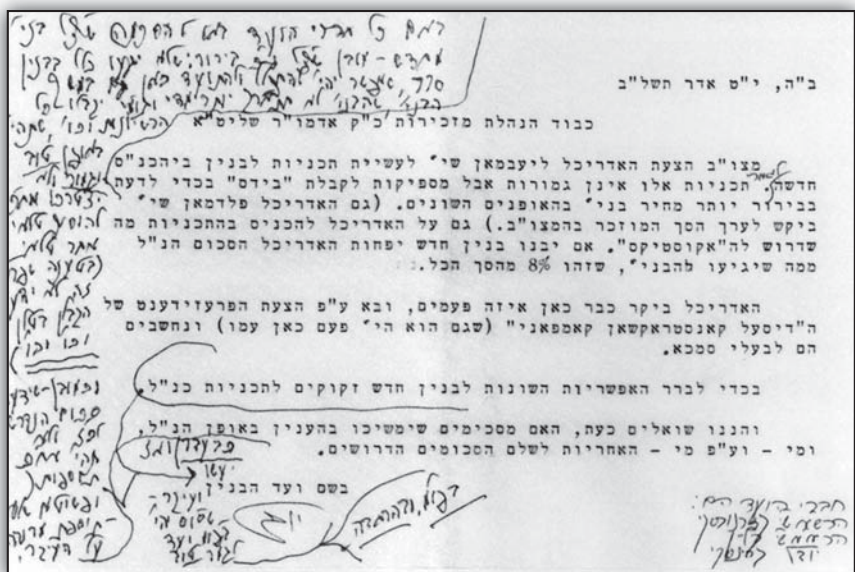

מבט אל הפינה הדרום-מערבית (הדלת הימנית פונה לסוכה, והשמאלית לפרוזדור המוביל לחדר השינה)

מעלתו וייחודו של בית הכנסת הזה כי "העילוי המיוחד (בית הכנסת ובית המדרש שב) "בית רבינו" לגבי שאר בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל, בהיותו ה"מקדש מעט" העיקרי שנותן הקדוש ברוך הוא לישראל בזמן הגלות, תמורת בית המקדש הגדול שבירושלים".

אולם אנו מתפללים ומצפים שבמהרה בימינו תושלם בנייתו - כפי רצון כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א - יחד עם בנין בית המקדש השלישי והמשולש.

מענה משנת תשל"ב בקשר להרחבת 770:

באם כל חברי הועד באו להסכמה שצ"ל [= שצריך להיות] בני' מחדש - מובן שצ"ל ג"כ בירור: שלא יגעו כלל בבנין 770, שאפשר יהי' להתפלל ולהתועד כאן גם במשך הבני', שהבני' לא תתארך יותר מדי ותומ"י [= ותיכף ומיד] יקבלו כל הרשיונות וכו', שתהי' באופן טוב וגמור ולא יצטרכו אח"כ להוסיף טלאי אחר טלאי (בטענה שפרט זה לא ידע הקבלן בטלן וכו' וכו') וכמובן - שידעו סכום הנדרש לכ"ז ולא תהי' אח"כ תוספות (ופשיטא שלא - תוספת מרובה על העיקר, כבעבר) ואז יעשו [סימן חץ לתיבת "לתכניות..."]

ועיקר - שטו"ס [= שסוף סוף] יהי' בכו"מ [= בפועל ממש] ועד לגמר טוב בכו"מ [= בפועל ממש, ובהרחבה

זה החדר המלוכלך ביותר בספינה. כולו מלא רפש ושמן מכונות. הרעש שם הוא בלתי נסבל, ובכלל - אני אישית ביקרתי בחדר זה רק פעמים ספורות!"

"אכן" - הרצין הרב חדקוב -
 "דע לך כי כאן זהו חדר המכונות של ליובאוויטש. אילולא חדר זה, ליובאוויטש לא תוכל לנוע..."

סיפור זה מספרים חסידים (ראה מסגרת), וקשה לדעת כיצד בדיוק הוא היה, אבל העיקרון שבסיפור זה בהחלט משקף נאמנה את מעמדו של 770 בעיני כל חסיד חב"ד...

שיפוצים אחרונים

בהמשך השנים נעשו שיפוצים נוספים בבניין 770, נציין רק את האחרונים שבהם. בתחילת תשס"א נבנתה עזרת נשים חדשה הפונה לכיוון רחוב יוניון ובה כ-50 מקומות ישיבה נוספים. בחורף תשס"ב נצבעו חלקים מארון הקודש בזהב טהור, 24 קראט, שנתרמו על ידי נדיב, כפסק הרמב"ם בהלכות בית הבחירה "ומצווה מן המובחר לחזק את הבניין ולהגביהו כפי כח הציבור, שנאמר: 'ולרומם את בית אלוקינו', ומפארין אותו ומיפים כפי כחם. אם יכולין לטוח אותו בזהב ולהגדיל במעשיו - הרי זו מצווה". כמו"כ בתחילת שנת תשס"ו הוחלפה ריצפת ה'זאל' הגדול.

* * *

תמה ונשלמה יריעת סיפור בניית בית הכנסת המרכזי של ליובאוויטש, 'בית רבינו שבבבל', אך לא תמה ונשלמה בנייתו. בינתיים אנו יודעים את

במרכז החדר - משוך לצד צפון עומד שולחן עץ גדול בצבע שחור, הדומה לשולחן העומד בחדר כ"ק אדמו"ר שליט"א. את פני השולחן מצפה לוח זכוכית. כאן היו נערמות ערימות הספרים בהם עיין הרבי הריי"צ, ועל שולחן זה נכתבו ונחתמו אלפי המכתבים ששוגרו לכל קצווי תבל מאז שנת ת"ש. באחת ממגירות השולחן היו מונחות התפילין של הרבי הרש"ב, אותן היה הרבי הריי"צ מניח בכל ערב יום כיפור. בצמוד לשולחן עומד כסאו של הרבי הריי"צ, ומעבר לשולחן עומדים מספר כסאות נוספים.

בפינה שבין הסוכה (2) לפרוזדור הפנימי שמקשר בין חדר היחידות לחדר השנינה (3), היה חדר ארונות קטן בו היה מונח השטריימל של הרבי הריי"צ ועוד חפצים שונים. בהמשך הקיר המקביל לסוכה, לכיוון צפון, עומדים שני כיסאות. על תפקידם של כסאות אלה מספר ר' שלמה שי' רייניץ, ששימש כמשב"ק בין השנים תשכ"ד-תשכ"ח: "במהלך השנים בהן זכיתי לשמש בקודש, שמתי לב לשני הכיסאות הללו העומדים במיקום מאוד לא מקובל. סתם כך ליד הקיר. יום אחד הנחתי על אחד הכיסאות את מעילי והזזתי אותו מעט. כאשר הרבנית נחמה דינה ראתה זאת, היא מאוד לא היתה מרוצה, והסבירה שבמקום זה ערכו את ה'טהרה' של בעלה (כ"ק אדמו"ר הריי"צ), וכדי שאף אחד לא יעמוד במקום זה, היא הניחה את שני הכיסאות". נראה, שלא תמיד עמדו שם הכיסאות, משום שכמה מזקני החסידים שהשתתפו בסעודות חג הסוכות, כאשר היו אוכלים בסוכה וכדי להיכנס היו עוברים דרך חדר היחידות - סיפרו שלא אחת אירע שאחד האורחים עבר דרך מקום ה'טהרה', וכאשר כ"ק אדמו"ר שליט"א הבחין בכך, היתה נראית אי שביעות רצון על פניו. גם הרבי שליט"א כאשר היה נכנס לחדר היחידות בכדי להיכנס לסוכה היה הולך מסביב למקום בו נערכה ה'טהרה', ונזהר שלא לדרוך על המקום ההוא.

*

כאמור, חדר זה שימש כחדר היחידות של אדמו"ר הריי"צ משנת תש"א עד שנת תש"י. עקב מצבו הבריאותי החלש של אדמו"ר הריי"צ, היה הרבי מתפלל בחדר היחידות, ובעת קריאת התורה היה נכנס לחדרה של הרבנית שטערנא שרה (7), שם התקיים מניין מיוחד.

כידוע, חדר היחידות נקרא אצל חסידים "גן עדן העליון" וחדר ההמתנה נקרא "גן עדן התחתון". ההמתנה באותם ימים היתה בפרוזדור שלפני חדר היחידות. הסיור שלנו מחזיר את זקני החסידים שישים שנה אחורה, אל הימים בהם היו מזמינים את התור ליחידות אצל המזכיר הרב אליהו יאכיל סימפסון

ע"ה (באותן שנים עוד היו יכולים לקבל תור תוך שבוע־שבועיים...). מכיוון שהיה קשה מאוד להבין את דיבורו של אדמו"ר הריי"צ, היה הרב סימפסון עומד לימין הרבי בעת ה"יחידות" וחוזר לאנשים על דברי הרבי אליהם. בכלל, היו אנשים מעטים שהבינו במילואם את דברי אדמו"ר הריי"צ באותה תקופה, כמו הרבי שליט"א, הרב מרדכי מענטליק ע"ה והרב סימפסון ע"ה.

בערב ראש השנה תש"י הוחלט - עקב מצב בריאותו של אדמו"ר הריי"צ - שהשנה הרבי לא יקבל את הפני"ם בידו הק', אלא העוברים יניחו את הפני"ם על שולחן מיוחד שהוצב סמוך לפרוזדור המקשר בין חדר היחידות לחדר השינה והסוכה. אדמו"ר הריי"צ ישב ליד שולחן זה, והביט על כל אחד מן העוברים ושבים. המזכיר הרב יהודה לייב גרונר מספר, כי הוא היה בין האחרונים שנכנסו לתת את הפ"נ, וכשהסתיים התור ראה את הרבי מלך המשיח מוציא מכיס חליפתו את הפ"נ, ומניחו על שולחן חותנו.

מאז הסתלקותו של אדמו"ר הריי"צ, היה מונח על השולחן הספר האחרון שיצא לאור על ידי ה'מרכז לעניני חינוך'. בכל פעם שהודפס ספר חדש, היו מביאים עותק לרבנית נחמה דינה והיא היתה ניגשת לחדר היחידות, מסיטה הצידה את הספר הקודם, ומניחה על השולחן במקומו את הספר החדש, תוך שהיא עומדת ומדברת עם בעלה במשך מספר דקות!

בשנת האבל - לאחר פטירת אדמו"ר הריי"צ - התקיים בחדר זה מניין לתפילות, ושם התפללו הרבי והרש"ג במשך השנה. בשנים אחריכך היה חדר היחידות סגור ומסוגר, מלבד ימים מיוחדים בשנה: בראש השנה ויום כיפור, אז התקיים מניין בחדר, והרבנית נחמה דינה ובתה היו מתפללות עם מניין זה. ובחג הסוכות, אז אכלו את סעודות החג בסוכה הסמוכה לחדר. בזמני הארוחות בסוכות, היו מביאים דליי מים לחדר היחידות, כדי לא להטריח את הסועדים לגשת עד לחדר השירות למטבח (15) וליטול את ידיהם. כשהיה כ"ק אדמו"ר שליט"א נוטל את ידיו הק' בחדר זה היה מביט סביב סביב.

אחד החלונות המעוטרים בדירת אדמו"ר מוהריי"צ

מאז שהרבי החל להתפלל בחדרו החדש שבמערב 770, היו העיניים נשואות כל העת לכיוון מקום מושבו. גם החזן שכל השנים עמד במזרח, עמד סמוך לחדרו של הרבי, כשפניו כלפי מזרח, זאת על מנת שקולו יגיע גם אל תוך החדר הק'.

תשנ"ה - שיפוץ הכניסה ל-770

בשנת תשנ"ה שופצה כל רחבת הכניסה של 770, והוחלפה ברחבה חדשה ומפוארת. נוסף לכך נבנו בקומת הבייסמנט של 770 כ-50 חדרי שירות חדשים לרווחת הבאים לחצרות קדשינו. המקום בו עמדו חדרי השירות, נהרס כליל, ועל מקומו הורחב ה'זאל' הגדול בצורה משמעותית, לאחר שהתקינו בו מקומות ישיבה.

התקרה הישנה - ממנה בלטו צינורות המיזוג והחשמל - הוחלפה בתקרה אקוסטית יפה ואסתטית שהוסיפה הוד והדר לבית המדרש.

בקשר לתקרה הישנה מספרים, כי פעם הגיע גביר גדול לבקר ב-770. אל הגביר התלווה המזכיר הראשי הרב חזקוני. אותו גביר שהכיר את חב"ד ממקום מגוריו - שם היה בית חב"ד גדול יפה ומהודר - היה בטוח, שאם בית חב"ד מקומי נראה כה יפה, הרי ש-770 - המרכז החדש" העולמי - על אחת כמה וכמה.

בהיכנסו לבניין חשכו עיניו: הוא ראה סביבו ארבעה קירות חומים, ישנים, ועשרות עמודים חסרי חן שצבעם קלוף. כשנשא את עיניו ראה בתדהמה את סבך הצינורות שהתפתל על התקרה...

הרב חזקוני שהרגיש בתמיהתו של האיש פנה אליו ושאלו: "יאמר לי מר, האם לכבודו יש 'אכטה'?"
"כן" ענה האיש.

"מהו החדר החשוב ביותר ביאכטה?" הוסיף להקשות הרב חזקוני.

נתהרהר האיש לרגע, וענה: "האמת ניתנת להיאמר, כי החדר החשוב ביותר בספינתו הוא חדר המכונות, שכן בלעדיו לא תוכל הספינה לזוז".

"בודאי" - הגיב הרב חזקוני בתמימות מעושה - "חדר המכונות, כיאה לחדר חשוב ומרכזי, הוא מבריק מצוחצח ומסוגן כדבעי".

"מה פתאום?! קרא הגביר כשהוא מתגבר בקושי על צחוקו, "חדר המכונות

השימוש בחדר

לאחר הסתלקות הרבנית נחמה דינה בשנת תשל"א הפסיק הרבי לאכול בסוכת הרבי הרי"צ והחדר היה נפתח רק בראש השנה ויום כיפור למניין המיוחד.

בתקופת משפט הספרים, לאחר שחלק מהספרים נגנבו מהשולחן בחדר היחידות, הפסיק המניין בחדר היחידות, והקומה כולה היתה סגורה ומסוגרת. לאחר הניצחון במשפט הספרים, כאשר הספרים חזרו, הורה הרבי להעמיד את הספרים על שולחן היחידות, ולהשאיר את החדר סגור, ולקיים את המניין של ראש השנה ויום כיפור בחדר ההתועדויות. אגב משפט הספרים - בזמן המשפט רצה הרבי שאברכי הכולל יעברו ללמוד בדירת אדמו"ר הרי"צ, אולם מפני סיבות שונות ומשונות לא אסתייעא מילתא.

רק פעם אחת ויחידה, בחודש אלול תשמ"ט, הורה הרבי לפתוח את חדר היחידות עבור הציבור הרחב. במשך יומיים היה החדר פתוח, והמוני חסידים ניצלו את ההזדמנות לשפוך את צקן ליבם במקום הקודש בזמן רצון.

מה לסוכה ולמוצה?

נחצה את חדר היחידות ונעבור מבעד לדלת למרפסת קטנה הבנויה על עמודים. מולנו נראה את בניין 'ספריית אגודת חסידי חב"ד', ולימינו את שדרת איסטערן פארקוויי הסואנת. תחתינו נמצא השטח בו בונים מדי שנה את סוכת האורחים הגדולה. מרפסת זו - בקומה השניה - אינה חלק מקורי מן הבניין, אלא נוספה לאחר קנייתו. במרפסת זו היו בונים את הסוכה בה נהג כ"ק אדמו"ר הרי"צ לאכול את סעודות חג הסוכות וכך גם כ"ק אדמו"ר שליט"א עד שמיני עצרת שנת תשל"א.

שאלה מעניינת בהלכות מזוזה היתה קשורה לדלת המרפסת: הדלת נפתחת כלפי פנים החדר, כך שלפי הכלל של "היכר ציר" המזוזה אמורה להיקבע מימין הנכנס מהמרפסת לתוך החדר. אלא שאז התעוררה שאלה: מכיוון שאין למרפסת כניסה נוספת, האם נאמר שבמקרה כזה חייבים לקבוע את המזוזה מימין הנכנס מהחדר למרפסת? השאלה הובאה אל אדמו"ר מוהרי"צ שפסק שגם במקרה כזה תקף הכלל של "היכר ציר". הוראתו זו של הרבי הרי"צ נקבעה לדורות ונכתבה בספר המנהגים ע' 81 בזה הלשון: "קביעות... היכר ציר: אפילו בפתח גוזזטרא שרק פתח אחד לה - כבדירות כ"ק מו"ח אדמו"ר - על פי הוראתו (רשימת כ"ק אדמו"ר שליט"א)".

בתוך הבור. שוב נטל לידו את את החפירה וכיסה את האבן במעט חול. אחר כך התכבדו הנדיב מר צ'ייס, חברי המזכירות והרבנים החשובים במילוי הבור באת החפירה.

לאחר מכן צעד הרבי לעבר פתח הגדר שתחם את השטח ושם נעצר... הרבי ואמר שרוצה לחלק דולרים. מיד הובא הסטענדער מהבימה וכ"ק אדמו"ר שליט"א החל בחלוקה. בתחילה נוצרה המולה רבה שכן מעולם לא חשבו כיצד ליצור מסלול לקבלת דולר על השטח שמול הבניין... אך עד מהרה התארגן הסדר והקהל החל לזרום בהמוניו בעוד התזמורת מאחור משמחת בניגוני שמחה.

החלוקה נמשכה כשעה ורבע ואחר כך - לקול השירה האדירה 'שמח תשמח' והנפת ידו של כ"ק אדמו"ר שליט"א - נסע הרבי חזרה לביתו.

תשנ"ג - 770 מיסב את פניו עם בניית המרפסת והחדר

בתקופה של 'חולינו הוא נשא ומכאובינו סבלם', נעשו מספר שינויים ב־770 שנבעו מהמצב שנוצר. לפני ראש השנה תשנ"ג בנו חדר מיוחד מעל הפירמידות שהיו בנויות בצד האחורי של 770. בחדר זה זכינו לראות את הרבי פעמים רבות במשך כשנה ורבע, ומחדר זה יצאה הבשורה הגדולה לעולם כולו, כאשר הרבי עודד את שירתנו הכמיהה להתגלותו לעינינו בגאולת כל עם ישראל: "יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!"

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א יושב על המרפסת שנבנתה בשנת תשנ"ג

כדי שיוכלו לראות את הרבי מכל קצוות הזאל, הורידו את חמשת הנברשות שתלו בחלק האחורי של 770.

לקראת שמחת תורה של אותה שנה, עלו השערות כי אולי ירצה הרבי לרדת להקפות יחד עם קהל החסידים. כדי לאפשר את הדבר בנו גם את המרפסת הידועה, כאשר משמאלה בנו מדרגות שירדו עד לגובה הבימה עליה רקד הרבי בשנים שלפני כן. כמו כן התקינו לבימה גלגלים גבוהים יותר כדי להתאימה. לצערנו, בסופו של דבר לא ירד הרבי להקפות באותה שנה.

המזכיר הרב יהודה לייב גרונר מספר מקרה מעניין שקרה עם אביו בחג הסוכות תש"י: אביו של הר"ל"ג, הרב מרדכי גרונר נכנס עם שני בניו - הר"ל"ג שי' ואחיו ר' משה ע"ה - לסוכה של הרבי הרי"צ בעת אחת הסעודות. כשנכנס, ביקש אדמו"ר הרי"צ

הסוכה על המרפסת בקומה השניה

שיביאו יין ומזונות לר' מרדכי כדי שיוכל לברך 'לישב בסוכה'. כשהביאו שאל: 'מה עם הבנים?' והביאו גם לבנים. הם בירכו בקול ואדמו"ר הרי"צ ענה 'אמן'. בינתיים עמד הרב מרדכי גרונר, ומכיוון שהיה מזקני החסידים אמר לו הרבי הרי"צ: 'או שתשב, או שתסתיר את זקנך' [שלא יראו שאתה אדם מבוגר]! ר' מרדכי - שמעולם לא ישב בפני אדמו"ר הרי"צ - הסתיר את זקנו בכנף מעילו, ואדמו"ר הרי"צ צחק מאוד.

חדר השינה של אדמו"ר הרי"צ

נצא מן הסוכה ונחזור לחדר היחידות. נפנה ימינה לתוך פרוזדור קטן (3). נמשיך עד סופו ונפנה שוב ימינה, זהו חדר השינה של כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע (4).

בחדר נמצאות שתי מיטות, המיטה הקרובה לחדר היחידות - היא של אדמו"ר הרי"צ, והסמוכה יותר לכיוון חדר האוכל (17) היא מיטת הרבנית נחמה דינה. שתי המיטות עומדות סמוך לקיר שבין הפרוזדור (11) לחדר השינה. בקיר הדרומי הסמוך לחדר הארונות הקטן (6) היתה שידה נמוכה עם מגירות.

חדר זה מזכיר לזקני אנ"ש יותר מכל את מאורע י' שבט תש"י. מספר הרב מרדכי לייב שי' קלמנסון: "בתקופה המדוברת התגוררנו בברונזוויל, שם היתה קהילה חבדי"ת. בשבת יו"ד שבט תש"י בבוקר הגיע הת' זושא פויזנר (שאז עוד היה נער) והודיע כי אדמו"ר הרי"צ רוצה לראות את כולם. היתה זו בקשה לא

בשעה 5:00 בדיוק הגיע הרכב של הרבי. הרבי יצא מן הרכב ופנה לעבר בימה המאולתרת משם השמיע הרבי שיחה בת כ- 10 דקות. הרבי דיבר על משמעות השם המוענק לאירועים מסוג זה ב'שפת המדינה' - 'גראונד ברייקינג' - שבירת הקרקע. הרבי הסביר את משמעות המילים הרומזות על ענין השבירה והביטול שיש לשתף באירועים כאלו. יש לדעת שהכל ניתן מאת הקב"ה וחלילה לא כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה. בין היתר התייחס הרבי למשמעות הרוחנית של הנחת אבן הפינה בהשוותו זאת לאבן השתייה ממנה הושתת כל העולם כולו ומקום משכנה היה דווקא בקודש הקדשים.

לאחר סיום השיחה כיבדו את מר צ"ייס לנאום כחלק מן ה'עיסקה':

מר צ"ייס פתח את דבריו על הזכות הגדולה שנפלה בחלקו לבנות כאן את בית מדרשו ומרכזו העולמי של הרבי שליט"א בספרו נרגשות היאך ראה בשואה את הגרמנים ימ"ש, מכלים את כל בתי הכנסת שבעירו. אז לא האמין כי בא יום והוא עצמו יבנה בית כנסת. עד כאן דיבר מר צ"ייס באנגלית. ואז הוסיף (באנגלית): רבי, אמנם התחייבתי לך לדבר באידיש, אך מה אעשה ושכחתי שפה זו כמעט לגמרי והדבר קשה עלי, אך זאת אומר: "רבי איך האב דיר ליב זייער זייער אסאך [= רבי אני אוהב אותך הרבה מאוד]", באחלו לרבי שליט"א בריאות והצלחה סיים מר צ"ייס נאומו.

כל אותה העת נשען הרבי על גבי הסטענדער מוטה קמעה לכיוון הדובר והביט בו בחיוך רחב בעיניו הק'.

אחר כך ביקש הרבי כי גם הרש"ג יאמר דברי ברכה. הרש"ג הזכיר כי בימים אלו שמלאו 91 שנה להתייסדות 'תומכי תמימים' זכות מיוחדת באותה עת להרחיב את בית רבותינו נשיאנו המשמש גם כבניין ישיבת תומכי תמימים המרכזית. לבסוף ברך את הרבי בהצלחה מופלגה ובנחת מכל החסידים.

כעת הגיע הרגע הגדול. הרבי ירד מן הבימה וניגש סמוך לבור שנכרה לפני כן עבור אבן הפינה, לקח בידו את חפירה והסיט קמעה את החול לצדדים. אחר התכופף מלא קומתו ונשא בשתי ידיו הק' אבן גדולה שעמדה בסמוך, והניחה

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א במעמד הנחת אבן הפינה

שגרתית, וכולנו מיהרנו ל־770. גם הרב מרדכי מענטליק ע"ה רץ בכל כוחותיו (ידוע שלא היה שייך לענין כזה). כשהגענו ל־770 הבנו את פשר ההודעה...

"אדמו"ר הריי"צ שכב מכוסה על מיטתו שבחדר השינה... ההלם והשבר היו גדולים מנשוא. עמדנו בפרוזדור ואמרנו תהילים במשך כמה שעות. בערך בשעה 3:30 הגיע כ"ק אדמו"ר שליט"א ואמר כי היום זהו יום ש"ק, וממילא שילכו כולם לבתיהם לאכול את סעודת השבת. בדרך חזור לברונזוויל אמר הרב מענטליק כי כ"ק אדמו"ר שליט"א הוא הרבי...".

לאחר השבת, העבירו את אדמו"ר הריי"צ לחדר היחידות, שם ערכו את ה'טהרה' ואחר־כך הניחו את אדמו"ר הריי"צ בסמוך לקיר הקרוב לחדר השינה (משמאל הנכנס) שם עבר כל קהל אנ"ש לבקש מחילה. הרבניות ישבו שבעה בחדר השינה.

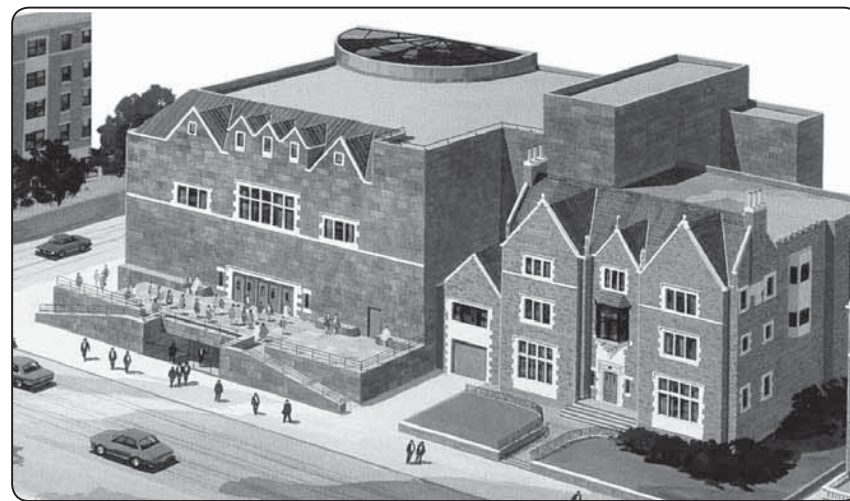
לחדר השינה שלש דלתות: אחת לפרוזדור המקשר עם חדר היחידות (1). שניה לשירותים ומקלחת (5,6), ושלישית ליציאה לחדרון קטן ממנו נכנסו לחדר היחידות.

חדר השינה של הרבנית שטערנא שרה

נצא מחדר השינה ונחזור למבואה המובילה לחדר השינה של הרבנית שטערנא שרה, אם כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע (7). לפני שנכנס, נעיף מבט לעבר המשך המבואה לימיננו המגיעה עד למדרגות הפנימיות - מדרגות של עץ - כפי שנקראו בפי יושבי הבית (9). במדרגות אלו נהג כ"ק אדמו"ר שליט"א לעלות לקומה השניה, שכן מדרגות אלו סמוכות לחדרו הק'.

חדר השינה של הרבנית שטערנא שרה ע"ה (7) שימש אותה עד להסתלקותה בשנת תש"ב. מאז ועד תש"י שימש החדר כחדר התפילות של אדמו"ר הריי"צ. במרכז החדר עמדה בימה קטנה עליה קראו בתורה, ובפינת השולחן לצד דרום היה יושב אדמו"ר הריי"צ וקורא את ההפטורה.

ביום הכיפורים תש"י - מספר הרב יהודה לייב גרונר שזכה להיות במעמד זה - אירע מאורע מעניין שהשאיר את רישומו על כל הנוכחים במקום. בדרך כלל, היה המנין בחדר זה מחכה עד שהרבי - שהיה יושב בחדרו - יתן את האות לתחילת התפלה. ביום הכיפורים תש"י המתין הקהל לתפילת המנחה, אך הרבי לא נותן שום אות. עובר זמן, ועדיין אין סימן מהרבי להתחיל. רק כעשרים דקות לאחר שעבר כבר זמן מנחה נכנס אחד מבני הבית, ואמר

תוכנית הבניין החדש של בית המדרש הגדול והמפואר

אותו יום התפלל הרבי כרגיל בשנת האבל, בביתו שברחוב פריזידנט. לאחר תפלת מנחה התקיימה חלוקת דולרים. במהלך החלוקה ניגש יו"ר 'קרן ידידי מחנה ישראל', הנדיב מר דוד צ'ייס, וסיפר לרבי כי בתוכניתו להרחיב ולהגדיל את בניין 770 לבניין גדול ומפואר. הוא הסביר לרבי את כל פרטי העניין, ולאחר מכן ביקש־הזמין את הרבי להשתתף בטקס הנחת אבן הפינה שברצונו לערוך באותו יום בחצר 770.

להפתעתו ולהפתעת הכל נענה הרבי בחיוב להזמנה, אלא שהתנה עמו תנאי, וכפי שכינה זאת הרבי 'דיל' עם מר צ'ייס. העסקה היתה שמר צ'ייס ינאם בטקס הנחת אבן הפינה בשפת האידיש - שהיא שפת אמו. הרבי לחץ את ידו של מר צ'ייס במשך כל השיחה עמו, ואמר שאם מר צ'ייס יכין נאום באידיש הרבי יואיל להגיע לטקס הנחת אבן הפינה. מר צ'ייס הסכים ל'עיסקה' ואמר לרבי באידיש: "להתראות ב־5:00".

הסכמתו של הרבי לבוא לטקס בהתראה כה קצרה הכניסה את מארגני הטקס (שהיה אמור להיערך בשקט בצנעה) לארגון בקצב מרתוני. תוך דקות הכשירו את קטע הקרקע שבחזית 770 לצורך האירוע, הוקמה בימה מיוחדת עבור כ"ק אדמו"ר שליט"א ועליה הוצב סטענדער ומיקרופון. קהל רב החל לנהור אל מקום האירוע כשהוא מתמקם על פירמידות מאולתרות שהוצבו על הכביש. על חזית הבניין נתלה שלט "גדול יהיה כבוד הבית, לשנה טובה ומתוקה".

שאדמו"ר הריי"צ יתפלל מנחה בחדרו, והוא רוצה שלחדרו יכנס מנין מצומצם של עשרה אנשים בלבד, כולל הרבי בעצמו, הרבי שליט"א, הרש"ג, הבעל קורא, כהן, לוי, החזן הקבוע למנחה ועוד שלושה חסידים. את הדלת בין החדרים הורה שישאירו פתוחה.

כשהתחילו להתפלל מנחה, ביקש הרבי שליט"א מהקהל לזרוז את התפילה, כדי שאדמו"ר הריי"צ לא יצטרך לצום יותר מדי. אך אדמו"ר הריי"צ ביקש מאחד מבני הבית למסור בשמו שיתפללו במתינות. כשהגיעו לנעילה וערבית, אמר הרבי שליט"א כי השוער התכוון רק למנחה - שאותה יתפללו במתינות, אך בנעילה צריך למהר. החזן החל לזרוז את התפילה, אך כשהבחין בכך אדמו"ר הריי"צ שלח שוב את אחד מבני הבית להורות בשמו שיתפללו את התפילה במתינות. כשהגיעו למארש נפוליון ביקש אדמו"ר הריי"צ שישירו במתינות, וכל אחד ישיר חזק ככל יכולתו.

לאחר התפילה אמר הרבי הריי"צ ש"ראיית פני הרב - זה לגמרי אחרת". כשירדו למטה, הסביר הרבי שליט"א שכנראה הרבי הרש"ב ביקר אצל הרבי הריי"צ בחדרו, ולכן לא רצה לצאת מיד מהחדר, וגם רצה שיכנסו מספר מועט ככל האפשר של אנשים.

המטבח

ביציאתנו מחדר השינה של הרבנית שטערנא שרה, נראה מולנו את קיר המעלית (10) המותקנת בבניין ואשר שירתה רבות את אדמו"ר הריי"צ בעלייתו ובירידתו מקומה לקומה.

נחזור לפרוזדור, נפנה לכיוון המדרגות של ברזל (12) ונכנס למטבח (14). מימין הכניסה עומד מקרר ובסוף, בצמוד לחדר שירות (15) עמד גז ומעליו מדף. צמוד לקיר השמאלי היו הכיורים.

את המטבח ניהלה ביד רמה הרבנית נחמה דינה, שהשגיחה על הבישולים והעבודות השונות. את האוכל היתה מבשלת עוזרת הרבנית, ומשם לקחו המשבקים את המנות

המסדרון שמעל גן-עדן התחתון

ר' יהודה לא הבין ועבר מלפני הקודש משתומם: מדוע נתן לו הרבי את בקבוק המשקה? מה אירע לאחרונה? רק לאחר מכן קלט כי זוהי בעצם תשובתו הק' של הרבי בנוגע למכתבו אודות 'ועד סעודת שלמה' שהקים.

בהמשך, קיבל ר' יהודה את האחריות גם על מכוונת התה הקטנה, והוא החליפה במכוונה גדולה וחדשה שעבדה תמיד בחלק המזרחי של 770 מתחת לעזרת נשים איסטערן פארקווי. כך הלכה 'הלשכה' והתפתחה ורבים נהנו ממנה.

עד לשנים האחרונות, אוחסנו כלי 'הלשכה' בכל מיני פינות ב-770 מבלי שיהיה לזה מקום מסודר. לאחר שבנו והרחיבו את הכניסה החדשה ל-770 - הרחיבו ופתחו גם מתחת לעזרת נשים איסטערן פארקווי - ואז שיכנו את 'הלשכה' בחדר מיוחד - שם הוא מקומה הנוכחי עד היום הזה.

ר' יהודה נהג להכניס לרבי דו"ח בכל פעם על פעילות הועד. באחת הפעמים הכניס ר' יהודה דו"ח לרבי, והרבי הוציא שטר של \$20 ומענה קודש: "וגדול הזכות".

בתשעה באב (נדחה) תנש"א דיבר הרבי שיחה לפני תפלת ערבית. בין הדברים הזכיר הרבי את הענין של 'סעודת שלמה בשעתה'. כרגיל בכל סיום צום, חילקה 'הלשכה' אוכל לקהל המתפללים. ר' יהודה ביקש מהגבאי הרב יהושע פינסון ע"ה שיכריז לאחר ערבית שכל הקהל מוזמן לשבור את הצום.

ר' יהושע עמד אפוא לנוכח הקהל והכריז, בעוד הרבי עומד ומקשיב. כשהחל לומר את המילים 'סעודת שלמה' תיקן אותו הרבי ואמר 'סעודת שלמה בשעתה'...

המעמד הגדול והמיוחד של הנחת אבן הפינה

במשך השנים קהילת ליובאוויטש הלכה והתפתחה לממדים אדירים. ימי החגים, בעיקר ימי תשרי, הפכו את 770 להומה, כאשר אלפים מצטופפים בדוחק רב, עד שהיו אומרים כי ארבעה עומדים על מרצפת אחת... מדי שנה גברה הצפיפות. היה ברור כי בעוד זמן לא רב, לא יוכל כל חסיד שירצה בכך, לראות את הרבי בתקיעת שופר או בהקפות של שמחת תורה, כיון שהמקום מוגבל.

זמן רב נמשכו הדיבורים והתכניות על הרחבת ה'זאלי' הגדול עד כמה שאפשר, אולם לפועל לא יצא דבר, עד אותו יום של י"ז באלול תשמ"ח, ערב יום הבהיר ח"י אלול.

לאחר שהמרא דאתרא סיים את דבריו, ביקש המנחה מכל מי שביכולתו לקחת את הענין על עצמו, שייגש אליו.

לקראת סיום ההתועדות ניגש ר' יהודה בלסופסקי אל המנחה ואמר לו כי אם מישהו ייקח זאת על עצמו, הוא מוכן לסייע בכך. כשר' יהודה עמד לצאת מ־770 הוא עוד הספיק לשמוע את הכרזת הגבאי כי מי שמעונין לעזור בעניין, יפנה לר' יהודה בלסופסקי...

אם לא די בכך, הרי כשהגיע למחרת ל־770, גילה כי זרזים ממנו כבר קבעו עבורו את העובדות, ומישהו תלה מודעה שר' יהודה מארגן גוף שיחלק אוכל. אותו אלמוני אף בחר את השם "ועד סעודת שלמה" על שמו של הקדוש הנרצח...

כך אולץ ר' יהודה לקחת על עצמו את ניהול הלשכה, וזמן קצר לאחר מכן כתב על כך לרבי.

סיר הטשולנט הראשון הוכן לקראת שבת פרשת כי תצא תשמ"ו. כהכנה ראשונה ניגש ר' יהודה לחנות וקנה את הסיר הגדול ביותר שהיה ברשותם. ביום חמישי אחר הצהריים הכין טשולנט בביתו, ולקראת שבת העביר את הסיר ל־770, שם הניחו על פלטה ששמרה על חום הסיר עד שעת ההתועדות של הרבי. לפני ההתועדות חילק ר' יהודה מנות טשולנט למתפללים. זו לא היתה כמות שהספיקה לכולם, אבל היה בזה רק כדי לקיים את הענין.

באותה שנה, הגיע זושא ווילמובסקי (הפרטיזן) ל־770 כבר לשבת ח"י אלול. ר' זושא ור' יהודה היו בידידות, ולאחר השבת סיפר ר' זושא לר' יהודה כי כבר שנים רבות הוא מגיע ל־770, ובכל פעם הוא תופס מקום להתועדות בשעה מוקדמת, ובשעת ההתועדות הוא נהיה רעב וקשה לו להתרכז בדבריו של הרבי. "הפעם" מספר ר' זושא "קיבלתי ממישהו צלחת טשולנט לפני ההתועדות, וזה ממש החיה אותי". ר' זושא לא ידע כי ר' יהודה הוא זה שהכין וחילק את הטשולנט.

דבריו של ר' זושא המריצו את ר' יהודה לפתח את הלשכה. הוא ניגש לאחד מאנ"ש שהבין בענינים אלו, וסיפר לו את הסיפור עם ר' זושא. הלה שלח את ר' יהודה לאיסט'סייד במנהטן בבקשו שיקנה שם סיר גדול והוא ישלם זאת מכיסו. ר' יהודה אכן קנה סיר גדול (שעלה קצת יותר ממה שהתורם חשב...) וכמה כלים נלווים, וכך יכול היה לספק כמות רצינית של אוכל מידי שבת.

במוצאי שמחת תורה תשמ"ז עבר ר' יהודה ב'כוס של ברכה'. הרבי מילא את כוסו ועשה תנועה בידו הקדושה. הוא הוסיף ונתן לר' יהודה בקבוק משקה ובירך 'שיהיה בהצלחה רבה'.

והגישום בחדר האוכל (17). ר' שלמה רייניץ, שזכה לשמש כמשב"ק בבית הרבי מספר על ההקפדות וההידורים בעניני כשרות שנהגו במטבח: "הרבנית נחמה דינה היתה מסתובבת כל הזמן במטבח ומשגיחה שהכל יונהג על פי כל דקדוקי והדורי ההלכה. מדי פעם היתה מצהירה לעברי: 'אתה צריך להישמר ולהיזהר מאוד. אתה לא הכרת את ה'באָבע רבקה' (הרבנית אשת האדמו"ר מהר"ש), היא היתה מקפידה ביותר, אני רוצה שכאן הכל יתנהל כמו בביתה...!'

"פעם העלתה הטבחית שאלה לגבי כשרותו של חלק בשר מסוים. כאשר שמעה הרבנית נחמה דינה שיש שאלה על הבשר, הורתה לי לשאול את דעתו של 'רב הבית' הרב שמואל לויטין ע"ה. הרב לויטין הורה מיד להשליך את כל תכולת הסיר. בראותו את תמיהתי הסביר: 'למרות שעל פי ההלכה אין כל בעיה, אך היות ובאת לשאול, הטרפתי את הסיר, כי בבית רבי - 'שאלה' הינה טריפה!...'".

המטבח בדירת אדמו"ר הריי"צ

נחצה את המטבח ונכנס לחדר השירות (15). כאן עמד גו קטן שכנראה היה בשרי, וארונות עם כלים. בפינת החדר - סמוך לקיר החיצוני - היה הכיור בו נטל כ"ק אדמו"ר שליט"א את ידיו לסעודה בעת סעודות היו"ט ובו נטלו גם שאר המסובים. הסדר היה שכ"ק אדמו"ר שליט"א היה מקדש, וכולם היו מקשיבים. לאחר מכן הלך כ"ק אדמו"ר שליט"א ליטול את ידיו הק' ואז קידשו שאר המסובים.

"פעם אחת" - מספר הרב רייניץ "כשסיים הרבי לקדש והתכוון לגשת ליטול את ידיו הק', הבחין כי אחד מן האורחים הזקנים נוטל את ידיו. הרבי שכנראה לא רצה לגרום לו אי נוחות, נעצר בחדר, והמתין עד שהלה יסיים את נטילתו. כשהבחנתי בנעשה, התחלתי לרוץ לכיוון אותו אדם ולומר לו שהרבי ממתין בגללו. בשבריר שניה הבחין הרבי במרוצתי והושיט את ידו, ואני שלא הספקתי להבחין בכך, התנגשתי בה בחוזקה. הרבי שליט"א הסתכל עלי וחייך חיוך רחב...".

חדרי האוכל

נצא מחדר השירות ונעבור דרך חדר האוכל של אדמו"ר הריי"צ (17) לחדר האוכל של הרבניות (16). כאן היו הרבניות אוכלות את סעודות החג בימים טובים. לפני שהיה כ"ק אדמו"ר שליט"א מקדש - היה מביט לכיוון פתח חדר זה כדי לראות אם הרבנית חיה מושקא שומעת, ורק כשהיה מבחין שהיא מאזינה היה עושה את הקידוש בשקט.

כסאו של אדמו"ר הריי"צ מונח בחדר האוכל של הרבניות

נחזור לחדר האוכל של אדמו"ר הריי"צ (17). בתקופה שמתש"י ואילך הפך חדר זה לחדר המרכזי בקומה השניה, היות שכ"ק אדמו"ר שליט"א היה עורך את סעודותיו בחדר זה.

מראה חדר האוכל. מימין נראים הכיסאות של הרבי הריי"צ והרבי מה"מ

מבנה החדר נשאר כמעט כמו שהיה במשך כל השנים. במרכז החדר עמד שולחן גדול ממזרח למערב. בראש השולחן - לכיוון בניין הספריה - ישב אדמו"ר הריי"צ, לשמאלו כ"ק אדמו"ר שליט"א, ולימינו הרש"ג. הר' שמואל לויטין ע"ה היה יושב דרך קבע לשמאלו של הרבי שליט"א. לשאר הנוכחים לא היו מקומות קבועים.

עד שנת תש"י היה מקיים אדמו"ר הריי"צ את ההתועדויות בחדר זה. מכאן השתלשל רמקול לזאל הקטן שם הוצב מעל הסטנדר. מכיוון שדיבורו של אדמו"ר הריי"צ לא היה ברור בשנים האחרונות, שמעו דרך רמקול זה בעיקר אנחות...

*

ושבע שנים. מאז חלפו ז"ך שנים של חסד, של נתינה, של עזרה והשבת נפשם של רבבות רבות של חסידים.

את סיפור הקמתה המלא של 'הלשכה', שמעתי מפי מקים הלשכה, הרב יהודה בלסופסקי שאף שימש כגבאי במשך כמה שנים ב־770:

לפני שנים לא היו ב־770 כל האמצעים לרווחת באי המקום. מלבד מספר ברזי מים, לא היה כלום. באחת ההתועדויות הרבי אף דיבר על כך בחריפות, ובין הדברים אמר שאפילו מי שרוצה לשתות רק מים - אין לו כוס והוא נאלץ לשתותם מספל...

בעקבות זאת, כדי לתקן את העניין, קנו הגבאים מכונה קטנה של תה שאפשר היה לקבל ממנה תה החל מהשעה תשע בבוקר. מובן שאין הקומץ משביע את הארי, ובפרט בימי תשרי שהמו באלפי חסידים שנתקבצו מכל רחבי העולם.

במוצאי שבת כ"ף מנחם אב תשמ"ו קרה אסון בשכונה: ב־770 הסתובב אז יהודי צרפתי, ערירי ללא משפחה. הוא היה אדם מופנם ושקט; עבד במקומות שונים, ובזמנו הנותר הסתובב ב־770. באותו מוצאי שבת הוא נראה ב־770 בשעה שתיים בלילה. שעה לאחר מכן, בשלוש לפנות בוקר, נמצאה גופתו ברחוב אולבני פינת מונטגומרי.

התברר כי מישהו רצח אותו! עד היום לא יודעים מי עשה זאת ועל רקע מה.

באותה תקופה, היה קיים בשכונה ארגון בשם "מימוש". ארגון זה שם לו למטרה להביא את הוראות הרבי לידי מעשה. לשם כך היה הארגון עורך התועדויות אחת לכמה שבתות, במהלכן היו מדברים על הנושאים שהעלה הרבי בהתועדויות האחרונות, ומטכסים עצה כיצד להוריד את הדברים לפועל.

במוצאי שבת שלאחר האסון הזה, ארגן "מימוש" את אחת מהתועדויות הרגילות. בין השאר ביקשו מהמרא דאתרא, הרה"ג יהודה קלמן מארלאו ע"ה, לשאת דברים.

כיוון שזכר האסון היה עדיין טרי וכואב, זה היה הנושא המרכזי בדבריו של הרב. הוא הזכיר את הכתוב באותה פרשה על הרוג שנמצא בדרך ולא ידוע מי רצחו, ועל כך אומר רש"י "דינו לא שפכו את הדם הזה - לא הנחנוהו בלא לווייה". הרב מארלאו אמר, שכדי לעשות תיקון לעניין הזה, כדאי שיתחילו לחלק בכל שבת אוכל ב־770 - "הייסע בעבלאך", כפי שכינה זאת.

הרב מאיר הארליג מספר, כי באחת ההתועדויות היו דחיפות חזקות. כשהתעצמו הדחיפות הביט אדמו"ר הריי"צ לעבר הרבי שליט"א שיעשה משהו, והרבי דחף קלות את אחד הנוכחים. לאחר ההתועדות התלונן הלה לפני הרבי כי לא הוא דחף. ענה לו הרבי כי לא היתה לו ברירה כיוון שה'שווער' ציפה שיעשה משהו. 'ובכל אופן' - אמר לו הרבי - 'אם לא מגיע לך על הפעם הזו, מגיע לך על פעם אחרת...!'

בזמנים בהם התועד אדמו"ר הריי"צ, היו נוכחים בחדר זקני החסידים ויחידי סגולה. לקראת סוף ההתועדות הורשה כל הקהל לעבור לפני אדמו"ר הריי"צ, לומר 'לחיים', ולהרוות את צימאונם לחזות בנועם זיו פניו הק' של אדמו"ר הריי"צ, שמפאת מצב בריאותו לא היה נראה בציבור בימים רגילים.

מתש"י ואילך עד שנת תשל"א המשיך כ"ק אדמו"ר שליט"א לערוך את סעודות החגים בחדר זה. סדר הישיבה נשאר בדיוק כפי שהיה בימי אדמו"ר הריי"צ וכך גם הנהגתו של הרבי. הרבי ישב בשקט ובכבוד ראש, ומידי פעם היה מפנה את מבטו אל מקומו של אדמו"ר הריי"צ. כשהיו שואלים את הרבי שאלה - היה עונה בהכנעה וביטול כעומד לפני רבו.

ההקפדה על אי שינוי הסדר מימי חיותו בעלמא דין של אדמו"ר הריי"צ היתה בכל הפרטים עד קטני קטנים. מקומו של אדמו"ר הריי"צ היה ערוך עם צלחת, סכו"ם, חלות וכו' בדיוק כשאר הסועדים. "פעם אחת" - מספר ר' שלמה רייניץ - "לא היה מספיק 'לחם משנה' עבור כל הסועדים, והיה יו"ט שחל בשבת כך שלא יכולתי להביא חלות נוספות. בלית ברירה נטלתי את החלות שעמדו אצל מקום אדמו"ר הריי"צ והנחתי אותן היכן שהיה חסר. לפני שהרבי עלה לסעודה, באה הרבנית נחמה דינה לראות אם הכל ערוך כשורה. כשגילתה את חסרון החלות שאלה אותי מיד: 'היכן החלות של בעלי? שים מיד חלות במקומו!'"

חלקו הצפוני של חדר האוכל

ביום ב' של פסח תשכ"ז דובר בעת הסעודה אצל הרבי לגבי הטעם להשאר הפרטים כמו שהיו בחיי אדמו"ר הריי"צ. תמליל הדברים הובא ב"המלך במסיבו" חלק א' ע' קמז:

באותו ערב ראש השנה קרה דבר מוזר: הרבי יצא לסליחות באמצע הלילה ללא הודעה מוקדמת לציבור. הסליחות התקיימו בזאל הקטן למעלה.

בערב ראש השנה תשל"ד, עמד ה'זאל' הגדול כשהוא מורחב עד ליכולת המקסימלית שלו. הרצפה אמנם היתה עקומה וכל 770 עמד במדרון (עד שיישרו זאת לאחר כמה שנים). גם הפנאלים עדיין לא הודבקו, ועזרת הנשים בצד איסטערן פארקווי היתה רק משטח בטון - אך הבניה בכללותה הושלמה.

לאחר החגים חודשו העבודות והפועלים עסקו בגימור הבית. ר' זלמן ליפסקר הדביק טפטים חדשים על גבי הקירות כדי להשוות את צבעם בכל הבניין. כמה חסידים סיימו את שיפוץ עזרת הנשים, וגם בנו מדרגות לקומה השניה מעזרת הנשים.

ההרחבה השלישית לא כללה את השטח שמתחת לעזרת נשים באיסטערן פארקווי. כמה שנים לאחר מכן, עשו בקצה המזרחי חדר למעילים ולתאי אכסון, שהפך אחר כך לכמעין 'חדר שינה' עד לשלב בו שיפצו את השירותים למטה - אז התפנה חדר החשמל שהיה במקום ופתחו את כל השטח מתחת לעזרת נשים.

"סעודת שלמה בשעתה"

אחת הבניות החשובות ב־770 היא חדר ה'לשכה' ועליה ראוי להרחיב מעט את הדיבור:

מי מאתנו לא נהנה אי פעם מה'פארבייסן' של 'ועד סעודת שלמה', או מכוס קפה ממותקת שיצאה מהמכונה (אפשר להזין מעט סוכר ואפשר גם הרבה) שלא לדבר על צלחת טשולנט מהבילה שעה קלה לפני ההתועדות עם הרבי!?

מאות אלפי איש נהנו עד היום משירותו הנאמן והמסור של 'ועד סעודת שלמה' ב־770, אם במאכל ומשתה, ואפילו במעט 'פארבייסן'. ובכלל, קשה לדמיין כיום את 770 מבלי שירותה הנאמן והמסור של 'לשכת עושי חביתין' כפי שרבים כינוה בחיבה על שם ה'לשכה' שהיתה בבית המקדש...

'הלשכה' - כפי שמכנים אותה בפשטות המוני החסידים הבאים ל־770 - נמצאת מתחת לעזרת הנשים של איסטערן פארקווי, והיא ללא ספק אחד הנדבכים החשובים של 770.

סיר הטשולנט הראשון של 'ועד סעודת שלמה', בושל השבוע לפני עשרים

רש"ג: מהי המעלה של ציור הענינים כמו שהיה בעת חיים חיותו בעלמא דין?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: נזכרים על מה שהיה.

רש"ג: מה המיוחד בשולחנו?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: שולחן הוא כמו משכן, ואפילו שולחן של יהודי סתם שלמד עליו ועסק במעשה המצוות - פועל הדבר זיכרון בעץ הגשמי של השולחן. ובמיוחד שולחן של אדמו"ר (מוהרי"צ) נ"ע שהיה לומד עליו יומם ולילה, ועשה שם כל עניניו... (ראה גם לקו"ש חל"ב ע' 24 ואילך).

למרות שהרבי מיעט לדבר בעת הסעודות, ברוב השנים נאסף חומר רב המתעד את הדיבורים בעת הסעודות. מדיבורים אלו התבררו הרבה ממנהגי אנ"ש שהרבי אישר אותם או אמר שכך הוא בעצמו נוהג. כמו כן לובנו שם הרבה סוגיות שונות בנגלה ובחסידות (חלק גדול מהחומר נדפס בספר 'המלך במסיבו', שיצא לאור בשני חלקים).

בדרך כלל היה הרש"ג או אחד הזקנים המוזמנים שואל שאלה או מברר מנהג מסוים, והרבי היה עונה. מעיון ב'רשימות הדברים' נראה שהרש"ג ניסה כל הזמן 'להוציא' מהרבי שליט"א כל מיני מנהגים שנוהג לעצמו ומקורות שונים לדבריו. לפעמים, היו הבחורים 'שולחים' שאלות ע"י זקני אנ"ש. ופעם אחת לאחר שהרש"ג שאל שאלה בשם הבחורים, התעניין הרבי בסעודה לאחר מכן האם התירוץ מצא חן בעיניהם...

לסעודת המלך היו מגיעים רק יחידי סגולה מזקני אנ"ש והאורחים שהוזמנו מראש. לעיתים היו נכנסים למקום בחורים נוספים, והמקום היה צר מלהכיל את האורחים הרבים, והיו דחיפות חזקות. פעם התייחס הרבי לדחיפות של הבחורים, ומעשה שהיה כך היה (מובא ב"המלך במסיבו" חלק א' ע' סה):

הרש"ג שאל את הרבי מה פשרם של הפיסקאות שמביא אדה"ז בלקו"ת 'מרגלא בפה קדוש המגיד נ"ע', 'והרב המגיד הקדוש ז"ל היה מרגלא בפומיה תמיד'?

והשיב הרבי שאלו תורות שנהג הרב המגיד לומר מידי פעם, על דרך תורות שרבותינו נשיאינו נהגו לומר מידי פעם לטהרת האויר.

אח"כ פנה הרבי לנוכחים ושאל: האם יש מי שידוע? [והוסיף ואמר] זה נדפס כבר ב'היום יום' [ובחיוך:] לי כבר היה זמן לשכוח!...

במהלך ההרחבה היו צריכים לחפור במקום החנויות שהיו פתוחות לקינגסטון בגובה הרחוב. כדי להחזיק שם את התקרה במהלך הבניה שמו כמה עמודי תמיכה על מנת להחזיק את הבניין שממעל. לקראת סיום הבניה הוחלט להוריד את העמודים כדי שלא יפריעו להתפשטות הקול ב־770. המהנדס שליווה את העבודות נתן את ההדרכה המתאימה וכבר התכוננו להתחיל בהורדה של העמודים.

משום מה, חשש מכך אחד מחברי 'ועד הבניין', והוא התייעץ עם מהנדס אחר ושאלו אם אין סכנה בהורדת העמודים. תשובת המהנדס היתה כי "בכל דבר יש סכנה", אותו חבר ועד נכנס לרבי וסיפר את הענין תוך שהוא מביע את חששו שכל בניין 788 יקרוס תחתיו. תשובת הרבי היתה שאם יש בזה סכנה שלא יורידו את העמודים.

תקופה לאחר מכן - עדיין באמצע הבניה - עבד אחד הטרקטורים הקטנים בתוך שטח 770. תוך כדי עבודתו התנגש הטרקטור בעוצמה באחד העמודים, והעמוד ניתק ממקומו ונשאר תלוי באויר.

אותו חבר ועד שנכח במקום, נבהל מאד מחשש שכל הבניין עומד להתמוטט. לאחר שעברו מספר דקות ושום דבר לא קרה, הבין כי היתה זו טעות מצדו למנוע את הסרת שאר העמודים. כך הוחמזה הזדמנות פז לשוות ל־770 מראה טוב יותר.

אולם כל דבר שנעשה, הוא בהשגחה פרטית, ועל עמודים אלו תלו עצמם במשך השנים הרבה חסידים ובחורים ששיפרו עמדות צפייה בעת מעמדים שונים, כמו תקיעת שופר, הקפות וכדומה. על עמודים אלו גם נתלו מצלמות וידאו שתעדו את הנעשה ב־770...

בלילה לפני ערב ראש השנה תשל"ד היה כמעט כל הבניין מוכן, מלבד הקיר המזרחי שהיה עשוי מלבנים לא צבועות, והוא היה זקוק לציפוי וגימור. את הלבנים הללו תרם גביר שגם הביא כנראה בעל מלאכה שידביק את האבנים. באותן השנים אבנים אלו היו יקרות מאד, וברבות השנים הפכו לבנים אלו לאחד מסמליו של 770.

ממעל קיר הלבנים שבכותל המזרח, עשו שיפוע מיוחד, בעצת אדריכל, כדי שקולו של החזן "יזרק" אחורה לעבר המתפללים שייטיבו לשמוע.

באותו לילה אחרון של השנה, עבדו כמה גבאים לסיים את הבניה עד אור הבוקר.

אחד התמימים התחיל לחזור בלחש, ואמר לו כ"ק: אל תתבייש, אם אתה יודע - אמור!...

אח"כ הביט לעבר הבחורים העומדים שם ואמר: אם אין יודעים - מדוע נדחפים!?

*

מספר הרב מאיר הארליג: "בשנת תשכ"ט חשה הרבנית נחמה דינה שלא בטוב. הרבי עלה למעלה, ורצו לקחת את הרבנית לבית הרפואה, אך הרבי אמר שזהו ענין השייך לבנותיה, ושלחני לקרוא לרבנית. בסופו של דבר אכן לקחו את הרבנית נחמה דינה לבית הרפואה.

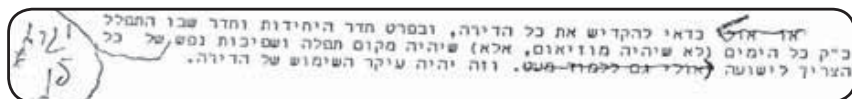
"בשמח"ת הקרוב, מכיוון שהרבנית נחמה דינה לא היתה בדירה, נעל המשב"ק ר' שלום דובער גאנזבורג את הדירה. כשהרבי עלה לסעודה, הרבי דפק בדלת ושאל למה נעלו. כאשר השיבו לרבי שהרבנית נחמה דינה לא נמצאת בדירה, אמר הרבי שכיוון ש'שומר הפתח' איננו, שיפתחו את הדירה וכולם יוכלו להיכנס. וכך היה."

מקום להשתפכות הנפש

לאחר תקופת משפט הספרים, בר"ח ניסן תש"נ, עסק הספרן של ספריית ליובאוויטש, הרב שלום דובער לוי, בתכנית שיפוץ הקומה השניה של 770. מדובר היה בשיפוץ פנימי של החדרים, ובקשר לכך הוא שאל את הרבי מה אמור להיות ייעודה של הדירה:

האם להופכה למוזיאון עם תערוכות משתנות מזמן לזמן, לפי התוכנית דלהלן: א. בשני חדרי האוכל ובחדר השינה של הרבנית שטרנא שרה ע"ה (16, 17, 7) יבנו תיבות זכוכית על גבי השולחנות וכו' שישמשו לתערוכות. ב. חדר היחידות וחדר השינה (1, 4) יהיו סגורים בדלתות זכוכית שיהיה אפשר לראותם דרך חלונות הזכוכית מבחוץ. ג. המטבח (14) יהיה סגור ובו יהיו מונחים אוסף חפצי הערך, אוסף התמונות וכיו"ב.

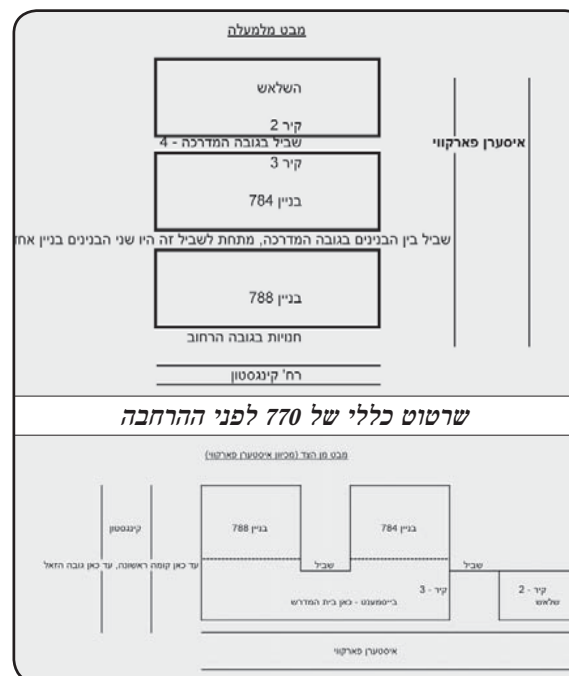
או אולי כדאי להקדיש את כל הדירה, ובפרט חדר היחידות וחדר שבו התפלל כ"ק אדמו"ר הרי"צ כל הימים (1, 7) (לא שיהיה מוזיאון, אלא) שיהיה

מענה הרבי בנוגע לשימוש בדירת הרבי הרי"צ

הרחבה שלישית ומקסימלית

במשך השנים שלאחר תשכ"ח, המשיך הרבי לתבוע מר' אהרן את המשך ההרחבה הלאה, גם אל מתחת לבניין 788. עדות לכך ניתן למצוא במכתב שכתב ר' אהרן לרבי ביום כ"ב באייר תשכ"ח, שם הוא מדווח לרבי על פעילות ה'תפילין טראק' (טנק המבצעים בגרסתו הראשונה) שלו. תשובתו של הרבי בגוף המכתב היתה: "ת"ח על הבשו"ט, כן יבש"ט סו"ס גם בעניני הרחבת ביהכנס"ס ובנינו" = תשואות חן על הבשורות טובות, כן יבשר טוב סוף סוף גם בעניני הרחבת בית הכנסת ובנינו].

בפועל התעכבה עבודת ההרחבה עד תקופת סוף תשל"ג. ייתכן שעיקוב ההרחבה נבע מחוסר אמצעים כספיים.

כרגיל, את הבניה החלו ברגע האחרון, וגם הפעם תכננו לסיים הכל עד ראש השנה. הפעם, לא נשכר קבלן מקצועי שינהל את העבודה, אלא הגבאים עצמם

ניהלו וניצחו על העבודה. מי שפיקח אישית על עבודת הבנייה מטעם ועד הבניין, היה ר' זלמן שי' ליפסקר. מנהל העבודה בשטח היה גוי גבוה שעבד רק ביד אחת, אך - כביטוי הסיפורים - "עבד כמו שני גוים". בבניה זו התערב ר' אהרן פחות מבבניה הקודמת.

העבודות התקדמו בקצב ובמהירות. תרומה משמעותית לזירוז העבודה נתנו הגבאים, כאשר כמה מבניהם נהגו להשלים מדי לילה את עבודת הפועלים מאותו יום. הבולטים מביניהם היו הרה"ח ר' זלמן בלסופסקי, בנו ר' יהודה בלסופסקי, ר' זלמן ליפסקר ואחיו ר' יוסף יצחק.

מקום תפלה ושפיכת נפש של כל הצריך לישועה, ואולי גם ללמוד מעט, וזה יהיה עיקר השימוש של הדירה.

הרבי מחק את האפשרות הראשונה והדגיש לאשר את האפשרות השנייה. וגם בה מחק את המילים 'אולי ללמוד מעט', והוסיף: 'וקריאת פ"נ'.

לאחר שקיבל את תשובת הרבי, שאל רשד"ב לוי"ן האם להוציא את התוכנית אל הפועל מיד, והרבי ענה שיעשו זאת לאחר שתסתיים הבניה.

ואכן, משנת תשנ"ה היתה פתוחה דירת הרבי הריי"צ בפני הקהל לגשת להתפלל בחדר האוכל בימים הנוראים. בחלק מן השנים - מסיבות טכניות - נסגר המקום, אך בדרך כלל הדירה פתוחה בימים הנוראים, והמוני האורחים יכולים לעלות ולומר תהילים בשפיכת הנפש לזירוז הגאולה.

הקומה השלישית - דירת הרש"ג

הקומה השלישית יועדה במקורה לשמש כדירת הרש"ג - חתנא דבי נשיאה, וכמשרדו האישי ומשרדי ישיבת תות"ל שהוא היה מנהלה. לאחר פטירת הרש"ג עברה הקומה לרשות ספריית חב"ד שביצעה שיפוצים שונים במבנה הקומה על מנת שתתאים למטרות הספרייה.

מעטים מאוד הם האנשים המכירים את אופיה של קומה זו בזמן הרש"ג, כיוון ששימשה כדירתו הפרטית. גם כ"ק אדמו"ר שליט"א ביקר בה פעמים ספורות בלבד - בעת ניחום אבלים אצל הרש"ג על פטירת אמו ואחותו.

ניכנס לקומה מהמדרגות החיצוניות (מדרגות של ברזל - 12). נפנה ימינה

בפרוזדור, ונעבור ליד המעלית (13). אנו נמצאים במבואה קטנה עם שלוש דלתות. ממול - השירותים (2), מימין - משרד ישיבת תות"ל המרכזית, ומשמאל - הכניסה למשרד הרש"ג (3), שם שכנו ספריו של הרש"ג וחפצים שונים השייכים לתות"ל המרכזית. על הדלתות

הרש"ג ע"ה יושב בחדרו בקומה השלישית. מימין: הרב חנינא שפערלין

מספר דקות לפני תפילת מנחה הושלך הס בקהל, והרבי ירד מחדרו הק' ונכנס לזאל הגדול. הרבי התקדם במהירות לעבר מקומו החדש כשהוא מביט כל העת לצדדים, ועל פניו הק' נראית שמחה גדולה. אנ"ש מספרים כי הרבי "הלך והלך והלך" עד שהגיע למקומו. טרם התרגלו לגודל החדש של הזאל'. התחושה היתה שהרבי הולך הרבה עד שהגיע למקומו.

בשמחת תורה של אותה שנה, היה עדיין אבק הבניה מפוזר בכל הבניין, ועקב כך יצאו כל המשתתפים מההקפות כשמכנסיהם לבנים...

אחד התמימים מספר כי בדירות של בניין 788 הצמודות לבניין 784, אפשר היה לשמוע בבירור את קולו הק' של הרבי מעבר לקיר.

אך יחד עם השמחה הגדולה, הרבי ראה גם את הסכנה הגדולה בכך שנטלו חלק עיקרי ויסודי מן הבניין מבלי להכין יסודות תומכים חלופיים. אנ"ש מספרים כי למחרת בבוקר בעת ההתועדות, ישב הרבי במקומו הקבוע שהיה קרוב לנקודת התפר בין שני הבניינים, ובמהלך ההתועדות הרבי הביט תכופות לעבר נקודת התפר - שם היה אפשר לראות במוחש כי הבניין מט ליפול. פניו הקדושות של הרבי היו מאוימות מאוד.

מיד למחרת החג הכניסו קורות ברזל עבות שהחזיקו את הבניין לבל ימוט.

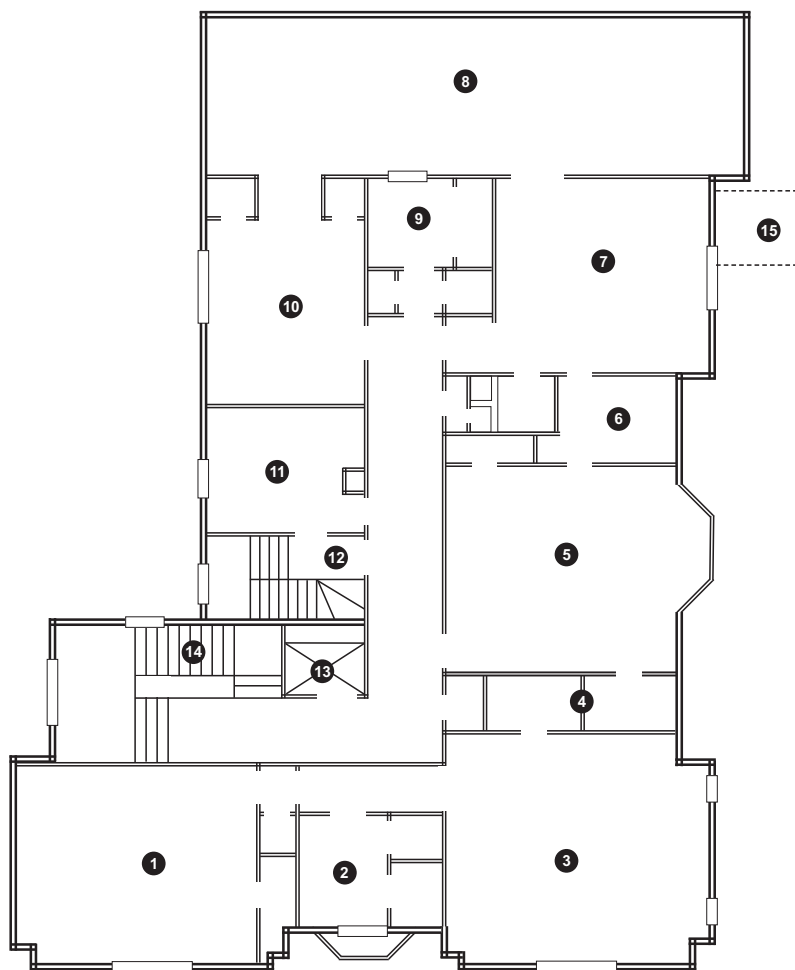
לאחר החג קנה ר' יעקב ליפסקר עצים והרכיב ארבעים ספסלי עץ חדשים אותם תרם ל-770. זמן קצר לאחר סיום הבניה החליט ר' יענקל' ליפסקר לבנות ארון קודש חדש לבית הכנסת של הרבי. הוא שאל את הרבי האם אפשר לבנות את הארון בתוך הקיר, והרבי השיב בשלילה.

ר' יענקל' הביא פועל שחור שבנה את מסגרת העץ של הארון, ואילו את שאר החלקים האומנותיים שנעשו בעבודת יד, עשה ר' יענקל' בעצמו בסיועו של בנו ר' זלמן, כיום גבאי בית הכנסת. כך נבנה ארון הקודש של 770 עשוי לתפארה מעשה אומן של עבודת יד, והוא מפאר את כותל המזרח עד עצם היום הזה.

בכל משך זמן הבניה וההרחבה היה ר' אהרן קליין צמוד למקום, כשהוא טורח ועמל בעבודת הבנייה וההרחבה בכל לבו, נפשו וגופו, כמעט מבלי לחזור לביתו.

אין ספק, כי מסירות נפשו של ר' אהרן עמדה לו ולכל קהל החסידים להרחיב את 770 - בית רבינו שבבבל - בית משיח - באופן שיהיה "לתהילה לשם ולתפארת" - כלשונו של הרבי במכתבו אליו, לנחת רוחו של הרבי.

הקומה השלישית של 770 - תרשים כללי

אגודת חסידי חב"ד הנמצאת בבניין הסמוך.

הערה: לאחר הסתלקות הרש"ג, איחדו את החדרים 3-4-5-6-7 לאלולם אחד גדול, ובשנים האחרונות ממוקמת שם תערוכת ספריית אגודת חסידי חב"ד.

תשנ"ב, עלה לשם הרבי כמה פעמים לערוך קידוש לבנה).

- (9) שירותים.
 (10) חדר שינה לאורחים.
 (11) מטבח.
 (12) מדרגות חיצוניות.
 (13) מעלית.
 (14) מדרגות פנימיות.
 (15) גשר שבנה לפני כשמונה עשרה שנים בין 770 לספריית

(1) משרדי ישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש המרכזית.

- (2) שירותים, אמבטיה ומקלחת.
 (3) משרדו של הרש"ג, מנהל מרכז ישיבות תומכי תמימים.
 (4) חדרי ארונות.
 (5) סלון.
 (6) שירותים.
 (7) חדר השינה של הרש"ג.
 (8) מרפסת (לאחר כ"ז אדר

קלות במהלך העבודה, אבל אף אחד לא שת לבו לקטנות מעין אלו בזמן כה גדול, והכל המשיכו בעבודה מתוך מרץ והתלהבות רבתי.

אט אט התגמד הקיר העצום, וכקצב ההתגמדות כן גבר קצב הלמות הלב. לפנות בוקר התבוננו הבחורים בעייפות וקהות חושים במעשה ידיהם. בניין 784 וה'שאַלאַש' הפכו לבניין אחד. את תפילת החג היום בלילה יתפללו עם כ"ק

"על הסלע הך הך". הבחורים מכים בקיר הבטון העבה עם צינור ענק

הבחורים בוחנים את תוצאות עבודתם...

אדמו"ר שליט"א בבית הכנסת החדש והמרווח! הבחורים כלל לא שמו לב לכך שהשאירו את כל בניין 784 תולה באוויר!... (כזכור, התכוננו להוריד את הקיר רק לאחר ייעוץ הנדסי). גם לא היה אכפת להם שרצפות שני הבניינים אינן שוות בגובהן, ושכל בית המדרש מלוכלך ומכוסה באבק בניה - העיקר שיש לנו בית כנסת. מיד הזדרזו להעביר את הבימה של הרבי ואת ארון הקודש למזרח החדש. רק אז הסתלקו מן השטח כדי לחטוף תנומה קצרה בטרם התקדש החג.

כך בעצם הסתיימה ההרחבה השנייה של 770.

כשהגיעו הפועלים למחרת בערב החג, לא האמינו למראה עיניהם. הקיר הגדול מאתמול, לא היה! פשוט לא נמצא! לא נותר עוד הרבה מה לעשות. הם הניחו כבש שיגשר בין רצפות השאַלאַש ו-784, וניקו את המקום משיירי הבניה.

עם התקדש החג המתינו אנ"ש בהתרגשות לכניסת הוד כ"ק אדמו"ר שליט"א. היתה זו הפעם הראשונה בה יבקר הרבי בבית הכנסת החדש.

המרפסת בקומה השלישית

הרבי הרי"צ במרפסת שבקומה השלישית

קבועים שלטים קטנים אודות ייעוד החדרים.

בין חדרו של הרש"ג (3) לסלון הבית (5) ישנו מסדרון גישה. בעת השבעה על אמו ואחותו ישב הרש"ג בסלון (5) ולשם הגיע כ"ק אדמו"ר שליט"א לנחמו.

בחדר האורחים (10) ישן תקופה מסוימת הרח"ל - מזכירו של אדמו"ר הרי"צ נ"ע.

בדרום הבית יש מרפסת גדולה (8). למרפסת זו היה הרבי הרי"צ עולה מפעם לפעם לשאוף אוויר צח ולעסוק בעבודת הקודש. לאחר כ"ז אדר תשנ"ב עלה הרבי כמה פעמים למרפסת זו כדי לערוך "קידוש לבנה" וכיו"ב.

שימוש הספרייה בקומה השלישית

לאחר פטירת הרש"ג כתב הרשד"ב לוין לרבי כי הגיעו הרבה ספרים לספרייה, וישנו מחסור עצום במקום לספרים.

תשובת הרבי היתה: "יתעניין בסידור

ועד לבניין (ובהקדם) נוסף להספרייה בשטח 770 והסמוך אליו".

הרשד"ב דיבר עם הרה"ח הרב שניאור זלמן גוראריה והרב שלמה קונין והקים יחד איתם את 'ועד הבניין'. במוצש"ק דיווח הועד על הנ"ל על הקמתו, והרבי ענה: 'ובהצלחה רבה'.

למחרת ביום ראשון נתן הרבי דולר לרשד"ב לוי ואמר לו: "דער בניין וועט דאך דארפן האָבן געלט אויכעט, מסתמא. וועט דאָס זיין אַ התחלה" [= הבניין הרי דורש גם כסף, מסתמא. שזאת תהיה ההתחלה].

ביום שלישי ב' אדר כתב הועד לרבי: "אתמול ביום ב' הגיע הנה הרב"ש שי' קונין כדי להביא את תוכנית הבניה לפועל ובהקדם. לאחר דיון מפורט אתו

שבירת הקיר הענק הסתיימה סוף סוף יום אחד לפני ערב יום טוב הראשון של חג הסוכות תשכ"ז. העוקבים אחר הבניה נשמו לרווחה. לפחות בחג הראשון של סוכות יהיה בית הכנסת החדש מוכן. אך כאן נכונה להם אכזבה נוספת: לפתע הפועלים גילו, כי הקיר של 784 (3) אינו קיר סתם, אלא גם הוא עבה וחזק ובחלקו הגדול יצוק מברזל. קיר זה שימש כיסוד לציודו המערבי של בניין 784. היה ברור שכדי לשבור קיר כזה, יש צורך בהדרכת מהנדס. אומנם לא היה זה קיר אימנני כל כך כפי שהיה הקיר הקודם, אך בכל זאת הוא לא היה דבר של מה בכך. מנהל העבודה (שהיה יהודי דתי) הבהיר כי באותו יום לא יוכלו לסיים את שבירת הקיר, ויוכלו לעשות זאת רק בהזדמנות אחרת. בכל זאת הפועלים החלו לשבור קצת מן הקיר (בערך רוחב שתי דלתות ואת חלקו העליון), אספו את כלי עבודתם ועזבו את השטח.

אנ"ש והתמימים שהתעניינו בנעשה ושמעו את דברי המנהל עבודה, הבינו את חומרת המצב. החשבון היה פשוט: מחר ערב החג, יוכלו הפועלים לעבוד רק מעט, ומובן שלא יספיקו לסיים את שבירת הקיר, בחול המועד אין עובדים. יוצא אפוא שעד אחרי שמחת תורה לא תתחדש עבודת הבניה. כלומר, איבוד של כל חודש החגים! התמימים הסתובבו באתר הבניה אכולי אכזבה וכאובים, כשהם שולחים מבטים עוינים אל הקיר הענק שחסם בפניהם את השמחה הגדולה בבית הכנסת החדש.

לפתע העלה אחד הבחורים רעיון: "מדוע לא נשבור בעצמנו את הקיר?"

חבריו הסתכלו עליו כעל אדם לא שפוי. "אנחנו?! ללא כלים ומכשירים וללא הדרכה מקצועית נעשה תוך שעות את מה שהפועלים מבטיחים לעשות במספר ימים?" הבחור לא הרפה, הוא נטל בידו צינור ענק שאמור היה לשמש כצנרת חימום לבניין. צינור זה היה אמור לעמוד מן קומת המרתף ועד לקומה הרביעית של הבניין, ובשל כך הוא היה ארוך וכבד מאד. נדרשו מספר בחורים להרימו. התעוזה שבתה את לבם של הבחורים, והם עלו על בימת הקריאה (בתוך השאלאש 3), והלמו עם הצינור בעוצמה רבה על הקיר במקום שהפועלים כבר החלו בשבירתו. הקיר זע מעט ומספר אבנים נפלו לארץ...

הבחורים שעקבו במתח רב אחר תוצאות הפעולה, הריעו בשמחה והתלהבות. תוך שניות הפכו הבחורים לחברה קבלנית. אלה מכים בקיר שוב ושוב (בבחינת "על הסלע הך הך"), ואלה מעמיסים את האבנים שנפלו ומעמיסים אותן על מריצות שהיו בשטח, ואחרים מרוקנים את תכולת המריצות בחוץ. העבודה התקדמה בקצב מסחרר, וההתלהבות רק גברה מכל אבן שנפלה לארץ. העבודה נמשכה כל הלילה, והיו מספר בחורים שנפצעו

כדי להבין מה בדיוק קרה במהלך הבניה, חשוב לתאר קודם לכן את פני 770 לפני ההרחבה:

זה היה נראה כך: ה'שאלאש' מתואר לעיל בגוף הכתבה. בין ה'שאלאש' לבניין מספר 784 ישנו שביל בגובה המדרכה (4). השביל קיים מעל הקיר שתוחם את ה'שאלאש' (2). ה'שאלאש' עצמו הוא למטה מגובה המדרכה. בהמשך ישנם שני הבניינים 784 ו-788 שמחברים ביניהם עד גובה המדרכה, ומשם כלפי למעלה הם נפרדים לשניים. בצד בניין 788 הפונה לרחוב קינגסטון, היו בנויות חנויות שפניהן אל הרחוב.

מי שרוצה לראות בעיניו את תהליך ההרחבות מתוך 770 עצמו, יכול לאתר זאת לפי העמודים שב'זאל' הגדול. ב-770 ישנם שלשה עמודים מרובעים מקבילים - לאורך. אלה הם העמודים הגדולים והעבים ביותר בין העמודים של 770. העמוד הראשון נמצא בחלק האחורי של 770 והוא מסמל את סוף שטח ה'שאלאש' ותחילת בניין 784. שני העמודים הבאים נמצאים בקדמת 770. העמוד השני (ממערב) הוא סוף בניין 784. הרווח בין העמוד הזה לעמוד הבא, הוא הרווח שבין הבניינים שהיה קיים אז. מהעמוד השלישי והלאה זהו בניין 788.

בשלב הראשון בבניה, היה נדרש לחפור מהקומה הראשונה של שני הבניינים עד תחתית המרתף שלהם כדי ליצור חלל עם תקרה גבוהה. השלב השני היה לשבור את הקירות המפרידים בין ה'שאלאש' לבניין 784, ולאחר מכן להכשיר את מרתף 784 לאולם תפילה.

החברה שהתחילה לעבוד באלול תשכ"ז, החלה להכשיר את בניין 784. אנ"ש מאותה תקופה זוכרים את התפילות שהתקיימו ב'שאלאש' כשבמזרח ניצבים מחסומים לחסום את המעבר אל מקום הבניה. העבודה התקדמה ביעילות ובמהירות ונראה היה כי אכן המקום יהיה מוכן לראש השנה.

אלא שאז החלו הבעיות... כשבאו הפועלים לשבור את הקיר התוחם את ה'שאלאש', גילו לפנייהם קיר ענק בעובי שלוש רגל עשוי מבטון מזוין וברזל (2). אורכו של הקיר היה כרוחב כל ה'שאלאש' - 20 מטר! מובן ששבירת קיר כזה דרש עבודה ממושכת, וכך סיום הבניין התעכב שוב ושוב.

ראש השנה כבר עבר, והחסידיים לא זכו להתפלל את תפילות ראש השנה עם הרבי ב'זאל' החדש. גם הסוף לא נראה באופק. התעכבות הבניה מרטה את עצביהם של תושבי השכונה ושל הבחורים בפרט, שציפו בכיליון עיניים לרגע בו יוכלו להתפלל בבית כנסת גדול ומרווח כרצונם הק' של הרבי.

ועם הרש"ז שי' גוראריה, באנו להחלטה שהתוכנית הכי מתאימה היא לקנות את הבית של הר"מ איטקין, המחובר לבניין הספריה. . מוכן הוא למכור את ביתו. . לאחר שיקבל את הסכמת כ"ק אדמו"ר שליט"א."

הרבי השיב: "המדובר בהרחבת הספריה - ואין ענין לעשות עתה 'מהפכות' וכיו"ב - וימצאו תוכנית ע"ד 'הרגיל': הרחבה קצת, הוצאות קצת וכיו"ב".

כעבור שבוע כתב הועד לרבי, כי נוצרה הזדמנות לקנות את ביתו של אחד השכנים מאחורי 770, שהגיע להסכם עם מר צ"ייס בנוגע למכירת הבית.

הרבי ענה: 'כמובן קדימה לזה'.

לפועל, לא התבצעה הקניה. כשמונה חודשים נמשכו הדיונים במיקום ותוכנית הבניה, אך את ההצעות שהציע הועד דחה הרבי אחת לאחת. בשלהי תשרי כתב הרשד"ב לוין מכתב לרבי, ובו הצעות נוספות. הרבי לא התייחס להצעות שנכתבו, והפתיע בהוראה חדשה: "לבנות בתוך השטח ד-770. ויותר טוב - להוסיף בהבניין ד-770 באופן שלא יערער את הבניין".

בתשובה למענה זה, כתב הרשד"ב לוין לרבי: "בהתאם למענה כ"ק אדמו"ר שליט"א בקשר לבניית הספריה, נראה לנו האופן הכי מתאים: א. להקדיש לספריה את שני הקומות העליונות של 770, ששם יהיה מקום הספרים יקרי הערך, כתבי היד, וחדרי העבודה של העורכים מתוך כתבי היד [את הדירה של כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע להשאיר בצורתה, ואת הקומה השלישית לבנות החדרים מחדש באופן המתאים לספריה]. ב. להוסיף מחסן ספרים בחצר 770 (תחת חצר הסוכה) שהוא יחבר את מחסני הספרים שב-770 ושב-766 (בניין הספריה). אם כל הנ"ל מתאים לרצון כ"ק אדמו"ר שליט"א, אזי נתקשר עם אינו'ניר [= מהנדס] לברר את האפשרות הבניה הזאת".

חברי הועד התקשרו מיד לאדריכל שיכין התוכניות, וכשסיים הכניסו זאת לרבי. המענה היה: "ויהא בשעטומו"צ, אזכיר עה"צ. להחזיר [= לנו התוכניות]. בודאילא יכתבו ליפרטיפרטים דכהנ"ל - כי אינני אדריכל, ואם צריך ימצאו כהנ"ל".

יש לציין שאחר כך שונו תוכניות הבניה, והוחלט להפוך את חדרי הרש"ג לאולם קריאה. שיפוץ הקומה השלישית הסתיים בתחילת חורף תש"נ.

בשבט תש"נ, הועלתה הצעה להשתמש במקום לתערוכה, והרבי ענה: "אין הזמ"ג מתאים להנ"ל".

לקראת כ"א אלול, יום חנוכת הבית של 770, היתה תוכנית לערוך חנוכת הבית לספרייה המורחבת, ועל כך הגיע מענה הרבי:

"ע"ד חנוכת הבית - עוד חזון למועד להחליט על דבר זה".

*

בתקווה וביטחון, שתיכף ומיד ממש יתגלה כאן מקדש העתיד, ומכאן יחזור לירושלים עיה"ק (כדברי הרבי בסוף קונטרס "בית רבינו שבבבל"), בהגלות נגלות עלינו הוד כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, ונזכה לחגוג את חנוכת הבית של הספרייה המורחבת יחד עם חנוכת הבית של "בית רבינו שבבבל".

מרכז הפצת המעיינות עד ביאת המשיח

. . המאורע שאירע בערב שבת זה, שבו התאספו והתכנסו יחדיו ראשי מדינות גדולות וחשובות בעולם, ובראשם נשיאי שתי המעצמות הגדולות, והחליטו והכריזו על תקופה חדשה ביחסי מדינות העולם - ביטול מצב של מלחמות בין מדינות העולם, שיתבטא גם בצמצום וביטול כלי נשק, ועד לשלום ואחדות, שיתוף פעולה ועזרה הדדית בין מדינות העולם לטובת האנושות כולה.

. . המקום שבו אירע מאורע זה (מקום מיוחד שבו מיוצגים בקביעות באי-כח המדינות שבעולם כדי להתדבר ביניהם בדרכי נועם ודרכי שלום) - הוא במדינה זו ובעיר זו, המדינה והעיר שבה נמצא "בית רבינו שבבבל" "בית חיינו", בית הכנסת ובית המדרש, בית תורה תפלה וגמ"ח, דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שבחר בו וקבעו להמקום המרכזי שממנו "תצא תורה", הפצת התורה והמעיינות חוצה בכל קצוי תבל עד ביאת משיח צדקנו (כשיפוצו מעיינותיך חוצה), שאז יהיה גם קיום היעוד "וכתתו חרבותם לאתים".

. . ויש לומר, שבקיומה של פגישה החלטה והכרזה זו בהעיר של נשיא דורנו כ"ק מו"ח אדמו"ר (שבה נתקבצו מנהיגי המדינות, כולל גם מנהיגי מדינה זו, שהוצרך לכוא מעיר הבירה לעיר זו), מרומז, שכל זה בא כתוצאה מהפעולות והפצת התורה והיהדות, צדק ויושר, בכל העולם, שנעשו ונעשים ע"י נשיא דורנו, משיח שבדור, ועד שע"י שלימות העבודה ככהנ"ל בימינו אלה נעשה העולם כולו ראוי ומוכשר להתחלת הפעולה דמלך המשיח, "ושפט בין הגוים והוכיח לעמים רבים וכתתו חרבותם לאתים".

(משיחת ש"פ משפטים ה'תשנ"ב)

סכומים של ח"י, אחד עבור הבניה ואחד עבור ענין נוסף - הכותב]. אזכיר עה"צ להצלחת כהנ"ל".

שלשה ימים לאחר מכן, בראש חודש אלול תשכ"ז, כתב ר' אהרן לרבי דו"ח נוסף ממנו אפשר ללמוד על התקדמות העניינים:

כ"ק אדמו"ר שליט"א.

. . ביום א' היו כאן עוד ב' קאנטראקטארס [= קבלנים], בנוגע להרחבת הבית מדרש. א' אמר שישהה הבניה ג' חדשים, והשני אמר שישהה משה עד שמונה שבועות. לא יוכלו להתחיל עד אחרי ראש השנה, והמחירים הם מ-70 עד 80 אלפים.

הקאנטראקטאר היחידי שמבטיח להתחיל מיד בהבניה וגם מבטיח שיוכלו להתפלל בו גם בראש השנה, וגם מעונין הוא לעשות המלאכה, ומקבל עליו קנסות אם לא ימלא הבטחותיו - אומר שאם רוצים שיהיה מוכן לראש השנה צריכים להחליט בזה היום או מחר. (הנ"ל נכרי. איטליענער [= איטלקי]). המחיר לפי דבריו יהיה לערך 65 אלפים, כולל סופערווישאן [= השגחה] של מהנדס.

אהרן משה בן פערל קליין.

על מכתב זה ענה הרבי בגוף המכתב: על הנכתב שהקבלן מוכן לקבל על עצמו את הבניה העיר הרבי: "באם יש לו שם טוב בענינו, וגם המהנדס כן - יתענינו בהצעתו".

על מה שכתב שהקבלן מקבל עליו קנסות אם לא ימלא התחייבויותיו כותב הרבי: "בטח באופן רשמי".

על הערה בדבר מוצאו של הקבלן (איטלקי): "בטח יודע שאין לעבוד בשבת וכו'".

קשה לדעת בדיוק, אך נראה שלבסוף אכן סוכם עם הקבלן הזה על הבניה כהסכמת הרבי.

הבניה החלה בימים הראשונים של חודש אלול תשכ"ז והקבלן עבד במהירות עצומה על מנת לעשות את הכמעט בלתי אפשרי - לסיים את הבניה תוך חודש ולהכין את בית הכנסת המורחב כבר לתפילות ראש השנה. לשם השוואה רק נאמר, כי שיפוץ דירה משפחתית רגילה אורכת מספר חודשים, כך שהשטח גדול כל כך בתנאי בניה קצת מסובכים - עבודה במרתף של בניין קיים - היה זה כמעט דמיוני להגיע להספק הנדרש...

המקדש הגדול בירושלים

סיפור בנייתו והרחבתו של בית המדרש הגדול 770 במשך יובל שנים

איש לא האמין כי המקום הקטן והצר בו חנו אמבולנסים, יהפוך למקום תלפיות, שבימי השיא הכיל כרבת חסידים שוקקים וכוספים מול פני הדרת מלכות. אולם זה אכן היה גורלו של מקום החניה הקטן שהיה צמוד ל-770 שהפך עם השנים לבית מדרש קטן, ומאז התרחב והתפשט עד שהפך לאחד מבתי הכנסת הגדולים וההומים בעולם, ולבית רבינו שבבבל • סקירה מורחבת על בנייתו והתרחבותו של בית המדרש הגדול ב-770, שבמשך למעלה מיובל שנים גדל ומתפתח בצורה משמעותית, בצירוף סיפורים מרתקים, אפיזודות משעשעות, מסמכים ועדויות מאלפות.

בימים ההם...

לפני ש-770 הפך להיות מקום תלפיות, שימש המקום כקליניקה של רופא מקומי. כשהבניין נקנה בשנת ת"ש, הוא כלל רק את שלושת הקומות המקוריות של 770 ותו לא. מצד שמאל של 770 (היכן שכיום נמצא הזאל הגדול) היתה החניה של האמבולנסים שהגיעו לבניין. השיפוע שנראה כיום במערב הזאל, נמשך קצת יותר מכפי שהוא כיום, עד לחדר המדרגות המוביל מקומת המרתף לקומה הראשונה. בקיר המערבי היו קבועות דלתות גדולות שם חנו האמבולנסים מתחת לבניין.

כשהבניין נקנה סבורים היו באי בית רבי, כי הבניין עונה על הדרישות לכל צרכי הרבי ומשפחתו ועדת החסידים הקטנה. מלבד מרפסת סוכה קטנה שנבנתה בקומה השניה כדי שאדמו"ר הריי"צ לא יטריח עצמו לרדת למטה

את עצמך. תודה בכל האשמות שייחסו לך, אך לסיום תבקש מן השופט בקשה אחת: כיוון שאתה יהודי, ועוד זמן קצר מגיע חודש החגים היהודי, מבקש אתה לדחות את ביצוע גזר הדין עד לאחר שיעבור חודש תשרי".

היתה זו הוראה סתומה ותמוהה, אך אחר דברי הרבי אין להרהר, ור' אהרן ניגש למשפט כשהוא ממלא בדיוקנות אחר הוראות הרבי. הוא ייצג את עצמו כמשפט ולפני מתן פסק הדין הציג את בקשתו לפני השופט. השופט האזין לדבריו בכובד ראש ולאחר מכן אישר את הבקשה, ודחה לא רק את ביצוע גזר הדין אלא גם את מתן פסק הדין.

בפועל, נדחה מתן הפסק מיום ליום עד היום הזה!...

תשכ"ז - הרחבה כנגד כל הסיכויים

לאחר שכל הדיירים פונו, ולאחר שיישרו את כל הקומה הראשונה של בניין 784 הקרוב יותר ל-770, החל ר' אהרן לחפש קבלנים שייקחו על עצמם את מלאכת הרחבת בית המדרש. בינתיים תוכנן להרחיב רק מתחת לבניין הקרוב ל-770, בעוד שבבניין 788 שוכנו בינתיים בחורים מהישיבה וכן משפחות שונות מאנ"ש.

ביום כ"ו באב תשכ"ז כתב ר' אהרן לרבי דו"ח על הנעשה בשטח:

כ"ק אדמו"ר שליט"א

..מצו"ב עוד ח"י [= דולר, הכותב] לזכות הרחבת הבית המדרש ב-770, שבאיזה אופן שתהיה יוגמר הענין עד ראש השנה הבא עלינו. היות שכמו שהוא כעת דחוק מאוד הבית מדרש בגשמיות און אנ"ש שיחיו זיינען ווערט צו האבן א הרחבה'דיקן בית המדרש.

מכל העסימייטס [= הערכות] שקיבלתי לעת עתה יש רק אחד שמעונין בהכניה כל כך, שאם יחתמו עמו קאנטראקט [= חוזה] בימים אלה, מוכן הוא לגשת להעבודה בפועל בשבוע הבע"ל, ויעבוד כל הזמן תחת השגחת ארקטיטעקט, ומוכן לחתום אגרימענט [= הסדר] שיערוך עו"ד שלנו, ומקבל עליו כל המיני אחריות.

ביום א' הבע"ל [= כ"ח אב] יהיו כאן עוד שני קאנטראקטארס [= קבלנים] שיתנו עסטימייטס [= הערכות].

תשובת כ"ק האדמו"ר שליט"א ניתנה בגוף המכתב: "2 קבלות [= על שני

בחג הסוכות כדי לאכול בסוכה - לא שינו מאום בבניין. קהילת החסידים הקטנה שהיתה אז, הסתדרה יפה עם הזאל הקטן בעת ההתועדויות והתפילות.

אט אט החל להסתמן הצורך במקום רחב ומרווח יותר. להתועדויות של הרבי החלו להגיע אנשים רבים, גם לא מאנ"ש, והזאל הקטן היה צר מהכיל את כל הציבור. צורך זה היה בבחינת הכרח כבר בשנת תשי"ד, שלוש שנים בלבד לאחר קבלת הנשיאות הרשמית של הרבי מלך המשיח שליט"א.

בעקבות זאת החלו להשתמש בחניית האמבולנסים שבחצר הבניין, שם התפללו ושם נערכו ההתועדויות הקטנות. את ההתועדויות הגדולות של י"ט כסלו, י' שבט וחג הפורים, ערכו באולמות אחרים בסביבת קראון הייטס.

מכאן ואילך הודבקה תווית חדשה לחניית האמבולנסים - 'שאלאש' [= חניה, באידיש]. ה'שאלאש' הפך למושג. הוא היה מקום עזוב ומוזנח, והיו צריכים להכשירו היטב עבור ההתועדויות והתפילות. הממונים גידרו את ה'שאלאש' מצדו הצפוני והדרומי, כלומר מהצד הפונה לאיסטערן פארקווי

הרבי מתפלל בשאלאש בשנות ה"ד"

מראה חיצוני של 770 והבניין הסמוך לו בתמונה מט"ז אדר תש"ט

סוכות תשי"ז - הרבי משקיף על תהלוכת ילדים שהתקיימה בשאלאש

ילדים חב"דיים משחקים בשאלאש בשנת תש"ג לערך

בארה"ב נוקשה מאוד, וקשה להוציא דייר מדירתו ללא רצונו. אי לכך היה על ר' אהרן לעשות עבודה מאומצת וממושכת כדי לשכנע את הדיירים לצאת. היו כאלו שאכן יצאו מייד, היו כאלו שייצאו לאחר שכנוע בחשיבות הענין או לאחר קבלת תגמול מתאים, והיו כאלו שלא רצו לצאת בשום אופן! טוב היה להם לגור על שפת השדרה שטופת השמש, וטלטלה למקום אחר אינה נראית להם כלל.

ר' אהרן המתין למשפחות אלו בסבלנות ראויה לציון עד הרגע האחרון, אך משהגיע הרגע, לא היסס ר' אהרן ופעל בדרכים מקוריות כדי למלא את המשימה ולהרחיב את 770 כרצונו של הרבי. באחד מן המקרים זכה ר' אהרן למופת גלוי מהרבי:

היה זה בסוף שנת תשכ"ז, לאחר כמעט שנתיים מורטי עצבים בהם עשה ר' אהרן ימים כלילות כדי לשכנע את הדיירים לפנות את דירותיהם. ר' אהרן לא חסך כל מאמץ וכסף, ולבסוף נחל הצלחה, ורוב דיירי הבניין התפנו מדירותיהם, וכבר החלו להכשיר את קומתו התחתונה של הבניין (כיום זהו הגובה של עזרת הנשים).

'רוב דיירי הבניין' אמרנו, כיוון שלא כולם התפנו. אחד הדיירים - שחור - התעקש להישאר בדירתו בקומה הראשונה, ובכך עיכב את המשך הבניה כולה.

באחד הימים, בעת שהטרקטור שעבד בהכשרת המקום עמד בקרבה לדירת הכושי, כיוון אותו ר' אהרן בתהליך ההריסה אט אט לעבר קיר הדירה. עוד קצת ועוד קצת, עד שכפו של הטרקטור התנגשה בעוצמה בקיר ביתו של הכושי ומוטטה אותו. הכושי - שהטעם להישאר בדירה הפרוצה פג ממנו - אסף את מיטלטליו ועוד באותו יום עבר לדירה אחרת...

לאחר מספר ימים קיבל ר' אהרן מכתב הזמנה לבית המשפט. הכושי תבע אותו לדין. ר' אהרן ידע כי בדרך הטבע אין שום דרך להתחמק מן התביעה, כיון שהפר בצורה בוטה את ה'חוק להגנת הדייר' ועלול להיענש על כך בכל חומר הדין. בכל זאת החליט ר' אהרן לא לספר על כך לרבי כדי שלא לגרום לו צער ועגמת נפש.

אך מהרבי לא ניתן להתחמק, ובאחד הימים כשחזר הרבי מביתו ופגש את ר' אהרן בסמוך לאתר הבניה, אמר לו הרבי כי הוא מבחין בפניו שמהו אינו כשורה, וביקשו שיספר במה הענין. ר' אהרן סיפר לרבי על המקרה וסיים כי בדרך הטבע לא נראית שום דרך לצאת מן הענין בשלום. אמר לו הרבי (תוכן הדברים): "גש למשפט. אל תחפש ייצוג של עורך דין וכדומה, אלא אתה תייצג

וליוניון (שם היתה יציאה לחצר). ממעל פרשו ברזנט, שבחג סוכות הוחלף בסכך. כך השתמשו במקום באופן ארעי למדי.

מובן שתנאי הנוחות במקום לא היו מן המשובחים. בחודשי החורף חדר הקור הניו־יורקי לעצמות, והמסתופפים בצל הקודש "קפאו" על מקומותיהם.

בגלל שהמקום היה נמוך יחסית, הרי כשהיו יורדים גשמים, היה ה'שאלאש' הופך לביצה טובענית שגובה המים בה הגיע לעיתים עד הברכיים! לפעמים, כשהמים עדיין לא יבשו, היו עושים עבור הרבי שביל מיוחד שהיה על גבי ספסלים גבוהים מעל פני המים. השביל נמשך עד למקומו של הרבי בפניה הדרום־מזרחית. אין צורך לתאר את הרגשת החסידים שהשתתפו בהתועדות ולפתע החל לרדת גשם... טיפות המים זרפו מבעד לברזנט על ראשי האנשים. אלו היו נתונים בין מים עליונים למים תחתונים שנקוו מתחת...

בשמחת תורה שנת תשי"ח הרבי רצה להתועד ב'שאלאש', אלא שהחסיד ר' יוחנן גורדון אמר לרבי שלמטה 'איז קאלט און שמוציק' [קר ומלוכלך...]. בשעת ההתועדות אמר הרבי שמכל עניין יש ללמוד הוראה בעבודת ה',

התועדות בשאלאש. מימין לרבי נראה החסיד ר' אברהם סענדער נמצוב, ומשמאל החסיד ר' אלי' יאכיל סימפסון

נכנס לתפילה בשאלאש

תפילת מנחה בשאלאש. הכסא של הרבי ללא ידידות

באותו הזמן היו הבניינים 784 ו-788 שברחוב איסטערן פארקווי, בנייני מגורים רגילים לחלוטין, בהם גרו יהודים, ולהבדיל, כושים בערבוביה.

באחד הימים נכנס ר' אהרן ליחידות והעלה את הצעתו להרחיב את 770 עד לרחוב קינגסטון. הרבי שאל: "אתה בטוח שנצטרך כזה בית הכנסת גדול?!" ר' אהרן ענה לרבי בביטחון רב: "יצטרכו עוד גדול מזה..."

נראה שבהמשך לכך קנה ר' אהרן בחורף תשכ"ה את הבניינים 784 ו-788 שברחוב איסטערן פארקווי. המימון לקניה הגיע ישירות מהרבי. הרבי לא רצה שיהיו שותפים נוספים בקניית הבתים, כיוון שלא רצה עוד 'בעלי בתים' על 770. הרבי הסכים לקבל השתתפות בתשלומים רק מאדם אחד בלבד - מר' אהרן קליין...

מכל מקום, ר' אהרן קנה את הבניינים על שמו הפרטי ולא על שם 'ועד הבניין' שעסק בהרחבת 770. הסיבה לכך אינה ברורה, וישנן כמה גרסאות: האחת אומרת כי הבנק לא היה מוכן להלוות סכום כה גדול לבית כנסת שאין לו את הערבויות המתאימות להלוואה בסדר גודל כזה. ר' אהרן שניהל מספר ארגונים כמו 'כולל חב"ד' באמריקה, היה מן הסתם מוכר יותר בחוגי הבנקים ולכן קנה את הבניינים על שמו. גרסא אחרת אומרת כי היתה זו הוראה של הרבי, כיוון שהרבי לא רצה שעבירות על החוק - הנעשות כמעט בכל בניה - תרשמנה על שם חב"ד. בין כה וכה קנה ר' אהרן את הבניינים על שמו, ואחר־כך מכרם למל"ח.

ר' אהרן, שכעת הוטלה עליו המשימה הכבדה, החל לעבוד במרץ רב להשגת המטרה מהר ככל האפשר. ר' אהרן מטבעו היה אדם מסודר ומדויק, הוא לא סבל איחורים ואי דיוקים גם בפרטים הקטנים ביותר. כשלקח על עצמו משימה כלשהי - עמל לסיים אותה עד אחרון הפרטים שבה.

מרגע שהחלה העבודה שקע בה ר' אהרן לגמרי, עד שאפילו אשתו התלוננה פעם לפני הרבי כי מאז התחלת הבניה היא אינה רואה כמעט את בעלה בבית. פעם פגש הרבי את ר' אהרן באתר הבניה ואמר לו: "כשאני מגיע מביתי אני רואה אותך כאן, כשאני חוזר חזרה לביתי אני רואה אותך שוב. מתי אם כן אתה ישן ואוכל?!..."

לאחר שר' אהרן קנה את הבניינים בתחילת תשכ"ה, החל להתארגן לקראת שיפוצם ובניינם באופן המתאים. הבעיה הראשונה והגדולה בה נתקל ר' אהרן, היתה דיירי הבניין! כזכור, היו אלו בנייני מגורים, וכדי להתחיל לשפץ היה צורך שהדיירים יפנו את דירותיהם ויעברו למקום אחר. החוק להגנת הדייר

וההוראה מכך שהגבאי אמר שלמטה 'קאָלט און שמוציק' - היא, שמשמים מודיעים לנו, שלאחר כל העבודה של חודש אלול, ראש השנה, עשרת ימי תשובה, יום הכיפורים וחג הסוכות - הרי כאן בעולם הזה למטה, 'קאָלט און שמוציק'...

ההרחבה הראשונה - הפיכת ה'שאלאש' למבנה

רק בסוף שנת תשי"ט, התחילו בפעילות ממשית כדי להפוך את ה'שאלאש' למבנה קבוע ורגיל, אטום לגשם, לרוח ולקור...

יו"ד שבט תשכ"ד. קירות השאלאש עדיין ללא טיח...

הבנייה הסתיימה לקראת ראש השנה תש"כ, ומקומו של הרבי נקבע, כרגיל, בפניה הדרומית מזרחית. הרה"ח ר' זלמן בלסופסקי בנה בימה מיוחדת עבור הרבי כדי שישב עליה בזמן ההתועדות. ייחודיותה של הבימה

היתה בכך, שכשלא השתמשו בה ניתן היה להרימה ולקפלה אל הקיר, וכך נוצרו מקומות ישיבה נוספים.

התועדות כ"ט אלול תשכ"ב. בתמונה נראים החלונות החדשים ואחת הנברשות

כ"א תמוז תשכ"א. התועדות במבנה השאלאש לאורחים שהגיעו מאנגליה בצ'ארטר הראשון. בתמונה זו ניתן לראות את החלונות המאולתרים - מסגרות עץ עם יריעות פלסטיק - שהותקנו זמנית עד להתקנת חלונות רגילים

אוהבים אותה". ר' אהרן תמיד חיפש רעיונות כיצד לעזור או לשמח את הרבי. באחת השנים, הביא ר' אהרן לרבי מנורה מזהב טהור. הוא כתב לרבי, כי הוא יודע שהרבי לא ישתמש בזה, אך מלך צריך שיהיה לו דבר כזה. לאחר זמן קנה ר' אהרן גביע מזהב עם תחתית מזהב טהור שערכם הכולל נאמד בכ־\$7.000 (סכון עצום בימים ההם!) ונתנו לרבי. כמה מאנ"ש חפצו להשתתף איתו בנתינת המתנה, אך ר' אהרן סירב. באחת השנים הציג ר' אהרן לרבי ב"חידות" לעשות מגבית מסוימת, והרבי קיבל את הצעתו והכריז על המגבית בהתועדות שלאחר מכן.

הרבי מצידו החזיר לר' אהרן אהבה רבה. דוגמא לכך ניתן היה לראות באחת התקופות בהן נפל ר' אהרן למשכב. כמעט מידי יום התקשרו מהמזכירות לביתו של ר' אהרן כדי לשאול בשם הרבי לשלומו. בנוסף לכך שלח הרבי את רופאו כדי לבדוק את ר' אהרן.

וילונות בין בית הכנסת לעזרת הנשים

בתחילת שנות הכפי"ם החלה בריחה של תושבים יהודיים מקראון הייטס. עד אז היתה קראון הייטס המרכז היהודי החרדי בניו יורק, אך מאימת הכושים שהחלו לקנות עוד ועוד בתים ברחבי השכונה, עקרו משפחות יהודיות רבות לשכונות הסמוכות: וויליאמסבורג, בורו פארק, ופלאטבוש. הרבי דיבר ועודד את היהודים להישאר בקראון הייטס, אך למרות זאת נמשכה העזיבה ההמונית מקראון הייטס.

ר' אהרן הביט בעיניים כלות בעוזבים שרבו מיום ליום. הוא הבין כי

בכדי שקראון הייטס תישאר מרכז לחסידות חב"ד גם בעוד שנים, וכדי שיהודים יוכלו להסתובב בה בחופשיות, חייבים לעשות מעשה שיגרום להרחיב ולבסס את השליטה היהודית סביב 770. הבסיס ייתן כוח ליהודים להישאר בשכונה, דבר שיגרום להם לנוע בחופשיות ובביטחון בשכונה בכללותה. הוא ראה בעיני רוחו את קראון הייטס גדלה והולכת, כך שהיה ברור לו כי חייבים להרחיב את 770 כדי לתת מענה לעדת החסידים הגדלה והולכת.

ההרחבה השניה

באותם השנים התגורר בקראון הייטס יהודי יקר בשם ר' אהרן קליין. ר' אהרן קליין נולד בווינה למשפחה מפורסמת במעשי הצדקה שלה, וברבנים הגאונים שפיארו את שושלת המשפחה. כשהחלו רוחות המלחמה לנשב באירופה, עקרו הוריו של ר' אהרן לאנגליה, וכך ניצלו מהגורל האכזר שהיה מנת חלקם של אחיהם שנשארו בווינה. כשנכנסה אנגליה למלחמה נגד הנאצים ימ"ש במסגרת 'בנות הברית', עצרו כוחות הביטחון האנגלים את כל נתיני גרמניה שהתגוררו באנגליה, וכן את כל אלה שדיברו בשפה הגרמנית, על מנת להקשות על שירותי המודיעין הנאציים למצוא מרגלים בתחומי אנגליה. בהתאם לקיבעון המחשבתי האנגלי, הם לא הבחינו בין טוב לרע, ועצרו גם את היהודים נתיני גרמניה ודוברי הגרמנית, למרות שקשה להעלות על הדעת יהודי שירגל למען גרמניה הנאצית. את קבוצת העצורים הזאת שלחה ממשלת אנגליה למחנה מעצר בקנדה.

גם ר' אהרן שדיבר גרמנית, נעצר ונשלח למחנה מעצר בקנדה. במחנה עצמו שרר מחסור חמור בצרכים יהודיים: לא היו בנמצא סידורים וספרי דת אחרים, שלא לדבר על אוכל כשר ומבנה לבית הכנסת. ר' אהרן - אף שלא היה חסיד חב"ד - שלח מכתב נרגש לרבי הרי"צ, בו הוא מבקש מהרבי להתערב לטובתם ולעזור להם במצבם העגום.

הרבי הרי"צ אכן נרתם לעניין ושלח אליהם צורכי דת שונים. נוסף על כך שלח הרבי מכתב למשפיע הרה"ח שמואל לויטין ע"ה, שנשלח ע"י הרבי בשלהי חשוון תש"ב כדי לעזור בהקמת ישיבת תומכי תמימים במונטריאול. במכתב מבקשו הרבי הרי"צ להתעניין במצבם של העצורים היהודים במחנות, ואם אפשר שגם יוכלו ללמוד עמם במחנה המעצר.

לאחר חצי שנה, בסביבות חג הפסח תש"ב, שוחררו חלק מן הבחורים היהודיים והצטרפו לישיבת תומכי תמימים במונטריאול. הבחורים התקבלו בשמחה רבה ע"י התמימים השלוחים שלמדו במקום ולכבוד שחרורם אף שלח להם הרבי הרי"צ מכתב מיוחד בו הוא מברכם בברכת מזל טוב כפולה על שחרורם ועל הכנסם ללמוד בישיבת תומכי תמימים.

ר' אהרן למד מספר שנים בישיבה ולאחר מכן נישא לרעייתו זיסל. הזוג התגורר מספר שנים במונטריאול ולאחר מכן עבר לגור בקראון הייטס.

ר' אהרן אהב מאוד את ליובאוויטש בכלל ואת הרבי הרי"צ ואת הרבי שליט"א בפרט. רעייתו התבטאה: "לליובאוויטש היתה אהבה אלינו, ואנו

עננים ב-770...

יחד עם הרחבת בית הכנסת הגדול של 770, גדלה גם בעיית המיזוג. ככל שהמקום גדל והצפיפות גברה, כן היה צריך לתת מענות ופתרונות לבעיות האוויר. הצורך נבע מכך כי בבית המדרש הגדול שהיה מתחת לפני האדמה, לא היו (כמעט) חלונות אוורור.

במשך השנים הוסיפו גבאי בית הכנסת עוד ועוד תעלות מיזוג, אולם אלה לא עמדו בעומס הגדול, כאשר אלפים הצטופפו מול פני הקודש, ובפרט בשמחת תורה, כאשר נדחקו אלפי אנשים, והמקום היה חנוק וחם ביותר.

הפתרון לכך נמצא בדמות משאית ששכרו כל שנה לפני ראש השנה, יום הכיפורים ושמחת תורה. משאית זו עמדה ברחוב קינגסטון ונשאה על גבה מזגן ענק. מהמשאית משכו צינורות ענקיים אל הקומה השניה של 770 (בנין 788), שם קדחו ברצפה חור גדול, ודרכו החדירו את הצינור לז'אלי הגדול. הצינור שהזרים אויר קר בזרם חזק - גרם לתופעה מעניינת בשעות הלחץ: בעוד שלמטה שרר חום עצום, הרי שהמזגן עצמו הוציא זרם קר מאוד - דבר שגרם לעננים להיווצר סביב הצינור, כתוצאה מהתערבות החום והקור גם יחד!

על הבימה, לכיוון רחוב יוניון היה חלון שהיה פתוח ממש, והוא היה מאחורי הרבי. בעת ההתועדויות היו הבחורים מנצלים זאת ונעמדים שם כדי לראות את הרבי, אך לאחר זמן קצר הורה הרבי לסגור את החלון.

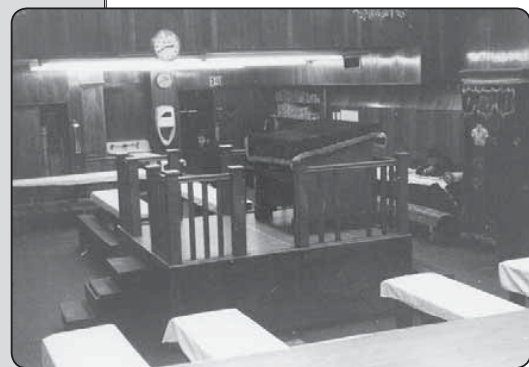
מבנה ה'שאלאש' הסתיים היכן שנמצא כיום עמוד גדול בחלקו המערבי של 770.

באחד הימים נתלו בבית המדרש המחודש חמש נברשות יפות אותם תרמה הרבנית חיה מושקא ע"ה. כאמצעי אוורור, קרעו בגג ה'שאלאש' חלונות מיוחדים שנתנו מענה סביר בזמנים רגילים. אולם בשעת ההתועדויות וכדומה, היה חם למדי.

כעת, כשב-770 קיים סוף סוף מבנה נורמלי המסוגל לאכלס כמות גדולה של אנשים, הופסקו ההתועדויות הגדולות באולמות השונים, והם חזרו למקומם הטבעי ב-770. הרב יהודה בלסופסקי - שבאותם השנים היה עדיין ילד - מתאר את הצפיפות והחום ששררו בבית המדרש בזמן ההתועדויות. "כילד נהגתי לעלות בשעת ההתועדויות על הגג של ה'שאלאש', שם היה ניתן לחוש באוויר החם העולה מלמטה דרך החלונות לגג. אנחנו הילדים היינו

נוהגים לזרוק דרך החלונות עלים וצמחים קטנים, ובשל אדי החום שעלו מלמטה, היו העלים עולים וחוזרים בחזרה..."

באותה שנה, נוצר חידוש נוסף: הרב יעקב ליפסקר (ששנים לאחר מכן הפך לגבאי 770), בנה בימה לקריאת התורה. הבימה הוכנה לקראת שמחת תורה. עד אותה שנה, היו הבימות של קריאת התורה נשברות מידי שנה בשמחת תורה בגלל הלחץ והצפיפות. בפעם הזאת בנה ר' יענקל בימה שהיתה עשויה (כמעט כולה) מקשה אחת, וזו אכן הצליחה לעמוד בתנאים הקשים במשך כשלושים שנה, עד שנת תשמ"ט אז הוחלפה בחדשה.

מראה בית הכנסת בערב שבת בשנות הכ"פים. במרכז התמונה: בימת הקריאה שבנה ר' יעקב ליפסקר. מימין: ארון הקודש

חידוש פני הריהוט ב-770

בסוף שנת תשמ"ט חודשו מספר דברים ב-770, ביוזמתו של הגבאי ר' זלמן ליפסקר. בעקבות דברי הרבי והעידוד הבלתי פוסק בשנת תשמ"ט לבנות עוד ועוד, שיפץ הרב ליפסקר את ביתו הפרטי, אלא שאז עלה בדעתו להחליף את בימת הקריאה הישנה ב-770 אותה בנה אביו לפני 20 שנה. הוא העלה את הרעיון בפני אחיו, המשפיע ר' בערל ליפסקר, ויחד החליטו לקחת על עצמם את העניין. ר' בערל ביקש את רשות הגבאים, וכשזו ניתנה כתבו על כך לרבי. הרבי השיב בחיוב ואף השתתף כספית בעניין.

עלות הבניה הגיעה ל-\$18,000 אותם השיג ר' זלמן מנדבן פלוני. את הבימה הביאו ל-770 לקראת ראש השנה תש"נ.

לאחר מכן עלה בדעתו של ר' זלמן להחליף את המדרגות העולות לבימה של הרבי שבמזרח בית הכנסת. לעניין זה תרם ר' לייבל מוצקין כ-\$4,000.

כשסיים לעשות את שני הפרוייקטים הללו, החליט ר' זלמן להשלים

את העניין עד תומו ולהחליף גם את המדרגות המובילות לבימת הקריאה. אך דא עקא, כסף מנלן? ר' זלמן ניסה להשיג תרומות, אך הדבר לא עלה בידו.

יום אחד, בעודו מסתובב ב-770 שקוע ברעיונותיו איך ישיג את הכסף, הבחין בנדבן החסידי הרב יוסף יצחק גוטניק העומד בקרבת מקום ומשוחח עם המזכיר הרב קליין. כמוחו עלה רעיון: הוא ניגש לרב קליין והתלונן על כך שבכל פעם שהרבי עולה לבימת הקריאה - המדרגות רועדות, וזה ממש נורא... ר' יוס'ל גוטניק ששמע את חילופי הדברים, הסתובב לעבר ר' זלמן ושאל: "כמה זה עולה?" ר' זלמן השיב כי מדובר בכ-\$4,500. "הזמן את העבודה, ומחר יהיה צ'ק במשרדו של הרב קליין" - חתם הרב גוטניק את העניין...

בתש"נ הונהג חידוש נוסף ומבורך ב-770, אף הוא ביוזמתו של הר' ליפסקר: כיוון שהיתה בימה חדשה וגבוהה, חשב הר' ליפסקר שכדאי שהרבי ירקוד בעת ההקפה שלו, על החלק האמצעי של הבימה, כך יוכל כל קהל האלפים לראות את המחזה הנשגב. עד אותה שנה רקד הרבי על הרצפה בתוך מסגרת של שולחנות ברזל, וכך יכלו לראות את הרבי רק אלו שהצטופפו בצמוד לשולחנות, בעוד ששאר הקהל כמעט ולא זכה לראות. השנה, החליט הר' ליפסקר - יוכלו כולם לראות.

וממחשבה למעשה, הוא העמיד את הבימה באמצע מסגרת השולחנות, אך מאידך, גם השאיר מקום מספיק על הרצפה, כדי שאם הרבי לא יהיה מרוצה - הרבי ירקוד כבכל השנים על הרצפה. מובן שהיו כאלו שלא הסכימו לשינויים, ור' זלמן נאלץ לישון כל הלילה על הבימה החדשה...

בעת ההקפות, היו השותפים בהקמה, שרויים בהתרגשות ופחד - האם יקבל הרבי את החידוש? כשהגיעה ההקפה של הרבי, הרבי צעד לעבר מקום הריקוד. כשהבחין הרבי בבימה עשה בידו הק' סימן של תמיהה. הרב מאיר הארליג ניגש (לפי בקשה מוקדמת של ר' זלמן) אל הרבי, ואמר שהקהל כולו רוצה לראות את הרבי בעת ההקפות. הרבי חיך חיוך רחב ועלה על מדרגות הבימה...

שמחת החסידים הרקיעה שחקים! מכל קצות הז'אל' ניתן היה לראות את פני הק' של הרבי בשעת הריקוד עם ספר התורה.

אשרי עין ראתה אלה!